

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

Διπλωματική Εργασία

**Η πολιτική διάσταση της ληστρικής πρακτικής των απαγωγών
(από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα).**

Αναστασία Παπαχαλαμάπους

Επιβλέπων καθηγητής: Νικόλαος Αναστασόπουλος

Σκύρος, Ιούλιος 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίας στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Η πολιτική διάσταση της ληστρικής πρακτικής των απαγωγών
(από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα).

Αναστασία Παπαχαραλάμπους

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Νικόλαος Αναστασόπουλος

Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος
Ιστορίας και Αρχαιολογίας του
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Διονύσιος Τζάκης

Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος
Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου

Σκύρος, Ιούλιος 2023

«Στη μνήμη του πατέρα μου Νικολάου (1938-2023)»

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εστιάζει το ενδιαφέρον της στη διερεύνηση της πολιτικής διάστασης της ληστρικής πρακτικής των απαγωγών από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οπότε και σχεδόν εξαφανίστηκε το ληστρικό φαινόμενο. Αρχικά, παρουσιάζεται η ληστεία, γενικότερα, ως βασική κοινωνικοπολιτική παράμετρος της εποχής (αίτια εμφάνισης και διατήρησής της για έναν αιώνα, η φυσιογνωμία της, με έμφαση στη ληστρική πρακτική των απαγωγών, και τα μέτρα καταστολής της). Στη συνέχεια, μέσα από την παρουσίαση και ερμηνευτική προσέγγιση συγκεκριμένων περιπτώσεων απαγωγών πολιτικών ή άλλων επιφανών προσώπων, όπως για παράδειγμα του Μπερτώ ή του Σωτηρόπουλου (19^{ος} αιώνας), των Μυλωνά και Μελά, του Χατζηγάκη (20^{ος} αιώνας) και αξιοποιώντας, παράλληλα με τη βιβλιογραφία, πρωτογενές υλικό (εφημερίδες της εποχής, αυτοβιογραφικά κείμενα, κρατικά έγγραφα κλπ.), αναδεικνύονται βασικές πολιτικές πτυχές του φαινομένου. Τονίζονται στοιχεία, όπως είναι οι πολιτικοκοινωνικές αντιλήψεις των ληστών, που ετύγχαναν ανάλογης κοινωνικής αναγνώρισης και επικρότησης από τα λαϊκά στρώματα, στα πλαίσια του εθνικού δικαίου, τα πολιτικά κίνητρα των απαγωγών, με βασικό τον εκβιασμό για χορήγηση αμνηστίας, οι πελατειακές σχέσεις μεταξύ πολιτικών και ληστών, κατά τις προεκλογικές, κυρίως, περιόδους, αλλά και επισημαίνονται οι πολιτικοί κλυδωνισμοί, που προκαλούσαν, σε σημείο να οδηγούν σε παραιτήσεις κυβερνήσεων ή να διακυβεύεται η ομαλή διεξαγωγή της εκλογικής διαδικασίας, σε πολύ σοβαρά περιστατικά, καθώς αναδείκνυναν τις αδυναμίες και την παθογένεια του πολιτικού συστήματος, αλλά και οι επιπτώσεις στην εξωτερική πολιτική του κράτους, όταν τα θύματα ήταν ξένοι υπήκοοι. Συμπερασματικά, επιβεβαιώνεται ο πολιτικός χαρακτήρας της ληστρικής πρακτικής των απαγωγών και ερμηνεύεται ως μια «αντιεξουσιαστική» συστημική πράξη δράσης και αντίδρασης, επαναλαμβανόμενη για μεγάλο χρονικό διάστημα, που έθετε σε δοκιμασία τον κρατικό μηχανισμό του νεοσύστατου ελληνικού κράτους.

Λέξεις – Κλειδιά

Ληστεία, απαγωγή, πολιτική, παραβατικότητα, τύπος, κοινωνία.

The political dimension of the predatory practice of the kidnapping (mid the 19th century to early 20th century).

Anastasia Papacharalampous

Abstract

This thesis focuses its interest in investigating the political dimension of the predatory practice of kidnappings from the middle of the 19th century to the beginning of the 20th century, when the predatory phenomenon almost disappeared. Initially, robbery is presented in general as a basic socio-political parameter of the time (causes of its appearance and maintenance for a century, its physiognomy with an emphasis on the predatory practice of kidnappings and the measures to suppress it). Then, through the presentation and interpretative approach of specific cases of kidnapping politicians or other prominent persons, such as for example Berto or Sotiropoulos (19th century), Mylonas and Melas, Hatzigakis (20th century) and utilizing, alongside the literature, primary material (newspapers of the time, autobiographical texts, government documents, etc.), basic political aspects of the phenomenon are received. Elements are highlighted, such as the socio-political perceptions of the robbers, which achieved similar social recognition and applause from the popular strata, within the framework of customary law, the political motives of the kidnappings, with blackmail for the granting of amnesty being the main factor, the clientelistic relationships between politicians and robbers, during the pre-election periods, mainly, but also highlight the political upheavals, which caused, to the point of leading to resignations of governments or the smooth conduct of the electoral process being compromised, in very serious incidents, as they highlighted the weaknesses and the pathogenicity of the political system, but also the effects on the state's foreign policy, when the victims were foreign nationals. In conclusion, the political character of the predatory practice of kidnappings is confirmed and interpreted as an "anti-authoritarian" systemic act of action and reaction, repeated over a long period of time, that put the state apparatus of the newly established Greek state to the test.

Keywords

Robbery, kidnapping, politics, delinquency, press, society.

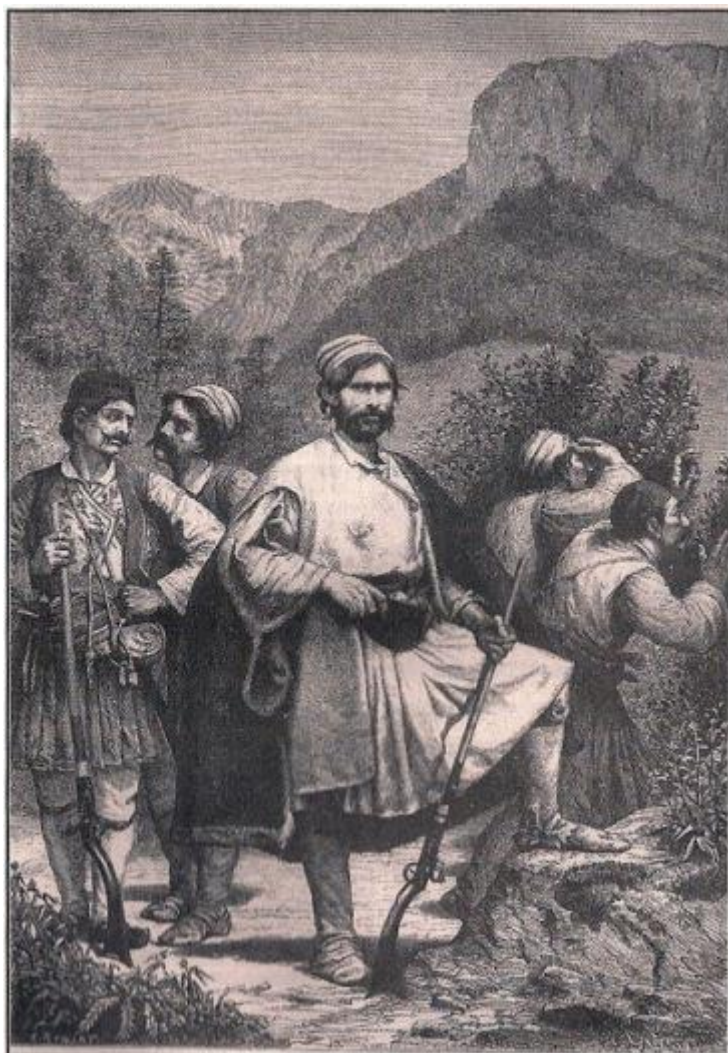
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	v
Abstract	vi
Περιεχόμενα	viii
Κατάλογος εικόνων	x
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
1. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΛΗΣΤΕΙΑΣ	8
1.1. Γενεσιουργές αιτίες – παράγοντες εξέλιξης του φαινομένου	8
1.2. Το ληστρικό κύκλωμα (οργάνωση –τρόποι δράσης/πρακτικές)	11
1.2.1 Η ληστρική πρακτική των απαγωγών	13
1.3. Η πολιτική διάσταση του φαινομένου	15
1.4. Μέτρα καταστολής του φαινομένου	18
2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΓΩΓΕΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ (περίοδος Βασιλείας του Όθωνα)	22
2.1 Ιστοριοπολιτικό πλαίσιο	22
2.2. Η απαγωγή του Μπερτώ (1855) από τον Χρ. Νταβέλη	24
2.2.1 Πολιτικοί χειρισμοί και αντιδράσεις	27
2.3. Η απαγωγή μελών της οικογένειας του βουλευτή Ν. Βουδούρη (1855)	29
2.3.1 Πολιτικές αναταράξεις στο εσωτερικό και εξωτερικό	30
3. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΓΩΓΕΣ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ (περίοδος Βασιλείας του Γεωργίου Α΄)	34
3.1. Ιστοριοπολιτικό πλαίσιο	34
3.2. Η απαγωγή του βουλευτή Σωτηρόπουλου (1866)	35
3.2.1 Πολιτική «εκμετάλλευση» της απαγωγής	37
3.3. Η απαγωγή ξένων περιηγητών (Σφαγή στο Δήλεσι)(1870)	38
3.3.1 Πολιτικές ευθύνες και «ερμηνεία» της τραγικής κατάληξης	41
3.3.2 Διεθνής αντίκτυπος – συνέπειες	42
3.4. Η απαγωγή του Φίλωνα Φίλωνος (1870)	44
3.4.1 Πολιτικές συνέπειες	45
4. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΓΩΓΕΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ (ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΣ)	47
4.1 Ιστοριοπολιτικό πλαίσιο	47
4.2. Ληστεία τρένου στον Δοξαρά Λάρισας (1924) – Απόπειρα «απαγωγής» κατά Αλ. Παπαναστασίου	49
4.2.1. Πολιτικές σκοπιμότητες («ληστρικό πραξικόπημα»)	50
4.3 Η απαγωγή των βουλευτών Μυλωνά και Μελά(1928)	53
4.3.1 Πολιτικές προεκτάσεις	55
4.4. Η απαγωγή του γερουσιαστή Σ. Χατζηγιάκη (1929)	57

4.4.1 Πολιτικές αιτιάσεις	59
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	63
ΠΗΓΕΣ	66
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	70
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	75

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 - Σχέδιο του E.Ronjat, με απεικόνιση ληστών της Οθωνικής Περιόδου στα βουνά.....	1
Εικόνα 2 - Δημοσίευμα σε εφημερίδα του Βασιλικού Διατάγματος της 7ης Σεπτεμβρίου 1855	25
Εικόνα 3 - Απόσπασμα από τη συζήτηση στη Βουλή για την αποζημίωση του βουλευτή Ν. Βουδούρη (19/3/1856)	32
Εικόνα 4 - Σκίτσο του Σ. Σωτηρόπουλου στο περιοδικό Εστία (1893).....	36
Εικόνα 5 - Ληστές της συμμορίας των Αρβανιτάκηδων (φωτογραφία του Ξεν. Βάθη - Συλλογή Μ.Γ.Τσάγγαρη)	40
Εικόνα 6 - Ο Φίλων Φίλωνος (αρχείο του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών)	45
Εικόνα 7 - Φωτογραφία δημοσιευμένη στην εφημερίδα Εμπρός, φ. 9862, στις 12/4/ 1924	51
Εικόνα 8 - Σχέδιο δημοσιευμένο στην εφημερίδα Μακεδονία, φ. 5787, στις 8/8/1928.....	54
Εικόνα 9 - Σχέδιο δημοσιευμένο στην εφημερίδα Σκρίπ, φ. 9455 στις 12/9/1929	58

Εικόνα 1

Σχέδιο του E.Ronjat, με απεικόνιση ληστών της Οθωνικής Περιόδου στα βουνά.

Τέλος εποχής οι μέρες εκείνες
που οι ληστές στον Παρνασσό
ήταν περισσότεροι από τα χιόνια του
και τυμπανιστές ανύψωναν ηχηρά τείχη
στην ανοχύρωτη χώρα.
Τώρα στην πλατεία των ανακτόρων
απλώνουν τον τάπητα υφασμένο
με το νήμα της τάξεως.
Αφήνουν τα κομμένα κεφάλια των ληστών
πάνω στο κούτσουρο – μαξιλάρι
για το αίμα που έγινε γιατρικό τους.
.....
Το ποίημα-πορτρέτο, Γ. Μοράρης
(απόσπασμα)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Λαμβάνουν αι τοπικάί αρχαί μέτρα κατά των εξ επαγγέλματος ληστοτρόφων και το Κράτος διά των εκάστοτε υπουργών έρχεται προστάτης των και καταντά συνηθέστατα αντί των ληστοτρόφων να υφίσταται διωγμόν το όργανον της Χωροφυλακής το αποτολμήσαν την απέλασιν π.χ. του ισχυρού πολιτικού παράγοντος, ο οποίος ευρίσκει πάντοτε την θύραν ανοικτήν και ευπρόσδεκτον εις οιανδήποτε Κυβέρνησιν. Πόσα δεν έχομεν τοιαύτα παραδείγματα ακόμη και πρόσφατα!!!

Στο πρωτοσέλιδο της ημερήσιας εφημερίδας *Θάρρος* των Τρικάλων της 20^{ης} Σεπτεμβρίου 1929, με τίτλο «*Το κράτος υπεύθυνον απέναντι της όλης καταστάσεως*», λίγες μόλις ημέρες μετά την αίσια κατάληξη της ληστείας μετά απαγωγής στο Περούλι, με θύμα, μεταξύ άλλων, και τον γερουσιαστή Σ. Χατζηγάκη, από τη συμμορία του Μ. Τζατζά, εκφράζεται με σαφήνεια ένας τουλάχιστον από τους βασικούς λόγους συντήρησης του ληστρικού φαινομένου στην Ελλάδα μετεπαναστατικά, για έναν σχεδόν αιώνα, εντοπίζοντας την καρδιά του προβλήματος στη σχέση μεταξύ του ληστρικού κυκλώματος και των εκάστοτε πολιτικών παραγόντων σε τοπικό αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Μια σχέση, βέβαια, με ποικίλες εκφάνσεις και παραμέτρους, τις οποίες και θα επιχειρήσει να διερευνήσει η συγκεκριμένη εργασία, θέτοντας στο πεδίο της έρευνάς της χαρακτηριστικές περιπτώσεις απαγωγών που έλαβαν χώρα από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Η επιλογή του θέματος της μεταπτυχιακής εργασίας δεν ήταν τυχαία, καθώς οι απαγωγές ισχυρών ατόμων (λόγω περιουσίας και πολιτικοκοινωνικής θέσης) αποτελούσαν τη συνηθέστερη πρακτική των ληστών, που απέβλεπαν, πρωτίστως, σε υψηλά λύτρα, ή ακόμη και σε χορήγηση αμνηστίας, χωρίς να αποκλείονται, κατά περίπτωση, και άλλου είδους σκοπιμότητες (π.χ. η εκδίκηση). Οι ληστές, με την υπεροχή που τους προσέδιδε η οπλοκατοχή και η συστηματική χρήση βίας, ήταν μια ισχυρή (αντι)εξουσιαστική ομάδα εκείνης της εποχής, με λαϊκά ερείσματα, όπως νόμιμες ομάδες εξουσίας ήταν τόσο οι πολιτικοί παράγοντες όσο και οι ευκατάστατοι πολίτες (γαιοκτήμονες, έμποροι κλπ.). Το σημείο συνάντησης αυτών των αντίθετων κόσμων, του παράνομου (ληστών) και του νόμιμου (πολιτικών, πλουσίων) ήταν, σε συμβολικό αλλά και ουσιαστικό επίπεδο, η διαδικασία της ληστείας/απαγωγής, όπου κατά τη διάρκεια της αιχμαλωσίας και της αναγκαστικής συμβίωσης σε ορεινές δύσβατες περιοχές, ανατρέπονταν πρόσκαιρα οι πολιτικοκοινωνικές

ιεραρχίες, ενώ το κράτος υποχρεωνόταν, προκειμένου να διασφαλιστεί η ζωή των επιφανών απαχθέντων, μέχρι την απελευθέρωσή τους, τουλάχιστον, να αναστείλει τις καταδιωκτικές του προσπάθειες, ικανοποιώντας τις απαιτήσεις των ληστών. Και, φυσικά, το θέμα ελάμβανε μείζονες πολιτικές διαστάσεις μέσω του εθνικού Τύπου και, σε κάποιες περιπτώσεις, του διεθνούς, γινόταν αντικείμενο οξείας αντιπαράθεσης στη Βουλή ή επηρέαζε και την εξωτερική πολιτική, αναδεικνύοντας τις πολιτικοκοινωνικές παθογένειες και την ευαλωτότητα του νεοσύστατου κράτους.

Το πρώτο κεφάλαιο της συγκεκριμένης εργασίας πραγματεύεται, γενικότερα, το φαινόμενο της ληστείας, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, επισημαίνοντας τις γενεσιουργές αιτίες αλλά και τους παράγοντες εξέλιξής του, με έμφαση σε εκείνους που σχετίζονταν με τον τρόπο διαχείρισης του προβλήματος από το κράτος. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η οργάνωση αλλά και οι μορφές δράσης και οι συνήθειες πρακτικές των συμμοριών, όπου το πιο ενδιαφέρον σημείο είναι, ίσως, η ιεραρχία αλλά και το αυστηρό εθιμικό δίκαιο, οι άγραφοι απαράβατοι για αυτούς κανόνες λειτουργίας, που διασφάλιζαν και την επιβίωσή τους. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται, ακολούθως, στη ληστρική πρακτική των απαγωγών (πριν, κατά τη διάρκεια και μετά) και στους όρους - κανόνες που ακολουθούνταν, προκειμένου να υπάρξει μια ευτυχής και προσοδοφόρα έκβαση της ληστρικής επιχείρησης. Ακολουθεί αναφορά στην πολιτική διάσταση του φαινομένου και επισημαίνονται πτυχές και παράμετροι, που θα απασχολήσουν περαιτέρω και με μεγαλύτερη τεκμηρίωση στα επόμενα κεφάλαια της εργασίας. Τέλος, απαριθμούνται και οι προσπάθειες, τα μέτρα καταστολής του φαινομένου που έλαβε το ελληνικό κράτος για έναν σχεδόν αιώνα, μέχρι, δηλαδή, να επιτευχθεί η (σχεδόν) εξαφάνισή του.

Το δεύτερο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στη διερεύνηση περιπτώσεων απαγωγών που έλαβαν χώρα στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, επί Όθωνος, ειδικότερα την περίοδο της Συνταγματικής Μοναρχίας. Εστιάζει, πρώτα, στην περίπτωση της απαγωγής του γάλλου στρατιωτικού Μπερτώ (1855) στην Αττική από τη συμμορία του Χρ. Νταβέλη, γεγονός που πήρε πολιτικές διαστάσεις και οδήγησε σε ηρωοποίηση του λήσταρχου, καθώς συνέβη στη διάρκεια του Κριμαϊκού Πολέμου και η δημόσια πρόσληψη της εποχής τού προσέδωσε μυθικές διαστάσεις πράξης αντίστασης κατά των Δυνάμεων Κατοχής. Το αποτέλεσμα, ωστόσο, ήταν δυσμενές, γιατί και μετά τη λήξη του πολέμου, με το πρόσχημα της δημόσιας ασφάλειας, εξακολούθησαν να εμπλέκονται οι ξένες δυνάμεις στα εσωτερικά της χώρας. Το άλλο περιστατικό, την ίδια χρονιά, συνέβη στη Χαλκίδα, όταν στοχοποιήθηκε από ληστρικές

συμμορίες το σπίτι του βουλευτή Ν. Βουδούρη και κατά τη διάρκεια της ληστείας απήγαγαν μέλη της οικογένειάς του, τα οποία και απελευθέρωσαν μετά από δίμηνη αιχμαλωσία, αφού καταβλήθηκαν τα λύτρα. Η υπόθεση απέκτησε έντονη πολιτική χροιά, όχι μόνο λόγω του ότι το κράτος αποζημίωσε πλουσιοπάροχα τον βουλευτή αλλά, κυρίως, για το ότι αποδόθηκε, από τον ίδιο τον Βουδούρη, σε ενέργειες πολιτικών του αντιπάλων, που με τον τρόπο αυτό επεδίωκαν την πολιτική του εξόντωση.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται περιστατικά πολιτικών απαγωγών που έλαβαν χώρα στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, κατά την περίοδο της βασιλείας του Γεωργίου Α΄, με πρώτη χαρακτηριστική περίπτωση του βουλευτή Σ. Σωτηρόπουλου (1866), στην Πελοπόννησο, ο οποίος μετά από έναν σχεδόν μήνα περιπλάνησης και, αφού κατέβαλε λύτρα, απελευθερώθηκε και διηγήθηκε το χρονικό της αιχμαλωσίας του σε ένα βιβλίο, στο οποίο ξεκάθαρα έδινε διαστάσεις πολιτικές στο γεγονός που του συνέβη, τονίζοντας ότι οι ενέργειες της κυβέρνησης περισσότερο έβλαπταν παρά βοηθούσαν στη γρήγορη και αίσια απελευθέρωσή του, μεταφέροντας το κλίμα της εποχής και την απήχησή του στον φιλοκυβερνητικό Τύπο, που έφτασε σε σημείο να κάνει λόγο μέχρι και για «ψεύτικη» απαγωγή. Λίγα χρόνια αργότερα, στη Λειβαδιά, ακολούθησε η απαγωγή του Φίλωνα Φίλωνος (1870), γεγονός που όχι μόνο οδήγησε στην καθαίρεση τοπικών αρχόντων, για τις παραλείψεις τους, αλλά είναι και χαρακτηριστική περίπτωση για τη διαπλοκή ληστών και πολιτικών παραγόντων στις τοπικές κοινωνίες. Η σημαντικότερη, όμως, υπόθεση απαγωγής συνέβη στην Αττική (1870), όταν ξένοι περιηγητές έπεσαν στα χέρια της συμμορίας των Αρβανιτάκηδων και παρά τις προσπάθειες καταβολής λύτρων για την απελευθέρωσή τους, η επιμονή των ληστών στη χορήγηση αμνηστίας οδήγησε την κατάσταση στα άκρα, με τελική τραγική κατάληξη τη δολοφονία των τεσσάρων απαχθέντων στο Δήλεσι. Το γεγονός αυτό είχε πολιτικές επιπτώσεις όχι μόνο σε εθνικό (παραίτηση κυβέρνησης) αλλά και σε διεθνές επίπεδο, σε σημείο να απειλείται η χώρα να τεθεί υπό την κατοχή ξένων δυνάμεων, ενώ ο διεθνής Τύπος έβαλε με δριμύτητα εναντίον της, αποκαλώντας την «*φωλέα ληστών*».

Το τέταρτο κεφάλαιο επικεντρώνεται σε περιπτώσεις απαγωγών στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, την περίοδο του μεσοπολέμου, όταν πλέον ήταν και πιο επιτακτική η ανάγκη, κάτω από την πίεση σοβαρών προβλημάτων, για αλλαγές (προς το καλύτερο) όχι μόνο στα αστικά κέντρα αλλά και στις περιοχές της περιφέρειας της χώρας, που ακόμα ήταν προσδεμένες στο άρμα μιας κοινωνίας παραδοσιακού τύπου, που οδηγούσε, όμως, σε αδιέξοδο. Η πρώτη περίπτωση που αναφέρεται αφορά μια εντυπωσιακή ληστεία τρένου στον Δοξαρά Λάρισας (1924), λίγες

μέρες πριν από το δημοψήφισμα για το πολιτειακό ζήτημα, που χαρακτηρίστηκε ως «ληστρικό πραξικόπημα» και έτυχε έντονης πολιτικής εκμετάλλευσης, καθώς «ερμηνεύτηκε» ως απόπειρα απαγωγής του πρωθυπουργού Αλ. Παπαναστασίου, που ταξίδευε με τρένο εκείνη την ημέρα στην περιοχή. Το επόμενο περιστατικό σημειώθηκε στα Ιωάννινα (1928) και αφορούσε τους υποψηφίους βουλευτές Αλ. Μυλωνά και Αλ. Μελά, που συνελήφθησαν (από τους Κουμπαίους) κατά τη διάρκεια της προεκλογικής τους περιοδείας και ενώ ο πρωθυπουργός Βενιζέλος βρισκόταν για ομιλία στην πόλη. Φυσικά, έτυχε μεγάλης πολιτικής εκμετάλλευσης από την καφανταρική παράταξη, ενώ το κράτος συνέβαλε ως εγγυητής στην αποπληρωμή των λύτρων αλλά και υποχρεώθηκε να δεσμευτεί για λήψη αποτελεσματικότερων μέτρων καταστολής. Το τελευταίο περιστατικό συνέβη στα Τρίκαλα, την επόμενη χρονιά (1929) από τη συμμορία του Τζατζά, που, αν και δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα πετυχημένη απόπειρα (καθώς ο στόχος ήταν τα παιδιά του Α. Αβέρωφ, αλλά και τα λύτρα που καταβλήθηκαν ήταν πολύ λίγα σε σχέση με τις αρχικές προσδοκίες τους), ωστόσο συνελήφθη ως όμηρος ο ηλικιωμένος γερουσιαστής Σ. Χατζηγάκης, γεγονός που πυροδότησε για μια ακόμη φορά έντονες πολιτικές αιτιάσεις και μομφές, αναδεικνύοντας το μέγεθος του προβλήματος. Ωστόσο, αυτά τα τελευταία περιστατικά δρομολόγησαν και την πιο δραστική κρατική αντιμετώπιση του φαινομένου και οδήγησαν στην εξόντωση και των τελευταίων ληστοσυμμοριών, που λυμαίνονταν τις επαρχίες της Ελλάδας.

Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση συμπερασμάτων, που αναδεικνύουν την πολιτική διάσταση της ληστρικής πρακτικής των απαγωγών, όχι μόνο γιατί οι ληστές αποτελούσαν πολιτικές οντότητες και υπήρξαν φορείς κάποιας εξουσίας ούτε μόνο για την «προτίμησή» τους στην απαγωγή πολιτικών ή γενικότερα δημοσίων προσώπων, αλλά και γιατί οι συγκεκριμένες δράσεις τους είχαν αντίκτυπο στην πολιτική ζωή της χώρας, αποτελούσαν, συστηματικά, αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης και πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης με κύριο όχημα τον Τύπο της εποχής. Παράλληλα, ήταν και ένα αναπόσπαστο κομμάτι του πολιτικοκοινωνικού γίγνεσθαι για έναν σχεδόν αιώνα, (λιγότερο περιθωριοποιημένο από ότι θα μπορούσε να το αξιολογήσει κανείς με σύγχρονα μέτρα και σταθμά), με σημαντική δυναμική, που σε ηθικό επίπεδο δεν προσλαμβάνονταν η δράση του από όλους αναγκαστικά αρνητικά, καθώς συντηρούσε οικονομικά ένα τμήμα της ελληνικής κοινωνίας, αναδιανέμοντας τον πλούτο με έναν απόλυτα ανορθόδοξο τρόπο.

Ως προς τη μεθοδολογία, τέλος, που ακολουθήθηκε, η εργασία στηρίχθηκε, συνδυαστικά, στην αξιοποίηση βιβλιογραφίας (ελληνικής, πρωτίστως, και σε μικρότερο βαθμό ξενόγλωσσας, καθώς το θέμα περιορίζεται στο ελληνικό κράτος) και στη μελέτη και αξιοποίηση, επιλεκτικά, πρωτογενών πηγών (που παρατίθενται αναλυτικά στο τέλος της), κυρίως υλικό εφημερίδων εκείνης της εποχής (π.χ. *Αθηνά*, *Εθνοφύλαξ*, *Ακρόπολις*, *Εμπρός...*), που αντλήθηκαν από το ψηφιοποιημένο αρχείο της Βουλής των Ελλήνων κυρίως, καθώς και της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας, αλλά και άλλου είδους κείμενα (π.χ. το ημερολόγιο του βουλευτή Σωτηρόπουλου) ή ποικίλα δημόσια έγγραφα (π.χ. Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων, αλληλογραφία του Υπουργείου Εξωτερικών κλπ.). Ειδικότερα, ως προς το θέμα του ελέγχου της αξιοπιστίας του πρωτογενούς υλικού των εφημερίδων, (λόγω του ότι είχαν συγκεκριμένους πολιτικούς προσανατολισμούς, σε εποχές με έντονα πολιτικά πάθη, αντιπαραθέσεις και οξύτητα στον λόγο, με αποτέλεσμα να υπάρξει έντονη διαφοροποίηση ως προς την αναπαραγωγή, προσέγγιση και ερμηνεία των γεγονότων) υιοθετήθηκε η τακτική της προσέγγισης του ίδιου περιστατικού από πολλές και ποικίλες πηγές, αλλά και η επισήμανση, όπου χρειαζόταν, των διαφορετικών τοποθετήσεων.

1. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΛΗΣΤΕΙΑΣ

1.1 Γενεσιουργές αιτίες – παράγοντες εξέλιξης του φαινομένου

Το φαινόμενο της ληστείας στον ελλαδικό χώρο, που διήρκεσε όλο τον 19^ο αιώνα και έως τις αρχές του 20^{ου}, με φάσεις έξαρσης και ύφεσης, αποτελούσε, μετεπαναστατικά, συνέχεια της κλεφταρματολικής παράδοσης επί Οθωμανικής κυριαρχίας και ήταν, συνεπώς, άρρηκτα συνυφασμένο με την τότε κοινωνική πραγματικότητα. Συνδέθηκε, δηλαδή, με μια δύσκολη ιστορική φάση, κατά την οποία το νεοπαγές Βασίλειο στόχευε στην εδραίωσή του στηριζόμενο οργανωτικά σε ευρωπαϊκά πρότυπα λειτουργίας και οργάνωσης, αλλότρια προς τις αξίες και τις δομές της παραδοσιακής αγροτοποικμενικής κοινωνίας των ημι/ορεινών περιοχών και, παράλληλα, στην επίτευξη της εθνικής εδαφικής του ολοκλήρωσης. Σε αυτό το ιδιόμορφο ιστορικό και κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, τα αίτια, που συντέλεσαν όχι μόνο στην (επαν)εμφάνιση αλλά και στην εξέλιξη και επικράτηση του ληστρικού φαινομένου για έναν σχεδόν αιώνα, ήταν πολλά και ποικίλα, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνεται από τον Δοκανάρη (1982, 322).

Στα πλαίσια διερεύνησης των βασικών αιτίων ως ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας ενδυνάμωσης του φαινομένου της ληστείας επισημαίνεται η ίδια η κρατική πολιτική. Ο απολυταρχικός, δηλαδή, τρόπος διακυβέρνησης του βαυαρικού καθεστώτος, το οποίο, προσπαθώντας να εδραιώσει την κεντρική εξουσία, επιδίωξε ευθύς εξ αρχής την αποδυνάμωση των Αγωνιστών του 1821, επειδή ήταν προσηλωμένοι στα τοπικά κέντρα εξουσίας. Ειδικότερα, με ενέργειες, όπως η διάλυση των άτακτων επαναστατικών στρατευμάτων (Διάταγμα 26^{ης} Μαρτίου 1833), η δρομολόγηση του αφοπλισμού τους και η συγκρότηση στρατού, αποτελούμενου κυρίως από Βαυαρούς, επλήγησαν, επαγγελματικά και οικονομικά, χιλιάδες πρώην αγωνιστές, με αποτέλεσμα να εξωθηθούν, ειδικά όσοι ήταν ετερόχθονες, στη σύσταση συμμοριών στις ορεινές και παραμεθόριες περιοχές, όπου εγκαθίδρυσαν ένα ιδιότυπο αλλά βίαιο και παράνομο καθεστώς κυριαρχίας και αντίστασης κατά της ξενοκρατίας (λησταντάρτες) (Αναστασόπουλος, 2012, 45-48).

Μετεπαναστατικά, άλλωστε, οι επαρχίες του νεοσύστατου ελληνικού κράτους στηρίζονταν, όπως ακριβώς συνέβαινε και επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στα τοπικά ποιμενικά οικονομικά δίκτυα (τσελιγκάτα), παρά το γεγονός ότι η νέα συνοριακή οριοθέτηση περιόρισε ως έναν βαθμό την κινητικότητά τους και παρά το ότι η κρατική πολιτική επιδίωκε να τους στρέψει στην ενασχόληση με τον αγροτικό τομέα, που συνεπαγόταν και τη μόνιμη

εγκατάστασή τους (Αναστασόπουλος, 2012, 55). Η κτηνοτροφία, με νομαδικό χαρακτήρα, συνέχισε, δηλαδή, να αποτελεί την κυρίαρχη απασχόληση στα ορεινά, όπου ενδημούσε η ληστεία, καθώς η διανομή γης ήταν πολύ περιορισμένη και ασύμφορη, τουλάχιστον μέχρι το 1871 (Πατρώνης, 2015, 46). Η πλειοψηφία, μάλιστα, των ληστών προέρχονταν, όπως προεπαναστατικά συνέβαινε και με τους κλεφταρματολούς, από τα τσελιγκάτα, που νόμιμα οπλοφορούσαν και είχαν ροπή προς τη χρήση βίας (Δαμιανάκος, 2003, 75-76). Οι κάτοικοι, άλλωστε, των ορεινών κοινοτήτων λειτουργούσαν ως δίκτυα στήριξης, χωρίς τα οποία τα ληστρικά κυκλώματα δεν θα μπορούσαν να επιβιώσουν. Περιστασιακά, ορισμένοι από αυτούς, σε περιόδους με οικονομικές δυσκολίες, συμμετείχαν στο ληστρικό κύκλωμα (π.χ. ρευστοποιώντας την παράνομη λεία), το οποίο τους παρείχε προστασία και διάφορα ανταλλάγματα ή ευεργεσίες (Κολιόπουλος, 2005, 343-344). Ο κοινός κώδικας εθιμικών αρχών και αξιών, σε συνδυασμό με την αντιπαλότητά τους με την κρατική/πολιτική εξουσία (μέσω των ληστρικών πρακτικών), έχαιρε, συνήθως, της λαϊκής αποδοχής και επιδοκιμασίας, καθώς ο θαυμασμός υπερνικούσε τον φόβο για τις επαχθείς ενέργειές τους, που εκλαμβάνονταν ως απόδειξη παλικαριάς, λεβεντιάς ή ακόμη και ηρωισμού. Έτσι, στα πλαίσια αυτά οι κάτοικοι των ορεινών περιοχών δεν συνεργάζονταν εύκολα και πρόθυμα με τις καταδιωκτικές αρχές (συχνά με διαθέσεις εξίσου βίαιες και ληστρικές) για την εξόντωσή τους (Δαμιανάκος, 2005, 40-41). Ειδικά, στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, οι προσπάθειες του κράτους να εξαλείψει τη νομαδικότητα των τσελιγκάτων, επειδή θεωρούνταν ως βασική αιτία της αποτυχίας στην οριστική αντιμετώπιση της ληστείας, προκαλούσαν το αντίθετο αποτέλεσμα, δηλαδή ενδυνάμωναν το φαινόμενο, γιατί εξαναγκάζονταν οι ακτήμονες πρώην νομάδες κτηνοτρόφοι να στραφούν ακριβώς εκεί για να ζήσουν, καθώς η κρατική πολιτική δεν τους προσέφερε εναλλακτικές λύσεις επιβίωσης (Κολιόπουλος, 1979, 116-117).

Στις ορεινές περιοχές, όμως, κατέφευγαν και γίνονταν ληστές συχνά και φυγόδοκοι λόγω βεντέτας, ζωοκλοπής ή και για άλλους ήσσονος σημασίας λόγους. Ταυτόχρονα, αποτελούσε και τρόπος αντίδρασης ή αντίστασης απέναντι και σε άλλου είδους αδικίες, όπως ήταν η αυστηρή φορολογική πολιτική, κάποιες αστυνομικές αυθαιρεσίες, πολιτικές συγκρούσεις και διώξεις, η διαφθορά και ο χρηματισμός τοπικών πολιτικών παραγόντων (Αναστασόπουλος, 2018, 58-59). Επιπρόσθετος παράγοντας συντήρησης του φαινομένου αποτελούσε και το σύστημα στράτευσης. Η υποχρεωτική θητεία τετραετούς διάρκειας, με το διαβλητό σύστημα της κλήρωσης, εξωθούσε αρκετούς στη λιποταξία (που συνεπαγόταν καταδίωξη και αυστηρές ποινές, όταν συλλαμβάνονταν), στην περίπτωση που αδυνατούσαν με εξαγορά να στείλουν άλλο άτομο στη θέση τους. Ήταν, άλλωστε, συνήθως, απρόθυμοι να στρατευθούν

σε στρατιωτικά σώματα με πειθαρχία και εμφάνιση δυτικοευρωπαϊκού τύπου. Ο ποινικός στρατιωτικός νόμος, παρά την αυστηρότητά του, δεν κατόρθωσε να μειώσει την ένταση του φαινομένου σε περιόδους πολεμικής έξαρσης, αρκετά συχνές, τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο (Κολιόπουλος, 2005, 54-55).

Η σχέση των ληστών με τους πολιτικούς ήταν, όμως, εξίσου σημαντικός λόγος, ειδικά στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Υπήρχαν πολιτικοί που συνεργάζονταν με ληστρικές ομάδες και τους προστάτευαν από ενδεχόμενη σύλληψη και καταδίκη τους ή τους εξασφάλιζαν αμνηστία, για την επανένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο (Τζανακάρης, 2015,15). Το αντάλλαγμα που τους παρείχαν οι ληστές ήταν η εξόντωση πολιτικών αντιπάλων (απαγωγές), η εξασφάλιση ψήφων μέσω εκφοβισμού των εκλογέων μιας περιοχής, η πρόκληση ταραχών για να πληγεί η κυβερνητική αξιοπιστία και η προστασία της περιουσίας κάποιου γαιοκτήμονα – πολιτικού (εντάσεις με κολίγους)(Τζούκας, 2017, 139-140).

Επιπλέον, σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στην επιβίωση του ληστρικού φαινομένου ήταν η ενδημικότητα της ληστείας σε ορεινές περιοχές που συνόρευαν με την οθωμανική αυτοκρατορία και αποτελούσαν χώρο δράσης αλλά και καταφυγής των ληστών, στις οποίες τα ελληνικά καταδιωκτικά σώματα δεν είχαν δικαιοδοσία (Κολιόπουλος, 2005, 66-67). Οι ληστές έβρισκαν καταφύγιο στα συνοριακά οθωμανικά αρματολίκια, καθώς, λόγω της θεσμικής και επιχειρησιακής ασυνέχειας (μόλις το 1856 υπογράφηκε η πρώτη συμφωνία για από κοινού αντιμετώπιση της ληστείας), με το πέρασμά τους στην άλλη επικράτεια έπαυαν να είναι υπό δίωξη. Μάλιστα, μετά από ελληνικές αποτυχημένες στρατιωτικές εξεγέρσεις, κάποιοι οθωμανοί αρματολοί των παραμεθορίων περιοχών παρείχαν σε ληστές άσυλο ή προσωρινή απασχόληση, με αντάλλαγμα μερίδιο από τα κέρδη της ληστρικής τους δράσης στις γειτονικές ελληνικές επαρχίες αλλά και την ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητάς τους έναντι των ανταγωνιστών τους (Τζάκης, 2017, 58-59).

Επιπρόσθετα, ο αλυτρωτισμός, δηλαδή η προσπάθεια ενσωμάτωσης υποδουλωμένων περιοχών, συνδέθηκε, κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα και ως τις αρχές του 20^{ου}, με την επιβίωση του φαινομένου της ληστείας. Το γεγονός αυτό υπήρξε συνέπεια της κρατικής αδυναμίας να επεκτείνει τα σύνορα της χώρας μέσω του πολέμου (στρατός μικρός και άπειρος) και της διπλωματίας (αρνητική στάση των Μ. Δυνάμεων) (Κολιόπουλος, 2005, 154-155). Έτσι, από την εποχή του Ι. Κωλέττη, ρουμελιώτες και βορειοελλαδίτες καπετάνιοι διενεργούσαν επιδρομές στις τουρκοκρατούμενες τότε ακόμη Θεσσαλία και Ήπειρο, στρατολογώντας εθελοντές, μεταξύ των οποίων και ληστές, που απέβλεπαν σε χορήγηση

αμνηστίας ή άδειας για αλυτρωτικές επιδρομές, που εξελίσσονταν σε πλιάτσικο. Οι επιδρομές αυτές προβάλλονταν ως συνέχεια του Αγώνα του 1821 και διασκέδαζαν τις εντυπώσεις για την κυβερνητική ικανότητα στο θέμα της προώθησης του μεγαλοϊδεατισμού (ο.π., 157-159). Παράλληλα, εξασφαλιζόταν η περιοδική εξαγωγή του προβλήματος στην όμορη χώρα, ανακουφίζοντας τη Στερεά από τις ληστρικές δράσεις και ικανοποιώντας τους συμμετέχοντες ληστές από την προσδοκώμενη λεία. Άμεσες συνέπειες αυτής της πολιτικής ήταν, όμως, η έξαρση του ληστρικού φαινομένου μετά τη λήξη των πολεμικών επιχειρήσεων και η σύνδεση των ληστών ως τμήμα του αλυτρωτικού στρατού του έθνους (Κολιόπουλος, 1997, 179-180).

1.2 Το ληστρικό κύκλωμα (οργάνωση –τρόποι δράσης/πρακτικές)

Οι ληστές ενδημούσαν στα ορεινά, έχοντας τάσεις συνεχούς και ταχείας μετακίνησης στον γεωγραφικό χώρο, χωρίς να γίνονται αντιληπτοί, για να αποφύγουν τη σύλληψη, και, ως παράνομοι και μη κοινωνικά αποδεκτοί, γρήγορα περιθωριοποιήθηκαν σε παραμεθόριες περιοχές (Αναστασόπουλος, 2018, 96,101). Ο Χαλατσάς (2003, 46) αναφέρει ότι είχαν σημαντική παρουσία στα τότε σύνορα Στερεάς - Θεσσαλίας. Από εκεί κάποιοι (παλιοί κλέφτες ή επίγονοί τους) εξοικειωμένοι με παλιότερες πρακτικές περνούσαν εύκολα στο οθωμανικό έδαφος με στόχο, συνήθως, τη διεκδίκηση αρματολικιού, ή, έχοντας αυτό ορμητήριο, πραγματοποιούσαν επιθέσεις και λεηλατούσαν τα συνοριακά ελληνικά χωριά (Τζάκης, 2017, 58, 62).

Οι ληστές δρούσαν, σύμφωνα με τον Λασσάνη (2018, 31), έχοντας ως πρότυπο τους κλέφτες της προεπαναστατικής περιόδου, οργανωμένοι σε ομάδες. Επρόκειτο, στις περισσότερες περιπτώσεις, για «απλή»/οικογενειακού τύπου συμμορία (αλλιώς «μπουλούκι»), με αρχηγό τον λήσταρχο (μπουλουκτσή), που είχε υπό την εξουσία του τις κατώτερες τάξεις/υποομάδες των ληστών. Ενίοτε, όμως, μικρότερα μπουλούκια συνενώνονταν και σχημάτιζαν «σύνθετα», καθώς η αριθμητική υπεροχή τούς εξασφάλιζε μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας στην περίπτωση κάποιου δύσκολου ληστρικού εγχειρήματος ή και για λόγους ασφάλειας (Κολιόπουλος, 2005, 297-301). Η οργάνωση των μπουλουκιών βασιζόταν στη ομαιμοσύνη και σε ένα ευρύτατο δίκτυο σχέσεων (που μέσω της αδελφοποίησης, κουμπαριάς, υιοθεσίας ή και πελατειακών σχέσεων το ενίσχυαν συστηματικά). Ο βασικός πυρήνας των ληστρικών συμμοριών απαρτιζόταν από 10-20 άτομα, που αυξανόταν με την παρουσία εφεδρικών, όταν

χρηιζόταν (Δαμιανάκος, 2003, 84). Η εσωτερική ιεραρχία των μπουλουκιών ήταν αυστηρή και αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση για την επιβίωσή της. Μετά τον μπουλουκστή - ληστή με κύρος, ηγετικές ικανότητες και επιβλητικότητα - που συνοδευόταν από τον ψυχογιό του, το πρωτοπαλίκαρα, ακολουθούσαν οι επικεφαλής των μικρότερων υποομάδων και οι απλοί ληστές (Κολιόπουλος, 2005, 302-303). Η λεία, τα «κέρδη» από τις ληστρικές δραστηριότητές τους, διανέμονταν, ιεραρχικά, σε ίσα μερίδια τριών τάξεων, επιμεριζόμενα ανάλογα με τη θέση τους (Δαμιανάκος, 2003, 86). Στους έμπιστους συνεργάτες του μπουλουκιού συμπεριλαμβάνονταν οι μεσίτες ή επιβάτες, οι τζασίτες και οι γιατάκηδες, αλλά και μέλος εγγράμματο ή ακόμη και γνώστης ξένων γλωσσών προς διευκόλυνση των διαπραγματεύσεων για τα λύτρα, ενώ τον τρόπο λειτουργίας του μπουλουκιού ρύθμιζε ένας κώδικας άγραφων νόμων, με κλεφταρματολικές καταβολές, με έντονο το στοιχείο της βίας και της τιμωρητικότητας (Κολιόπουλος, 2005, 304-309).

Βασικός παράγοντας, σε επίπεδο οργάνωσης, αποτελούσαν τα δίκτυα στήριξης των ληστών, που ήταν κυρίως οι νομάδες κτηνοτρόφοι/ τα τσελιγκάτα. Μεταξύ τους υπήρχε σχέση αλληλεξάρτησης, ζωτικής σημασίας (Δερμεντζόπουλος, 1997, 194-195). Ωστόσο, παράλληλα, οι ληστρικές συμμορίες συνδέονταν και με τα συμφέροντα των πολιτευτών της εποχής, που επιδίωκαν την αρωγή τους για να προστατεύσουν την κτηματική τους περιουσία, αλλά και για να επικρατήσουν εκλογικά. Χαρακτηριστικά ο Κολιόπουλος (2005, 347) αναφέρει ότι αποτελούσαν αναπόσπαστο τμήμα της λειτουργίας του πολιτικού συστήματος στην επαρχία. Ο Κοταρίδης (2006, 219) επισημαίνει και την τάση συχνής εναλλαγής δικτύων στήριξης, σημείο της ταραγμένης και άναρχης εκείνης εποχής. Μνημονεύεται, επίσης, στήριξη (υπόθαλψη, διατροφή, πληροφορίες) των ληστών και από μοναχούς, που λάμβαναν διάφορες χορηγίες σε αντάλλαγμα, αλλά και από τους «διώκτες» τους (χωροφύλακες) (Κολιόπουλος, 2005, 306-307).

Η δράση των ληστών είχε καθαρά εγκληματικό χαρακτήρα, καθώς επιδίδονταν σε ληστείες και λεηλασίες περιουσιών, αιχμαλωσίες και απαγωγές, ζωκλοπές (με σκοπό την πώληση των ζώων ή τα έβαζαν στα κοπάδια τσελιγκάδων), παρείχαν προστασία σε ζωέμπορους από άλλους ληστές, επέβαλαν χαράτσια σε κοινότητες, επιτίθεντο για λόγους εκφοβισμού σε πολιτικούς αντιπάλους, έκαναν επιθέσεις σε αλλοεθνείς και βασάνιζαν ή εκτελούσαν τους διώκτες τους (χωροφύλακες) ή τους προδότες με τρόπους ιδιαίτερα ειδεχθείς (π.χ. ακρωτηριασμοί, κάψιμο με λάδι, σπάσιμο μελών σώματος) (Κολιόπουλος, 2005, 307-311, 329). Κατά τον Χαλατσά (2003, 41) δεν είχαν ποτέ δική τους ιδιοκτησία (με λίγες εξαιρέσεις,

όπως οι Ρετζαίοι) και οτιδήποτε αποκόμιζαν σε χρήμα ή τιμαλφή είτε τα έκρυβαν είτε τα εμπιστεύονταν σε συγγενείς τους είτε και τα τόκιζαν, ώστε σε περίπτωση σύλληψής τους να έχουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τα έξοδα της δίκης.

1.2.1 Η ληστρική πρακτική των απαγωγών

Η βασικότερη και πιο προσοδοφόρα ληστρική πρακτική αποτελούσε η απαγωγή εύπορων και επιφανών πολιτών, με κίνητρο συνήθως τα λύτρα (Δερμεντζόπουλος, 1997, 209-211). Τα θύματα ήταν άνδρες και σπανιότερα γυναίκες (περίπτωση της Βασιλαρχόντισσας το 1884 στο Μέτσοβο, που απήχθη για λόγους εκδίκησης) ή και παιδιά (το 1868 στο χωριό Γαρδίκι). Η επιχείρηση μιας απαγωγής δραστηριοποιούσε ολόκληρο το κύκλωμα της συμμορίας και κατά το διάστημα αυτό η συμμορία απέφευγε οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα ή πράξη που στρεφόταν κατά του νόμου ή της κοινωνίας, φροντίζοντας να πληρώνουν για τα τρόφιμα που κατανάλωναν (Κολιόπουλος, 2005, 325-316).

Σύμφωνα με τον Μοσχονήσιο (1869, 6), σημαντικό ρόλο στη διαδικασία απαγωγής ενός προσώπου έπαιζαν τα άτομα του υποστηρικτικού δικτύου, τα οποία και πληροφορούσαν τη συμμορία των ληστών για το πού βρίσκεται το υποψήφιο θύμα, έτσι ώστε την κατάλληλη στιγμή να προβούν στην αιχμαλωσία του. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά (ό.π., 7), οι ληστές άλλους τους συνελάμβαναν στο σπίτι τους, προσποιούμενοι ότι αναζητούν έναν φίλο τους, άλλους στους αγρούς ή στα αμπέλια τους, άλλους στις στάνες τους και άλλους ενώ βρίσκονταν καθοδόν, στήνοντάς τους καρτέρι και αιφνιδιάζοντάς τους. Για να συλλάβουν μάλιστα ιερέα, προσποιούνταν «μετά μεγίστης επιτηδειότητος και τέχνης» ότι είναι άρρωστο το μέλος της οικογένειας κάποιου ανθρώπου και ότι χρειάζεται να του διαβάσει μια αναρρωτική ευχή, ενώ, όταν το θύμα τους ήταν γιατρός, τον καλούσαν για να προσφέρει τις υπηρεσίες του για την ίαση του παιδιού κάποιου κατοίκου.

Η ομάδα κρούσης υπεξαιρούσε από τον συλληφθέντα χρήματα και τιμαλφή, τα οποία καρπωνόταν και κατόπιν τον οδηγούσαν (συνήθως νύχτα) στον αρχιλήσταρχο (Χαλατσάς, 2003, 42-44), που βρισκόταν μακριά από τον τόπο της απαγωγής και εκεί του αφαιρούσαν το μαντήλι από τα μάτια και το κερύ από τα αυτιά, όταν υπήρχε ανάγκη να του κλείσουν και τα αυτιά (Κολιόπουλος, 2005, 316). Φρόντιζαν, άμεσα, για τη φύλαξή του (συνήθως τον είχαν δεμένο με σχοινί, «λυτάρι») με ανάλογη δύναμη ανδρών, ενώ κάποιοι από τους ληστές είχαν ως αποστολή τους να βρουν κάποιον βοσκό για να στείλουν τη συνηθισμένη επιστολή,

υπογεγραμμένη από τον λήσταρχο, στους συγγενείς του απαχθέντος. Με την επιστολή τους ενημέρωναν για την αιχμαλωσία του, για το ποσό των λύτρων και τη διαδικασία απόδοσής τους από τον κομιστή. Σε περίπτωση που κατά τη διάρκεια της αιχμαλωσίας του συγκρούονταν με καταδιωκτικά στρατιωτικά αποσπάσματα, προτιμούσαν να φονεύσουν τον απαχθέντα, παρά να τον χάσουν από τα χέρια τους ζωντανό, αποθαρρύνοντας έτσι κάθε μελλοντική τους καταδίωξη σε ανάλογη περίπτωση (Κολιόπουλος, 2005, 316-321) (Μοσχονήσιος, 1869, 8-9). Στους άγραφους νόμους, άλλωστε, των ληστών προβλεπόταν σε περίπτωση απόδρασής του βαριά τιμωρία για τον ληστή-φύλακά του, που περιγράφεται ως εξής από τον Μοσχονήσιο (1869, 9) *«...και αποβάλλεται της συμμορίας, αφού μετρήσωσι διά διαφόρων εργαλείων επί της ράχεώς του τας ημέρας του έτους, και εκθέσωσιν αυτόν διά της επιθέσεώς των εντέρων της κοιλίας του προβάτου επί του λαιμού του»*. Γενικά, πάντως, στο βαθμό που οι συνθήκες το επέτρεπαν ο αιχμάλωτος ήταν ασφαλής και απολάμβανε κάποιες βασικές περιποιήσεις (π.χ. στην περίπτωση του Σωτηρόπουλου του βρήκαν κοτόπουλο, επειδή δεν έτρωγε το γιδίσιο κρέας, ενώ έψαξαν να του βρουν και την ιερά σύνοψη για να διαβάσει), σύμφωνα με όσα ανέφερε ο ίδιος ο απαχθείς στο βιβλίο του (1867, 40, 49), ενώ ως βασική ταλαιπωρία του ανέφερε τη συνεχή νυχτερινή πολύωρη πεζοπορία.

Η διαδικασία παραλαβής των λύτρων, που απαιτούσαν να είναι σε χρυσά νομίσματα, σε κάποιες περιπτώσεις ήταν πολυήμερη διαδικασία, όχι μόνο γιατί δεν ήταν εύκολη υπόθεση η συγκέντρωση του ποσού αλλά και γιατί δεν ήταν πάντα ευνοϊκές οι συνθήκες παράδοσής τους, καθώς έπρεπε να ακολουθηθούν συγκεκριμένες οδηγίες οδοιπορίας (μπορεί να περιφερόταν ο κομιστής και για ημέρες με μαντήλι στο κεφάλι ή άλλο αναγνωριστικό σημάδι), κατά τη διάρκεια της νύχτας, και συνεννόηση με συνθηματικά (Κτενιάδης, 125), ώστε ο κομιστής να κατορθώσει αβλαβής να «συλληφθεί» από τη συμμορία, να οδηγηθεί στον λήσταρχο και να ελεγχθούν τα λύτρα ως προς την ακεραιότητα και τη γνησιότητά τους, ανάβοντας κηρόπανο (Μοσχονήσιος, 1869, 15-16). Αν έμεναν ικανοποιημένοι από τα λύτρα, έστελναν πίσω τον κομιστή για να φέρει και το μπαχτσίσι (δώρο), που ήταν υποχρεωτικό και συνίστατο σε μια καινούρια στολή για τον λήσταρχο και μερικά άλλα είδη για τρεις ή τέσσερις ακόμη επιτελείς της συμμορίας (Κτενιάδης, 1931, 126). Η διανομή των λύτρων μεταξύ των ληστών ήταν μια άμεση διαδικασία, και αμέσως μετά ξεκινούσε ο ευπρεπισμός του απαχθέντος, που περιλάμβανε το ξύρισμα και το κούρεμά του από έναν ληστή, δίνοντάς του ο καθένας από τους ληστές και μικρά χρηματικά δώρα, χρήσιμα για τα έξοδα της επιστροφής του στο σπίτι. Το πιο αξιοσημείωτο, ωστόσο, στοιχείο είναι ότι *«ασπάζεται ο εις κατόπιν του άλλου τον αιχμάλωτον και τον παρακαλούσι να εκφωνήση το χαλάλι, όστις, υπό το*

κράτος ακόμη του φόβου διατελών, εκφωνεί αυτό ουχί άπαξ, αλλά χιλιάκις, και, τέλος, προς αυτόν μέν εύχονται κατευόδιον, προς εαυτούς δε 'εις άλλα με υγείαν'» και, ακολούθως, του αφαιρούν το σχοινί από τα χέρια και τον λαιμό του (Μοσχονήσιος, 1869, 17), αλλά, ουσιαστικά, απελευθερώνεται μετά από πέντε ως οκτώ ημέρες και αφού η συμμορία απομακρυνθεί αρκετά από την περιοχή, όπου και τον κρατούσαν (Κτενιάδης, 1931, 127).

Σε περίπτωση, όμως, που τα λύτρα ήταν ελλιπή, συσκέπτονταν αν θα τα αποδεχτούν και σε περίπτωση, τελικά, αποδοχής τους απέκοπταν τη μύτη ή ένα από τα αυτιά του απαχθέντος, στέλνοντας έτσι το μήνυμα ότι δεν μπορεί, χωρίς συνέπειες, να αλλαχθεί το ποσό των λύτρων που είχε αρχικά συμφωνηθεί μεταξύ τους (Μοσχονήσιος, 1869, 17). Αξίζει, πάντως, να σημειωθεί ότι, αν ο κομιστής των λύτρων συλλαμβάνονταν από άλλη συμμορία, δεν πείραζαν ούτε τον ίδιο ούτε τα χρήματά του, γιατί θεωρούνταν πρόσωπο ιερό, και το ίδιο συνέβαινε και με τον απελευθερωμένο απαχθέντα, στην περίπτωση που τον συλλάμβανε άλλη συμμορία κατά την επιστροφή του στο σπίτι του (Κάσσης, 2000, 60). Γενικά, όλη η διαδικασία της πρακτικής των απαγωγών διεξαγόταν με βάση τους νόμους των ληστών, που απαριθμούνται από τον Μοσχονήσιο (1869, 1-2), με την επισήμανση ότι στηρίζονται σε αντίστοιχους νόμους των κλεφταρματολών. Τέλος, αξιοσημείωτη, είναι η θρησκευτική «ευλάβεια» που τους διέκρινε, καθώς κρατούσαν τις νηστείες και πριν το φαγητό τους έλεγαν μια σύντομη προσευχή και έκαναν τον σταυρό τους. Παράλληλα, όμως, κατά τη διάρκεια της απαγωγής, συστηματικά, προσπαθούσαν να μαντέψουν την εξέλιξή της με βάση την ωμοπλάτη του ζώου (πλατομαντεία), ενδεικτικό της προληπτικότητάς τους (Μέγας, 2020, 264-265).

1.3 Η πολιτική διάσταση του φαινομένου

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '50 ο Χομπσμπάουμ, αναδεικνύοντας τη διάσταση της κοινωνικής ληστείας αναφέρθηκε, ουσιαστικά, μεταξύ άλλων, στην πολιτική διάσταση του φαινομένου. Θεώρησε ότι υπάρχει μια ιδιαίτερη κατηγορία ληστών που εκλαμβάνονταν στα πλαίσια των προκαπιταλιστικών κοινωνιών από τους αγροτικούς πληθυσμούς ως προστάτες και υπερασπιστές τους απέναντι στους τοπικούς καταπιεστές τους (δηλαδή τους γαιοκτήμονες ή κρατικούς αξιωματούχους με πολιτική εξουσία), παραπέμποντας στον θρύλο του «ευγενούς ληστή» (Ρομπέν των Δασών) ως παράδειγμα αυτής της εξιδανίκευσης και έχοντας ως σημείο μελέτης και αναφοράς δημοτικά άσματα. Ο Χομπσμπάουμ, δηλαδή, θεωρούσε τους κοινωνικούς ληστές ως ιστορική πραγματικότητα με συγκεκριμένο πολιτικό

ρόλο και τη δράση τους την εκλάμβανε ως μορφή παρέμβασης, διορθωτικού τύπου, απέναντι στα κακώς κείμενα, διευκρινίζοντας, όμως, ότι δεν θα μπορούσαν όλοι οι ληστές να θεωρηθούν και «κοινωνικοί». Υποστήριζε ότι το ληστρικό φαινόμενο αποτελούσε μια αρχαϊκού τύπου παραδοσιακή μορφή κοινωνικής διαμαρτυρίας ή και ανταρσίας/εξέγερσης (Hobsbawm, 2010, 24-25, 119-136). Ωστόσο, οι απόψεις του αμφισβητήθηκαν έντονα όσον αφορά την ερμηνευτική του προσέγγιση, κυρίως ως προς το είδος των πηγών που χρησιμοποίησε (δηλ. θρύλους και δημοτικά τραγούδια αμφίβολης ιστορικής εγκυρότητας), ως προς την πραγματική σχέση που είχαν οι ληστές με τις αγροτικές κοινωνίες κάθε φορά που εξεγείρονταν (όπου τονίστηκε ο αρνητικός τους ρόλος, ότι αποτέλεσαν τροχοπέδη, καθώς δεν επιθυμούσαν αλλαγές και κατά καιρούς βρίσκονταν στην υπηρεσία γαιοκτημόνων) αλλά και ως ποιο βαθμό, τελικά, η δράση τους ανταποκρινόταν στο μοντέλο της κοινωνικής ανταρσίας (Boeschoten, 1991, 11-18). Από τους έλληνες ιστορικούς, ο Σπ. Ασδραχάς υιοθέτησε από τον Χομπσμπάουμ τη σχέση ληστείας και «πρωτόγονης εξέγερσης», αλλά διαφοροποιήθηκε στο ότι θεωρούσε ότι ο όρος «κοινωνική ληστεία» όφειλε ως «υπόθεση εργασίας» να διερευνηθεί και να μελετηθεί με βάση ιστορικά τεκμήρια και πηγές (Ασδραχάς, 2019, 5-10).

Ο Στ. Δαμιανάκος (1987, 74, 87-95), επίσης, υιοθέτησε την ερμηνεία του Χομπσμπάουμ για την κοινωνική ληστεία, υποστηρίζοντας ότι από την εποχή της οθωμανικής κυριαρχίας μέχρι περίπου τα μέσα του 20ου αιώνα οι αγροτοποικμενικές κοινότητες συνίσταντο από δυο διαφορετικούς και αντίθετους κόσμους, δηλαδή από τη μια υπήρχαν οι κρατικοί αξιωματούχοι, τοπικές ομάδες εξουσίας, απλοί καλλιεργητές και γαιοκτήμονες (φρόνιμη κοινωνία) και από την άλλη ακτήμονες αγρότες, νομάδες κτηνοτρόφοι και, βέβαια, οι ληστές (παρακοινωνία), που συγκρούονταν μεταξύ τους ποικιλοτρόπως, δηλαδή ως προς το σύστημα αξιών τους, τις πολιτισμικές εκφράσεις τους, τις κοινωνικοπολιτικές πρακτικές τους, εξελισσόμενο, έτσι, σταθερά στον ορεινό ελλαδικό χώρο ένα φαινόμενο ένοπλης κοινωνικής διαμαρτυρίας. Υιοθέτησε την άποψη ότι η ληστρική δράση, ως μορφή αντιπαράθεσης καταπιεσμένων και καταπιεστών, είχε κοινωνικοπολιτικό χαρακτήρα, και, μάλιστα, η παρακοινωνία αντιλαμβανόταν θετικά και εξυμνητικά τη δράση των ληστών σε αντίθεση με την αρνητική στάση της φρόνιμης κοινωνίας (Δαμιανάκος, 2005, 40-41). Στην ερμηνευτική προσέγγιση του Δαμιανάκου ασκήθηκε ανάλογη κριτική με εκείνη στον Χόμπσμπάουμ, καθώς αμφισβητήθηκε η εγκυρότητα των απόψεών του σε σχέση με την κοινωνική θέση των ληστών στη διαστρωμάτωση των αγροτικών κοινωνιών αλλά και ως προς τον πραγματικό ρόλο που έπαιξαν στην πολιτική αντιπαράθεση καταπιεζομένων και

καταπιεστών, δηλαδή, επί της ουσίας οι ληστές ήταν εξίσου καταπιεστές και κακοποιητικοί απέναντι στους αδύναμους. Εξίσου, όμως, αμφισβητήθηκε και ως προς τον πραγματικό συγκρουσιακό χαρακτήρα μεταξύ φρόνιμης κοινωνίας και παρακοινωνίας (Δαλκαβούκης, 2007, 131-134, 141).

Στο επίπεδο της πολιτικής πραγματικότητας (του 19^{ου} αιώνα και ως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα) ήταν κοινός τόπος και αντίληψη των συγχρόνων του φαινομένου εκπροσώπων της εξουσίας (Καλλέργης, Βακάλογλου, Κορωναίος, Μοσχονήσιος) ότι οι συμμορίες των ληστών αποτελούσαν ανεπίσημο αλλά και ουσιαστικό πολιτικό παράγοντα που όχι μόνο παρέμβαινε στην πολιτική διαδικασία προκειμένου να διευκολύνει τους πολιτευτές αλλά και νομιμοποιούσε την παρανομία, σε σημείο οι ληστές που διέθεταν πολιτική προστασία να είναι άτυπα όργανα της τάξης (Κολιόπουλος, 2005, 345-346). Ωστόσο, η ερευνητική τεκμηρίωση, με πρωτογενές υλικό σχετικά με την εμπλοκή πολιτικών παραγόντων με ληστές, παρουσιάζει αντικειμενική δυσκολία, γιατί, καθώς πρόκειται για παραβατικές συμπεριφορές, οι ηθικοί αυτουργοί αυτής της κατηγορίας, συστηματικά, συγκάλυπταν τις σχέσεις τους με τις συμμορίες για λόγους ατιμωρησίας. Έτσι, συνήθως, οι σχετικές μαρτυρίες έχουν έναν αοριστολογικό χαρακτήρα (Στάθης, 1999, 163). Υπάρχουν, όμως, κάποιες έμμεσες αναφορές, όπως το χαρακτηριστικό απόσπασμα: *«όχι μόνον υπέθαλπτον ληστές, αλλά και εκάλεσαν ληστρικήν συμμορίαν να εγκατασταθή εις την ορεινήν περιοχὴν των δήμων των, με σκοπὸν να δυνηθῶσιν (ενν. οι δήμαρχοι), να διαταράξωσι το καθεστὸς υπουργείον ἢ προετοίμαζον στάσιν ἐναντίον αὐτοῦ και υπέρ του Μαυροκορδατικού συστήματος»* που εμπεριέχεται σε αναφορά του υπομοίραρχου Ναυπακτίας Κ. Γούση (24/11/1844) προς τους προϊσταμένους του (Κτενιάδης, 1931, 244). Οπωσδήποτε, όμως, αυτές οι μαρτυρίες, προερχόμενες από εκπροσώπους της εξουσίας, αποτελούν περισσότερο ενδείξεις για τον ρόλο ισχυρών παραγόντων στην πολιτική «χρησιμοποίηση» της ληστείας. Ο Βακάλογλου, για παράδειγμα, σε αναφορά του στον Πρόεδρο της Κυβέρνησης, αναφέρθηκε σε «πρωτεύοντα πρόσωπα» που είχαν αναμίξει τη ληστεία στις κομματικές τους αντιπαλότητες και κατηγορούσε ανοικτά συγκεκριμένα πρόσωπα, κομματάρχες της Αττικής (Σκαρλάτο Σούτσο, Δημήτριο Καλλιφρονά και Ιωάννη Φιλήμονα) ως προστάτες των ληστρικών συμμοριών της περιοχής (Στάθης, 1999, 63).

Ο Αναστασόπουλος (2018, 62), επίσης, επισημαίνει ότι αναδείχτηκε και το φαινόμενο της «πολιτικής» ληστείας με χαρακτηριστικό της την καταπίεση των ψηφοφόρων, καθώς ληστές χρησιμοποιήθηκαν από τους πολιτικούς ως κομματάρχες ή και σωματοφύλακές τους,

εξαρτώμενοι σε μεγάλο βαθμό από αυτούς, που δεν δίσταζαν να υπηρετούν εξίσου τις δυο πλευρές, νομιμότητα και παρανομία, από ιδιοτέλεια. Οι ληστές, δηλαδή, επέδειξαν πολιτική προσαρμοστικότητα, προκειμένου να επιβιώσουν και να διατηρήσουν την ισχύ τους. Τυπικός συνδετικός δεσμός, άλλωστε, στην επαρχία ανάμεσα στους πολιτικούς και τους λήσταρχους ήταν ο θεσμός της κουμπαριάς, που απέβλεπε στην εκλογική επικράτηση των πρώτων και στην ατιμωρησία των δεύτερων (Κολιόπουλος, 2005, 346-347). Ενώ ο Τάκερμαν (1877, 235-237) συνέδεσε την πολιτική διάσταση της ληστείας όχι μόνο με την πολιτική διαδικασία αλλά και τα οικονομικά συμφέροντα των σημαντικών πολιτικών παραγόντων στην επαρχία, καθώς οι πολιτικοί - γαιοκτήμονες ανέθεταν σε ληστές την προστασία των χωρικών που καλλιεργούσαν τα κτήματά τους, καταβάλλοντάς τους σε τακτά χρονικά διαστήματα χρηματικά ποσά ή κάνοντάς τους άλλες εξυπηρετήσεις. Το χαρακτηριστικότερο όλων, όμως είναι ότι οι πολιτικοί, προκειμένου να κερδίσουν στις εκλογές, θεωρούσαν απαραίτητη, αν όχι τη συμμαχία και φιλία των ληστών, τουλάχιστον, την ουδετερότητά τους.

Κατά τον Κολιόπουλο (2005, 347), και ο Burnouf, επίσης, θεωρούσε τις ληστρικές συμμορίες αναπόσπαστο τμήμα του πολιτικού συστήματος. Επιπρόσθετα, και στα πλαίσια του κοινοβουλευτικού ελέγχου διατυπώνονταν υπόνοιες για ύπαρξη σχέσης ανάμεσα στον κόσμο της παρανομίας και εκείνον της νομιμότητας, με χαρακτηριστικό παράδειγμα συζήτηση στη Βουλή το 1856, με αφορμή επιστολή δημοσιευμένη στην εφημερίδα *Μέριμνα* που κατηγορούσε τον βουλευτή Δωρίδας Κονδύλη για υπόθαλψη της ληστείας. Ο κοινοβουλευτικός προβληματισμός ήταν, βέβαια, έντονος και σταθερός σε όλη τη διάρκεια του ληστρικού φαινομένου, λόγω των σοβαρών επιπτώσεών του και των κοινωνικών πιέσεων που δέχονταν, προκειμένου να το αντιμετωπίσουν πιο αποτελεσματικά, με αφορμή συγκεκριμένα ληστρικά περιστατικά (Αναστασόπουλος, 2018, 83-84). Στον αντίποδα αυτής της προσέγγισης ο Λασσάνης (1856, 32), νομάρχης Αττικοβοιωτίας, πίστευε ότι οι συμμορίες δεν είχαν «πολιτικό χαρακτήρα» αλλά κινούνταν από «ροπήν προς κακουργίαν, προς χρηματισμόν αλλά και προς παλληκαρισμόν», για την εξυπηρέτηση ιδιοτελών σκοπών.

1.4 Μέτρα καταστολής του φαινομένου

Το νεοσύστατο κράτος, από νωρίς, προσπάθησε με διάφορα μέσα και τρόπους να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της ληστείας (π.χ. δημιουργία της Χωροφυλακής το 1833 και της βασιλικής Φάλαγγας το 1835, αναδιάρθρωση του στρατού κ.α.) (Αναστασόπουλος, 2021, 380-382). Με το βασιλικό διάταγμα της 10^{ης} Νοεμβρίου 1836 «περί ευθύνης των

δήμων ως προς τα πραττομένας ληστείας εντός της περιφερείας των» καθιστούσε τους δήμους υπεύθυνους για την αντιμετώπιση των ληστειών που διαπράττονταν στα όριά τους, προβλέποντας να αποζημιώνουν και τα θύματα ή, σε περίπτωση που ολιγορούσαν, να επιβαρύνονται με ποινές και πρόστιμα, ενώ για την αντιμετώπιση των ληστών θα έπρεπε να καλούν στα όπλα τους δημότες τους (Κολιόπουλος, 2005, 50). Παρά την τροποποίηση του συγκεκριμένου νόμου, ώστε ευκολότερα οι πολίτες να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη, και παρά την παράταση του νόμου μέχρι, τελικά, το 1841 δεν υπήρξε αποτελεσματικότητα. Επίσης, στο τέλος του 1836 συστάθηκε και η δημοτική αστυνομία με επικεφαλής τον δήμαρχο και διοικητές τους παρόδρους των χωριών του δήμου, ενώ οι δημαστυνόμοι διορίζονταν από τις δημοτικές αρχές με στόχο την τήρηση της τάξης και την πρόληψη της εγκληματικότητας (Κολιόπουλος, 2005, 54).

Στα πλαίσια αυτά, ειδικά για την αντιμετώπιση της ληστείας στη Στερεά Ελλάδα, συστάθηκε η Οροφυλακή το 1838, με 8 τάγματα, που προορίζονταν για την τήρηση της δημόσιας ασφάλειας και τη φρουρήση των συνόρων. Ανάλογο σκοπό είχε και η συστηματοποίηση του θεσμού της Εθνοφυλακής τον ίδιο χρόνο, επανδρωμένη από άμισθους (γεγονός που προκαλούσε αντιδράσεις) ένοπλους χωρικούς που υπηρετούσαν σε περίοδο έξαρσης της ληστείας (Κολιόπουλος, 2005, 58). Το ίδιο έτος συστάθηκαν και δυο στρατοδικεία (Λαμία, Μεσολόγγι), καθώς η ληστεία παρουσίαζε αισθητή έξαρση, παράλληλα, με τη βραδύτητα εκδίκασης των υποθέσεων στα τακτικά δικαστήρια. Επίσης, με το διάταγμα της 17^{ης} Νοεμβρίου 1838 υιοθετήθηκε και το μέτρο της εκτόπισης των συγγενών των ληστών (αλλά και των γυναικών τους) στην προσπάθεια του κράτους να πλήξει τα ερείσματά τους, αρχικά στην Πελοπόννησο και κατόπιν στη Στερεά. Με νέο διάταγμα (16 Σεπτεμβρίου 1839) συμπεριέλαβε και τους ύποπτους για απόκρυψη ή τροφοδότηση ληστών ή και για αποδοχή των κλοπιμαίων (με κριτήρια ασαφή που οδηγούσαν σε στοχοποίηση ατόμων λόγω των πολιτικών και προσωπικών παθών) (Κολιόπουλος, 2005, 60-61). Με το διάταγμα, επίσης, της 23^{ης} Ιανουαρίου 1840 θεσπίστηκε το μέτρο της επικήρυξης των ληστών, καθώς προέβλεπε αμοιβές για τον φόνο ή τη σύλληψη, καθώς και για την κατάδοση συμμορίας, υποσχόμενη, συγχρόνως, και προστασία σε όσους συνεργάζονταν με τις αρχές για την εξόντωση ληστών (Αναστασόπουλος, 2018, 75). Στο διάταγμα της 8^{ης} Φεβρουαρίου 1840 οι νομάδες υποχρεώνονταν οι ίδιοι, τα μέλη των οικογενειών τους και οι απασχολούμενοι να εγγράφονται σε ειδικούς καταλόγους, ενώ έπρεπε να ενημερώνουν για κάθε αλλαγή προσώπων ή του τόπου διαμονής τους (Κολιόπουλος, 2005, 65).

Η Επανάσταση, ωστόσο, της 3^{ης} Σεπτεμβρίου, επιδείνωσε το πρόβλημα, που έφτασε στην πρωτεύουσα και τα γύρω χωριά, γιατί μια από τις ενέργειες των επαναστατών ήταν να ανοίξουν τις φυλακές, με αποτέλεσμα να απελευθερωθούν και πολλοί ληστές. Ταυτόχρονα, η επαναστατική κυβέρνηση και οι δυο πρώτες μετεπαναστατικές κυβερνήσεις αμνήστευσαν δεκάδες ληστές, φυλακισμένους ή φυγόδικους (Κολιόπουλος, 2005, 69). Η περίοδος που ακολούθησε μετά τις ταραχές του 1847-1848 ως τα γεγονότα του 1853-54 σηματοδεύτηκε από τη δράση πολυάριθμων συμμοριών, τις οποίες οι κυβερνήσεις προσπαθούσαν να τις επαναφέρουν στη νομιμότητα μέσω των αμνηστιών, των οποίων γινόταν αλόγιστη χρήση. Τον Νοέμβριο του 1849 διαλύθηκαν τα μεταβατικά αποσπάσματα, για να ανατεθεί η δίωξη της ληστείας αποκλειστικά στη Χωροφυλακή, ενώ τον Απρίλιο του 1850 η αρμοδιότητα ανατέθηκε στην Οροφυλακή και η Χωροφυλακή περιορίστηκε στους σταθμούς της. Κοινή διαπίστωση, όμως, ήταν ότι είκοσι χρόνια μετά την ίδρυση του κράτους και παρά τα ποικίλα μέτρα καταστολής η ληστεία εξακολουθούσε να είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα του κράτους, ιδίως λόγω του ιδιότυπου ασύλου που απολάμβαναν στις παραμεθόριες περιοχές (Κολιόπουλος, 2005, 90-91).

Το γεγονός αυτό εν μέρει αντιμετωπίστηκε με δυο συμβάσεις που υπογράφηκαν ανάμεσα στην Ελλάδα και την Οθωμανική Αυτοκρατορία, το 1856 (*«Περί καταστολής της ληστείας μεταξύ του Βασιλείου της Ελλάδας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας»*), που επέτρεπε την από κοινού συνεργασία για την καταδίωξη των ληστών, οι οποίοι κατέφευγαν στο έδαφος της γειτονικής χώρας και ζούσαν από τη ληστεία, και το 1865 (*«Περί αμοιβαίας παραδόσεως των λιποτακτών»*). Τον Ιανουάριο του 1867 το κράτος με νέο νόμο επέρριψε ξανά την ευθύνη διαχείρισης του ζητήματος της ληστείας στους δήμους, προβλέποντας και τη χορήγηση αποζημίωσης στα θύματα. Ο σημαντικότερος, όμως, νόμος ήταν ο ιδιώνυμος ΤΟΔ΄ του Αλ. Κουμουνδούρου της 27^{ης} Φεβρουαρίου 1871 *«Περί καταδίωξεως της Ληστείας»*, που αποσκοπούσε όχι μόνο στη σύλληψη των ληστών αλλά και των λοιπών προσώπων που τυχόν εμπλέκονταν, εισάγοντας την έννοια της συλλογικής ευθύνης. Επίσης, ενίσχυε τη διαδικασία επικήρυξής τους αλλά και προσδιόριζε τις ποινές, όχι μόνο φυλάκιση αλλά και θανάτωση, βασανισμό ή εκτοπισμό (Αναστασόπουλος, 2018, 78-80).

Παρά το γεγονός ότι το φαινόμενο της ληστείας απασχόλησε το ελληνικό κράτος όλο τον 19ο αιώνα και κατά καιρούς έλαβε ποικίλα μέτρα καταστολής, τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα, και συνέχισε να υφίσταται μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα, οπότε και δημιουργήθηκαν μεταβατικά ένοπλα αποσπάσματα των έξι ανδρών για την καταπολέμηση

των ληστών, επικαιροποιήθηκε νομοθετικά και εφαρμόστηκε πιο αυστηρά ο εκτοπισμός συγγενών και πολιτών που υπέθαλπαν εγκληματίες, καθώς και η επικήρυξη ληστών έναντι αμοιβής. Η αύξηση του αριθμού των χωροφυλάκων (ήδη την περίοδο 1928-1936 οι χωροφύλακες είχαν αυξηθεί κατά 3.700 άνδρες) συνέβαλε στη μείωση της ληστείας. Το 1925, η Κυβέρνηση Ανδρέα Μιχαλακόπουλου, σύστησε τα «Τάγματα των Κυνηγών» που ήταν ειδικά ένοπλα σώματα των 400 ανδρών επιφορτισμένα αποκλειστικά με την πάταξη των ληστρικών συμμοριών. Οι ελληνικές κυβερνήσεις, επίσης, προχωρούσαν σε αμνηστεύσεις ληστών, προκειμένου οι τελευταίοι να εγκαταλείψουν τις έκνομες δραστηριότητές τους και να επιστρέψουν στο νομιμόφρον πολιτικοκοινωνικό σύστημα. Αμνηστία δίδονταν, ακόμη, και σε ληστές οι οποίοι εξόντωναν ομοτέχνους τους (Αναστασόπουλος, 2018, 143-145).

Στην κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου, η οποία προέκυψε από τις εκλογές του 1928, ο υπουργός Εσωτερικών Κ. Ζαβιτσιάνος, με αφορμή την απαγωγή των πολιτικών Μυλωνά και Μελά, ξεκίνησε συστηματική εκστρατεία κατά των ληστών. Δεν περιορίστηκε μόνο στο Νομοθετικό Διάταγμα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 1928, με το οποίο αυστηροποιούνταν ο νόμος για τους κατηγορούμενους για ληστεία, αλλά εγκατέστησε μόνιμους σταθμούς Χωροφυλακής στα «ληστοτροφικά», λεγόμενα, χωριά και έτσι διακόπηκε κάθε επικοινωνία των ληστών με τα δίκτυα στήριξής τους. Επίσης, οργάνωσε υπηρεσία παρακολούθησης των ληστοφύλων και υποχρέωσε τις δημοτικές αρχές να παραδίδουν σε εβδομαδιαία βάση κατάλογο υπόπτων, ενώ ελήφθησαν μέτρα και για την οριστική εγκατάσταση των σκηνιτών κτηνοτρόφων, σε συγκεκριμένες κατασκηνώσεις. Επιπλέον, για παραδειγματισμό των πολιτών, οι ελληνικές αρχές προχωρούσαν στη δημόσια έκθεση των κεφαλών των ληστών που σκοτώνονταν κατά τη διάρκεια της καταδίωξής τους (Παχή, 2012, 6-7). Ταυτόχρονα, το ελληνικό κράτος, υπό την πίεση πλέον και της προσφυγικής αποκατάστασης, επιδίωξε παρεμβάσεις στην αγροτική και κτηνοτροφική οικονομία προκειμένου να στερήσει από τους ληστές τα ισχυρότερα ερείσματά τους στην κοινωνία, δηλαδή τις αγροτοκτηνοτροφικές κοινότητες, τους εξαθλιωμένους οικονομικά χωρικούς, που αναγκάζονταν να στραφούν στη ληστεία για βιοπορισμό. Τέτοιες παρεμβάσεις, πέρα από τον εξαναγκασμό των νομάδων κτηνοτρόφων σε μόνιμη εγκατάσταση, ήταν οι ευνοϊκές φορολογικές ρυθμίσεις με σκοπό τη στήριξη των αγροτικών εισοδημάτων και οι αγροτικές μεταρρυθμίσεις που οδήγησαν στη δημιουργία εκτεταμένων στρωμάτων μικροϊδιοκτητών. Οι παραπάνω κρατικές παρεμβάσεις συνέβαλαν, σε συνδυασμό με τα άλλα μέτρα καταστολής, στη δραστική μείωση του ληστρικού φαινομένου στην Ελλάδα.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΓΩΓΕΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 19^{ου} ΑΙΩΝΑ (περίοδος Βασιλείας του Όθωνα)

2.1 Ιστορικοπολιτικό πλαίσιο

Την περίοδο της βασιλικής απολυταρχίας (1833-1843) του Όθωνα ακολούθησε η φάση της συνταγματικής μοναρχίας (1844 -1862), κατά την οποία, όμως, δεν επήλθαν σημαντικές αλλαγές παρά το ότι παραμερίστηκαν οι Βαυαροί και υποχρεώθηκε ο βασιλιάς να μοιραστεί την εξουσία με την ελληνική ηγετική τάξη. Εξακολούθησαν να υφίστανται τα θέματα της πολιτικής αστάθειας, των εξωτερικών πιέσεων και των έντονων εσωτερικών κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων. Ο Κριμαϊκός Πόλεμος, που ξέσπασε τον Οκτώβριο του 1853 (και διήρκεσε μέχρι το 1856) μεταξύ της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και της Οθωμανικής, που είχε τη στήριξη της Γαλλίας και της Μ. Βρετανία, με αφορμή την κατοχή των προσκυνημάτων των Αγ. Τόπων, επηρέασε και τις εξελίξεις στο Ελληνικό Βασίλειο. Εξελήφθη, δηλαδή, η ιστορική αυτή συγκυρία ως ευκαιρία πραγματοποίησης της Μεγάλης Ιδέας (με εμπνευστή ήδη από το 1844 τον Ι. Κωλέττη), με τον ξεσηκωμό των Ελλήνων των αλύτρωτων περιοχών της Θεσσαλίας, της Ηπείρου και της Μακεδονίας (επίσημη έναρξη της Επανάστασης στις 15 Ιανουαρίου 1854) και με τη συμμετοχή ένοπλων ομάδων ληστών, έχοντας τη στήριξη και του βασιλικού ζεύγους, ενώ ο υπουργός Σκ. Σούτσος, κρυφά και ανεπίσημα, επικοινωνούσε με τις μεθοριακές επαναστατικές δυνάμεις (Κάσσης, 2000, 220). Εθελοντικά σώματα και άτακτοι εισέβαλαν στις παραμεθορίες και δρούσαν ανεξέλεγκτα, γιατί τα τουρκικά στρατεύματα ήταν απασχολημένα στα σύνορα με τη Ρωσία. Οι φυλακισμένοι, επίσημα, έπαιρναν χάρη με τον όρο να πολεμήσουν και ανεπίσημα οι φυλακές άδειασαν τελείως από κακοποιούς, που στάλθηκαν μαζικά πέρα από τα σύνορα, για να υποστηρίξουν την εθνική υπόθεση, μετά μάλιστα από επίμονες υπουργικές παρεμβάσεις (Στάθης, 1999, 158).

Η κυβέρνηση αγνόησε τις τουρκικές διαμαρτυρίες για πρόκληση μεθοριακών επεισοδίων, αλλά και οι συστάσεις της Αγγλίας, της Γαλλίας και του Μαξιμιλιανού της Βαυαρίας προς την Αθήνα δεν έτυχαν ανταπόκρισης. Στις 20 Απριλίου 1854 οι Μ. Δυνάμεις έστειλαν μια απειλητική προειδοποίηση, ακολούθησε τηλεσίγραφο και στις 26 Μαΐου με τον στόλο τους κατέλαβαν τον Πειραιά (μέχρι το Φεβρουάριο του 1857) και εξανάγκασαν τη χώρα σε ουδετερότητα. Ο σκοπός τους, δηλαδή, ήταν να υποχρεώσουν τον Όθωνα να συνθηκολογήσει και να αποδεχτεί κυβέρνηση της αρεσκείας τους υπό τον Αλ.

Μαυροκορδάτο (αγγλόφιλος) με συμμετοχή και του γαλλόφιλου Δ. Καλλέργη, η οποία, ωστόσο, απέτυχε να κατευνάσει το φιλοπόλεμο κλίμα και, επιπλέον, προκάλεσε την εχθρότητα του βασιλιά και του λαού, που ήρθε αντιμέτωπος όχι μόνο με την πείνα, αλλά και τη χολέρα, που μεταδόθηκε από το πλήρωμα γαλλικού πλοίου, αποδεκατίζοντας σημαντικό τμήμα του πληθυσμού, ιδίως τους φτωχούς (Κορασίδου, 2010, 30). Έτσι, ο Μαυροκορδάτος, έχοντας χάσει και την εμπιστοσύνη πλέον των δυνάμεων κατοχής, αναγκάστηκε να παραιτηθεί τον Σεπτέμβριο του 1855. Τον διαδέχτηκε κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Δ. Βούλγαρη, που κατήργησε τον θεσμό του αρχηγού της Χωροφυλακής, για να απομακρύνει εύσχημα τον Γ. Καρατζά (υποστηρικτή του Δ. Καλλέργη). Η θητεία της έληξε τον Νοέμβριο του 1857, παρά τις έντονες συγκρούσεις με τον Όθωνα εξαιτίας των απροκάλυπτων επεμβάσεών του στην κυβέρνηση. Το τέλος του Κριμαϊκού Πολέμου (1856) συνέπεσε με την παρουσία νέων προσώπων στο πολιτικό προσκήνιο, παράλληλα με την παρακμή των παλαιών ξενικών κομμάτων, καθώς έπεσαν στη δυσμένεια του λαού, που υπέφερε από την κατοχή και τη στάση των Μ. Δυνάμεων. Από τις αρχές του 1859 ενδυναμώθηκε η αντιπολιτευτική κίνηση, παρά την αύξηση της δημοφιλίας του Όθωνα λόγω της στάσης του στον πόλεμο, ενώ με αφορμή και τα «σκιαδικά», η πολιτική αποσταθεροποίηση που ακολούθησε δρομολόγησε γεγονότα που οδήγησαν στην έξωσή του (1862) (Λούβη, 2003, 21-22).

Ο Κωστής (2015, 143), αποτιμώντας συνολικότερα εκείνη την περίοδο, αναφέρεται, χαρακτηριστικά στην αποτυχία της Ελλάδας τόσο στον στρατιωτικό και διπλωματικό τομέα, με αποκορύφωμα την περίοδο του Κριμαϊκού Πολέμου, όσο και στον οικονομικό. Θεωρεί ότι απέτυχε να γίνει ένα πολιτισμένο κράτος, όρος συνώνυμος τη συγκεκριμένη περίοδο με την αστικοποίηση και την ανάπτυξη της γεωργίας, του εμπορίου και της βιομηχανίας. Συμπληρωματικά, μάλιστα, ο Δερτιλής (2021, 195) επισημαίνει ότι άκμαζε μια μορφή παραοικονομίας, μέσω των συγκοινωνούντων δοχείων του λαθρεμπορίου και της ληστείας, που, ενώ στα πρώτα βήματά του ο Όθωνας, χρησιμοποιώντας τον στρατό, προσπάθησε να τους επιβληθεί, γιατί απειλούσαν την ασφάλεια των συναλλαγών και την κεντρική κρατική νομιμότητα, μετά το 1850, στα πλαίσια του αλυτρωτισμού, αξιοποίησε άτυπα τη στρατιωτική τους εμπειρία για να εξυπηρετήσει τις πολιτικές του φιλοδοξίες και την ανάγκη του Θρόνου για εθνικιστική νομιμοποίηση. Ήταν και μια περίοδος, όμως, που, κατά τον Γκάλλαντ (2017, 164), παράλληλα με την κρατική υπόσταση επιχειρούνταν και η οικοδόμηση του ελληνικού έθνους (διαμόρφωση εθνικής συνείδησης και κουλτούρας μέσω της θρησκείας, της γλώσσας και της σύνδεσής τους με το παρελθόν), κατά την οποία το ληστρικό φαινόμενο αποτελούσε

μέτρο εκτίμησης της νεωτερικότητας των Ελλήνων και βασικό στοιχείο υποτίμησής τους από τους ξένους παράγοντες, αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι «η Ελλάδα έπεφτε όλο και πιο χαμηλά, καθώς στις δεκαετίες 1850 και 1860 η ληστεία αυξανόταν σε ένταση και βία».

2.2. Η απαγωγή του Μπερτώ (1855) από τον Χρ. Νταβέλη

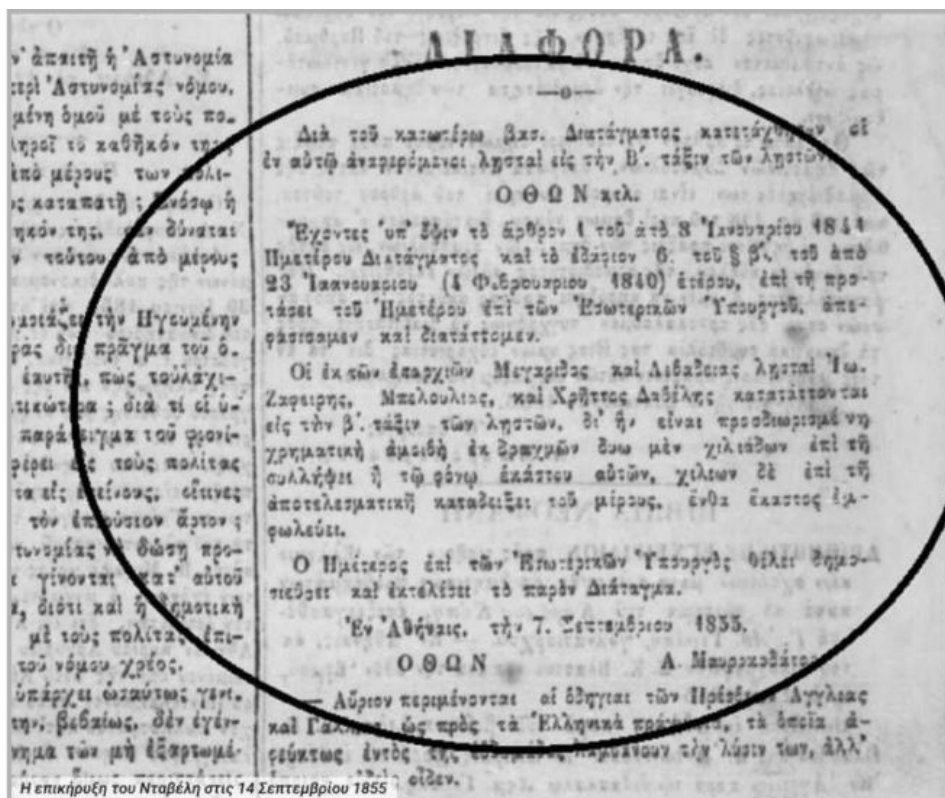
Σε τέτοιες συνθήκες, ουσιαστικά ακυβερνησίας, το φαινόμενο της ληστείας γνώρισε έξαρση. Τα άτακτα σώματα λυμαίνονταν τη χώρα και η δράση τους έφτασε μέχρι και την πρωτεύουσα, εκμεταλλευόμενα το πλαίσιο της γενικότερης αντίδρασης απέναντι στην αγγλογαλλική κατοχή του Πειραιά (Αναστασόπουλος, 2018, 110). «...Επηκολούθησε η αγγλογαλλική κατοχή του Πειραιά και κατά τους ταραχώδεις μήνες που ακολούθησαν, οι ληστές έφθασαν μέχρι την Αττική, ακόμη δε και επί της οδού που συνέδεε την πρωτεύουσα με τον Πειραιά. Για μια ακόμη φορά πίσω από αυτή την έκρηξη υπήρχε μια πολιτική σκοπιμότης....» (Jenkins, 1961). Από το 1854, ειδικότερα, εμφανίστηκαν νέες συμμορίες ληστών, του Νταβέλη, του Ζαφείρη, του Φουντούκη, του Καλαμπαλίκη (Κολιόπουλος, 2005, 226), του Κακαράπη, του Μπελιούλα (Αναστασόπουλος, 2018, 110), μεταξύ των οποίων ξεχώριζε ο πρώτος. Ο Λασσάνης (1856, 30-31) τον περιέγραψε ως εξής: «Ο Λαβέλης, Αρχηγός της συμμορίας κατάγεται από το γένος των σκηνιτών βλαχοποιμένων και έ χρημάτισε κατά το 1854 έμμισθος τζομπάνης (ή κοπέλι) παρά τινι χωρικῷ έχοντι ποίμνια εἰς τὸν Δῆμον Πλαταιῶν τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν, εἶναι βάνανσος, ἀλλ' εὐφυῆς καὶ φιλόδοξος, ἔχει ὡς πρότυπον τὰ παλαιὰ καπιτανάτα τῶν κλεφτῶν καὶ συχνᾶ ἐρωτᾷ ἂν τὸν ἔβγαλαν τραγούδι».

Τον Σεπτέμβριο του 1855 (23^η Σεπτεμβρίου) ο Χρήστος Νταβέλης (που το πραγματικό του όνομα ήταν μάλλον Νάτσος) απέκτησε δημοτικότητα, όταν απήγαγε με δέκα συντρόφους του τον γάλλο λοχαγό του πυροβολικού Μπερτώ/ Βρεττώ, που υπηρετούσε στις δυνάμεις κατοχής του Πειραιά. Ο Κολιόπουλος (2005, 148-150), έχοντας υπόψη του τα πρακτικά της καταθέσεως του γάλλου αξιωματικού στον εισαγγελέα εφετών Αθηνών (με τη βοήθεια διερμηνέα) στις 27 Σεπτεμβρίου 1855, αναφέρεται στην αιχμαλωσία του στις οκτώ η ώρα το βράδυ, καθώς επέστρεφε από τον Πειραιά στην Αθήνα με τον ιπποκόμη του. Τον σταμάτησαν στο δρόμο εφτά φουστανελοφόροι, ενώ παρουσιάστηκαν και άλλοι τρεις ένοπλοι με γιαταγάνια που τους ανάγκασαν να τους ακολουθήσουν παράμερα κοντά στον τάφο του Καραϊσκάκη, σύμφωνα με τις εφημερίδες *Αθηνά* και *Ελπίς* (δημοσιεύματα 26.9.1855). Εκεί, αφαίρεσαν από τον αξιωματικό τα παράσημά του, το ρολόι του και 15 περίπου φράγκα. Στη συνέχεια τους έδεσαν και τους κράτησαν σε απόσταση από τον δρόμο.

Λίγη ώρα αργότερα συνέλαβαν και έναν χωροφύλακα που κατευθυνόταν στον Πειραιά και τον Λεόν Βαντέν/ Βαδέν, τον γάλλο λιμενάρχη που κι αυτός, μαζί με τον υπηρέτη του, κατευθυνόταν στον Πειραιά.

Σύντομα, όμως, απελευθέρωσαν, αφού τους λήστευσαν, τους δύο τελευταίους, ενώ έστειλαν τον χωροφύλακα να φέρει τα λύτρα για την απελευθέρωση του Μπερτώ. Οι ληστές πήραν τον Γάλλο μαζί τους και κατευθύνθηκαν στο Δαφνί, όπου και διανυκτέρευσαν μέχρι το βράδυ της 24^{ης} Σεπτεμβρίου. Ξεκίνησε, τότε, μια μεθοδική και συνεχής μετακίνηση της συμμορίας με τον αιχμάλωτο, ενώ, όταν έφτασαν στον δεύτερο σταθμό, τους περίμεναν δυο άτομα με καθαρά ρούχα (εξωτερικοί συνεργάτες της συμμορίας, για αυτό και «κρύβονταν» από τον Γάλλο) που είχαν φέρει τρόφιμα. Εκεί, ο αρχηγός της συμμορίας τον ενημέρωσε ότι την επόμενη ημέρα θα έστελναν βάρκα στον Πειραιά για να παραλάβει τα λύτρα. Σε διαφορετική περίπτωση τον απείλησε ότι θα του έκοβε το κεφάλι. Το βράδυ της 25^{ης} προς 26^η Σεπτεμβρίου βάδισαν όλη τη νύχτα και στο τέλος κατέλυσαν σε παραλιακό σημείο, όπου σε λίγο έφτασαν τρεις βάρκες. Ο λήσταρχος παρέδωσε στους επιβάτες της μιας βάρκας μια επιστολή, ενώ στις άλλες δύο επιβιβάστηκαν οι ληστές με τον αιχμάλωτο και, παραπλέοντας την ακτή, αποβιβάστηκαν στον Ελικώνα. Ο αιχμάλωτος παρέμεινε στη μια βάρκα μέχρι που εμφανίστηκε ο χωροφύλακας με τα λύτρα, που ανέρχονταν σε 30.000 δραχμές. Κατόπιν, αφέθηκε ελεύθερος, αφού του έδωσαν πίσω τα παράσημα, το ρολόι και λίγα χρήματα (Κάσσης, 2000, 223) και επέστρεψε στον Πειραιά με βάρκα και τη συνοδεία δύο συνεργατών της συμμορίας του Νταβέλη.

Λίγες ημέρες πριν την απαγωγή, λόγω της δράσης της συμμορίας του Νταβέλη εντός της Αττικής, με βασιλικό διάταγμα (της 7^{ης} Σεπτεμβρίου) ο λήσταρχος (το ίδιο ο Ζαφείρης και ο Μπελούλιας) κατατάχθηκε στη β' τάξη ληστών και είχε επικηρυχθεί με αμοιβή 2.000 δραχμές για τη σύλληψη ή τη δολοφονία του και 1.000 δραχμές για πληροφορία σχετικά με το κρησφύγετό του (βλ. Εικόνα 2).

Εικόνα 2

Δημοσίευμα σε εφημερίδα του βασιλικού Διατάγματος της 7ης Σεπτεμβρίου 1855.

Συνεπώς, κίνητρο για τη συγκεκριμένη απαγωγή αποτελούσε, πιθανώς, και η άσκηση πίεσης για να δοθεί αμνηστία. Ήταν κοινή πρακτική και των λοιπών συμμοριών της Αττικοβοιωτίας, που επεδίωκαν την απαγωγή σημαίνοντος προσώπου των Δυνάμεων Κατοχής, για να διαπραγματευτούν την αμνήστευσή τους, και για αυτό κατηγόρησαν τον Νταβέλη για την ενέργειά του να ζητήσει χρήματα για την απελευθέρωση του γάλλου ομήρου, αντί να διαπραγματευθεί την επάνοδό τους στη νομιμότητα (Στάθης, 1999, 208). Σύμφωνα με την εφημερίδα *Ακρόπολις* (23/6/1902), στα πλαίσια αφιερώματος σε ληστές του περασμένου αιώνα, μετά την επιστροφή του στη Γαλλία, ο Μπερτώ έγραψε τα απομνημονεύματά του, συμπεριλαμβάνοντας λεπτομέρειες και από την αιχμαλωσία του. Στην αφήγησή του αναφέρει ότι, μετά την απαγωγή, ακολούθησε συνάντηση μεταξύ της συμμορίας του Νταβέλη και των Φουντούκη, Ζαφείρη, Καλαμπαλίκη και Κακαράπη, οι οποίοι πρότειναν να ζητήσουν και τη χορήγηση αμνηστίας, εκτός από τα λύτρα. Συγκεκριμένα, ο Κακαράπης, ενώ ήδη είχαν εισπραχθεί τα χρήματα, πρότεινε να μην τον απελευθερώσουν, γιατί θα τους καταδίωκαν, ενώ ο Καλαμπαλίκης αντιπρότεινε να επιστρέψουν τα λύτρα και να τον κρατήσουν μέχρι να τους χορηγήσουν αμνηστία. Ο Νταβέλης, όμως, ήταν τελείως αντίθετος

και επιτακτικά τους απάντησε: *«Τίποτε από αυτά. Τα λύτρα ήρθαν και ο αιχμάλωτος θα ελευθερωθεί. Ετελείωσε. Στο κάτω κάτω της γραφής εγώ τον συνέλαβα και εγώ θ' αποφασίσω για την τύχη του»* (βλ. παράρτημα σ.89).

2.2.1 Πολιτικοί χειρισμοί και αντιδράσεις

Ο Γάλλος ναύαρχος Ζιακινό, μόλις πληροφορήθηκε την απαγωγή του Μπερτώ, ενημέρωσε άμεσα τους πρέσβεις της Γαλλίας και της Αγγλίας και στη συνέχεια την κυβέρνηση Βούλγαρη, που εκείνη τη μέρα είχε αναλάβει καθήκοντα. Το ποσό των λύτρων, 30.000 σε χρυσό κατά την απαίτηση του Νταβέλη, ιδιαίτερα μεγάλο για εκείνη την εποχή, υποχρεώθηκε να το πληρώσει η ελληνική Κυβέρνηση υπό την πίεση και τις απειλές των αγγλογάλλων, που ευθέως δήλωναν ότι θα υπήρχαν συνέπειες, αν δεν μεριμνούσε για την απελευθέρωση του υπηκόου τους. Σύμφωνα με τον Κολιόπουλο (2005, 150) κυκλοφορούσαν φήμες, πιθανώς από αγγλογαλλικούς κύκλους, ότι το βασιλικό ζεύγος δεν έκρυβε τη χαρά του για την απαγωγή του γάλλου αξιωματικού, για τον αρνητικό πολιτικό αντίκτυπο σε βάρος της κυβέρνησης κατοχής αλλά και για τον δυσμενή αντίκτυπο στην κοινή γνώμη. Άλλη φημολογία, ίσως και πιο έγκυρη, απέδιδε τη βιασύνη της κυβέρνησης να καταβάλει τα λύτρα και να κλείσει την υπόθεση, επειδή φοβόταν μην έρθουν στην επιφάνεια πιθανές πολιτικές διασυνδέσεις που θα προκαλούσαν την παράταση της ξενικής κατοχής. Γεγονός, πάντως, είναι ότι στη διάσκεψη στο Παρίσι, στις αρχές του 1856, παρά τη λήξη του Κριμαϊκού Πολέμου, οι αντιπρόσωποι της Αγγλίας και τη Γαλλίας πρόβαλαν ως βασικό επιχείρημα για την παράταση της κατοχής την ελεεινή κατάσταση της χώρας από άποψη δημόσιας ασφάλειας. Επιπλέον, μετά την απελευθέρωση του αξιωματικού, οι Γάλλοι και οι Άγγλοι πύκνωσαν τις δυνάμεις τους στην περιοχή της πρωτεύουσας *«προς εξασφάλισιν των κατοίκων (...) και διά να μην επαναληφθώσι παρόμοιαι σκηναί»*.

Η εφημερίδα *Αθηνά* (28.9.1855) προσπαθούσε να καθησυχάσει την κοινή γνώμη, γράφοντας ότι *«τα αστυνομικά ταύτα μέτρα του στρατού κατοχής ουδόλως πρέπει να ταραξώσι το κοινόν»*, αλλά οι αντιδράσεις πύκνωναν και ενίσχυαν τη λαϊκή συμπάθεια προς το πρόσωπο του Νταβέλη.

*« - Σ' αυτή την περίσταση, έλεγαν άλλοι, ο Νταβέλης είναι ο εθνικός μας ήρωας! Μπράβο του.
- Είναι προσβολή και διά τον στρατόν μας, παρετήρουν έτεροι εν οργή, αυτή η επέμβασις των Γάλλων. Αυτό θα πη ότι όλοι οι αξιωματικοί μας και στρατιώται είναι ανίκανοι, δειλοί, και έπρεπε να μιας κοπιάσουν αυτά τα παλληκάρια από τη Γαλλία;»*

Σημειώθηκε, μάλιστα, μια μέρα και ένα περιστατικό, όταν ένα απόσπασμα 40 Γάλλων, περνούσε από την Καπνικαρέα, επιστρέφοντας από την Πεντέλη στον Πειραιά, καθώς κάποιοι πολίτες άρχισαν να τους φωνάζουν «Ζήτω ο Νταβέλης!», ακόμα και στα γαλλικά. Ο διοικητής του αποσπάσματος επέδειξε, ωστόσο, ψυχραιμία και έδωσε εντολή στους στρατιώτες να συνεχίσουν την πορεία τους, αποσοβώντας, έτσι, πιθανώς περαιτέρω βίαια επεισόδια (*Ακρόπολις*, 26/6/1902) (βλ. παράρτημα σ.89).

Η κοινωνία, που υπέφερε τα πάνδεινα, κατέγραψε την απαγωγή του Μπερτώ, δηλαδή, ως μοναδική πράξη ηρωισμού εναντίον των στρατευμάτων κατοχής σε μια δύσκολη ιστορική συγκυρία, κατά την οποία οι πολιτικές έριδες ήταν ιδιαίτερα έντονες και η αντίδραση των ελληνικών στρατευμάτων απέναντι στα στρατεύματα κατοχής ανύπαρκτη. Ο Νταβέλης, παρά το γεγονός ότι, επί της ουσίας, δεν διέφερε από τους άλλους συγχρόνους του ληστές, στη λαϊκή συνείδηση απέκτησε μυθικές διαστάσεις, εφάμιλλες των αγωνιστών του 1821, που εξεγέρθηκαν εναντίον των Οθωμανών, αλλά και πολιτική οντότητα, με αναγωγές, ως προς τη δημόσια πρόσληψή του, σε στοιχεία κοινωνικού ληστή. Η λαϊκή απήχηση και η αναγνωρισιμότητα αυτού του προσώπου δεν περιορίστηκε, όμως, στην εποχή του, αλλά έφτασε μέχρι σήμερα και μετουσιώθηκε διαχρονικά σε ποικίλες μορφές τέχνης (δημοτικό και έντεχνο τραγούδι, ζωγραφική, κινηματογράφος, θέατρο, λογοτεχνία κλπ.).

Η αντιπολίτευση ήταν, βεβαίως, εκείνη την εποχή ιδιαίτερα αιχμηρή και επικριτική και η κυβέρνηση έθεσε ως στόχο της με κάθε τρόπο να επιτύχει την εξόντωση της συμμορίας του, καθώς συνέχιζε τις ληστρικές του επιθέσεις και το επόμενο διάστημα. Μάλιστα, εντός του κοινοβουλίου ανακοινώθηκε από την κυβερνητική παράταξη ότι υπήρχαν πληροφορίες πως ο Νταβέλης σκόπευε να αιχμαλωτίσει κάποιο σημαντικό πρόσωπο, για την απελευθέρωση του οποίου θα ζητούσε αμνηστία. Ο Αναστασόπουλος (2018, 111-112) επισημαίνει ότι η περίπτωση του Νταβέλη προσφέρει τη δυνατότητα προσέγγισης των σχέσεων εξουσίας και περιθωρίου, των ανάλογων συγκρούσεων αλλά και κοινωνικών διαφορών, οπότε και η εξόντωση της πολυμελούς συμμορίας του και η δολοφονία του λειτούργησαν συμβολικά αφενός ως πράξη ανατροπής της επικρατούσας παραβατικότητας και αφετέρου υποδηλωτική της πρόθεσης να παταχθεί το ληστρικό φαινόμενο. Το τέλος του σημειώθηκε στο Ζεμενό της Αράχωβας, στις 17 Ιουλίου του 1856, μετά από σκληρή μάχη μεταξύ των ληστών και των καταδιωκτικών αποσπασμάτων που είχαν επικεφαλής τον Ι. Μέγα (παλιό λήσταρχο και αδελφικό του φίλο, που έχασε κι εκείνος τη ζωή του). Εκτός από τον ίδιο εξοντώθηκαν, όμως, και οι Μπελούλιας, Φουντούκης και Ζαφείρης, και άλλοι δεκαπέντε

ληστές. Το κεφάλι του Νταβέλη, καρφωμένο σε ένα κοντάρι, εκτέθηκε, για αρκετές μέρες, στην πλατεία Συντάγματος, κατά τη συνήθεια εκείνης της εποχής (Κασσής, 2000, 222).

2.3. Η απαγωγή μελών της οικογένειας του βουλευτή Ν. Βουδούρη (1855)

Δύο μήνες μετά από την απαγωγή του Μπερτώ στον Πειραιά, ένα νέο σοβαρό περιστατικό, που σημειώθηκε στη Χαλκίδα και αφορά τη ληστεία στο σπίτι του βουλευτή Νικολού Βουδούρη/Μπουντούρη, που συνοδεύτηκε από απαγωγή μελών της οικογένειάς του, ήρθε να αναδείξει το μέγεθος του προβλήματος. Το ληστρικό αυτό εγχείρημα το διέπραξαν από κοινού σημαντικές συμμορίες εκείνης της εποχής, (συνολικά περίπου 70 άτομα), του Μπελούλια ή Κακαράπη και Νταβέλη, του Β. Καλαμπαλίκη, του Φουντούκη, του Γ. Πάλλα, του Θ. Χορταριά, του Μπούρχα ή Μπουρχάκη, του Ν. Τσόπα/ Ρουπακιάς, του Μ. Λυκουρέση, του Δ. Καραδήμου (που ήταν ψυχογιός του Κυριάκου)(Κάσσης, 2000, 261). Ωστόσο, όπως αναφέρει ο Κολιόπουλος (2005, 151) το πρωί της 28^{ης} Νοεμβρίου 1855 μόνο 44 πέρασαν από τη Στερεά στη Χαλκίδα, με τη βοήθεια ενός Σαμιώτη βαρκάρη, του Γ. Κουτσομούτη, που ζούσε με τη 18χρονη κόρη του σε έναν ανεμόμυλο απέναντι από τη Χαλκίδα. Η ομάδα αυτή κρύφτηκε, έξω από την πόλη, στη στάνη του τσέλιγκα Δήμου Ντάμτσα, που ήταν πληροφοριοδότης τους. Η συμμορία έδρασε γύρω στις οκτώ το βράδυ, οπότε και ένας φραγκοφορεμένος τους οδήγησε στο σπίτι του βουλευτή, ο οποίος απουσίαζε για δουλειές στην Αθήνα (Wyse, 1871, 34).

Όταν πλησίασαν, άφησαν περιπόλους σε επίκαιρα σημεία, για να κρατούν τους περαστικούς μέχρι να τελειώσει η επιχείρηση. Οι υπόλοιποι ληστές, καμιά εικοσαριά, μπήκαν αθόρυβα στην αυλή και, προκειμένου να τους ανοίξει ο υπηρέτης, φώναξαν πως χρειαζόνταν βοήθεια για μια ετοιμόγεννη γυναίκα, καθώς ο ένας από τους δυο γαμπρούς του βουλευτή ήταν γιατρός. Έτσι, μόλις άνοιξε η πόρτα, εισέβαλαν οπλισμένοι με ξίφη και παρέμειναν εκεί για δυο περίπου ώρες, χωρίς να γίνουν αντιληπτοί από τις αρχές. Κατά τη διάρκεια της παραμονής τους, μερικοί ληστές ανάγκασαν τον δικαστή Βώκο, έναν από τους γαμπρούς του βουλευτή, να παίξει μαζί τους χαρτιά, απειλώντας τον ότι θα του έκοβαν το κεφάλι, αν έχανε (Wyse, 1871, 33). Υπεξαίρεσαν αντικείμενα αξίας 10.000 δραχμών περίπου, οικογενειακά κειμήλια, κοσμήματα, ασημένια αντικείμενα του σπιτιού και λοιπά τιμαλφή που υπήρχαν κρυμμένα, με αποτέλεσμα οι υποψίες των αρχών να στρέφονται σε πιθανή συνέργεια με τους ληστές ακόμα και συγγενικών προσώπων (Κολιόπουλος, 2005, 153).

Όταν ένας από τους διαβάτες, που φύλαγαν στο δρόμο οι ληστές, κατάφερε να ξεφύγει, άρχισε να φωνάζει «Κλέφτες!», με αποτέλεσμα να αρχίσει να χτυπά η καμπάνα του Αγ. Νικολάου και ακούστηκαν και κανονιοβολισμοί από τρία πλοία (δύο ελληνικά και ένα γαλλικό) που βρίσκονταν στο λιμάνι. Μετά από είκοσι περίπου λεπτά οι ληστές αποχώρησαν με την πλούσια λεία τους, αλλά και παίρνοντας μαζί τους τρεις αιχμάλωτους: την αρραβωνιασμένη κόρη του βουλευτή, Παρασκευή, τον δωδεκάχρονο γιο του και τον γιατρό Π. Καλογερόπουλο, σύζυγο της άλλης του κόρης. Οι αρχές έσπευσαν να τους καταδιώξουν με όλη τη δύναμη της χωροφυλακής, δεκατέσσερις άνδρες, χωρίς κανένα αποτέλεσμα, καθώς με τη βάρκα πέρασαν πάλι στην απέναντι ακτή. Σύμφωνα με τον Κάσση (2000, 261), οι ληστές ζήτησαν από τον Βουδούρη 70.000 δραχμές για την απελευθέρωσή τους, αλλά το ποσό στο τέλος μειώθηκε στις 40.000 δραχμές, με την υπόσχεση ότι θα αμνηστεύονταν με ενέργειες του βουλευτή, (γεγονός που δεν πραγματοποιήθηκε). Η ομηρία τους κράτησε περίπου ένα δίμηνο (απελευθερώθηκαν 9 Ιανουαρίου 1856) και στην κόρη του βουλευτή, κατά την απελευθέρωση, έδωσαν, όπως επέβαλαν οι άγραφοι νόμοι τους, λίγα χρήματα, ένα ζευγάρι βραχιόλια, δύο καρφίτσες, δύο δακτυλίδια και τα ρούχα της (Κολιόπουλος, 2005, 153). Ιδιαίτερως, περιποιητικός ήταν ο Καλαμπαλίκης (περισσότερο από τον Νταβέλη), και, γενικά, υπήρξε φροντίδα για την άνετη μετακίνησή της με γαϊδουράκι, για την καλή διατροφή της και, όταν κόπηκαν τα θηλυκωτάρια από τα πασούμια της, ένας ληστής πήγε στη Λειβαδιά και της έφερε καινούρια (Κάσσης, 2000, 262).

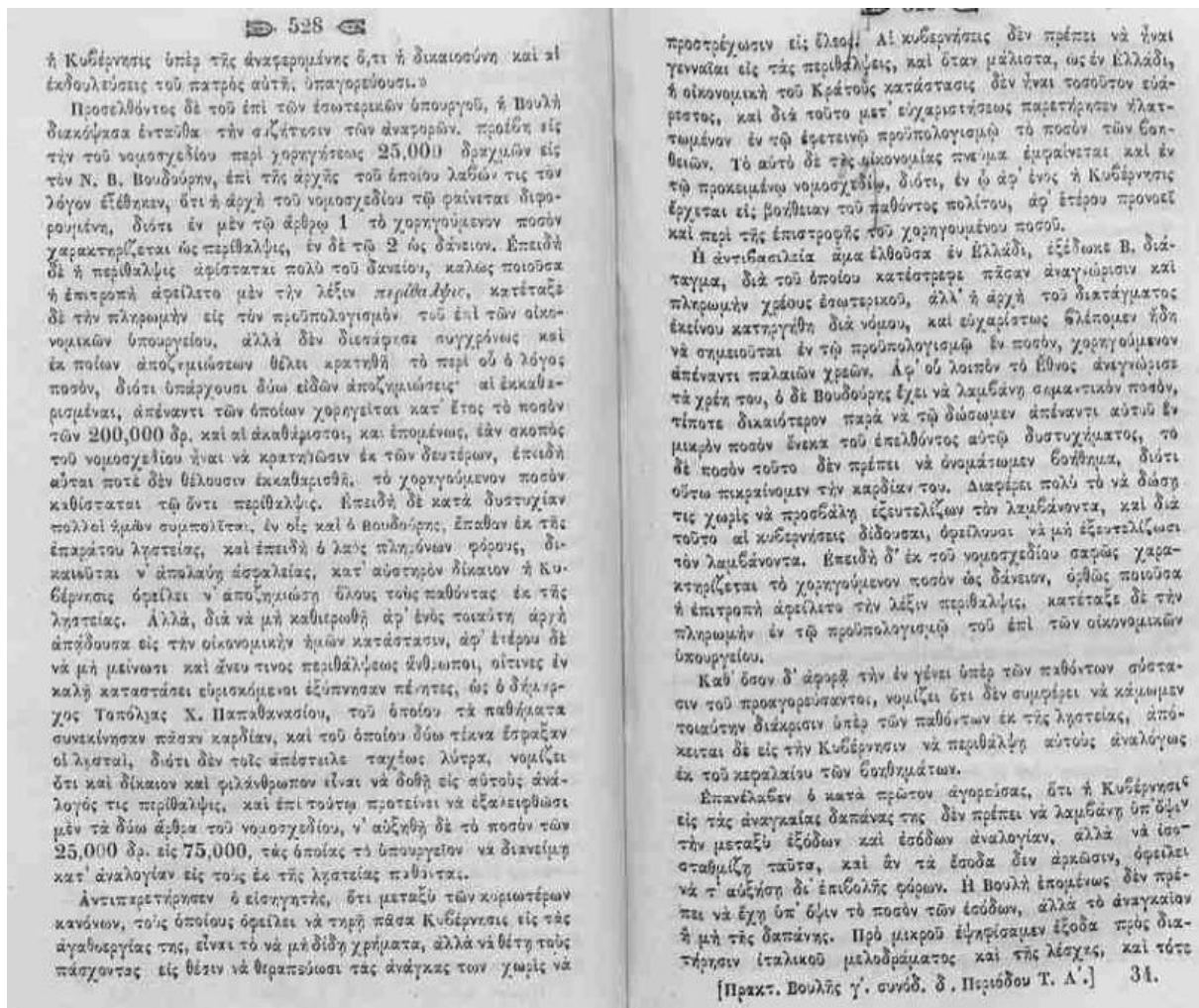
2.3.1 Πολιτικές αναταράξεις στο εσωτερικό και εξωτερικό

Σε σχέση με την υπόθεση αυτή, όπως σημειώνει ο Κολιόπουλος (2005, 154), οι αρχές υποψιάζονταν ότι οι δράστες είχαν συνεργάτες με πολιτικά κίνητρα, καθώς ο Βουδούρης ως πολιτικός είχε αντιπάλους τόσο στη Χαλκίδα όσο και στη Αθήνα. Στην έκθεσή του ο νομάρχης Ευβοίας Β. Θεαγένης μιλάει για κακούργημα που *«συνωμολογήθη μεταξύ ημετέρων κοινωνικών κακούργων των πόλεων αφ' ενός, και των ληστών των ορέων αφ' ετέρου, των μεν εμπνεομένων από μιανάν προσωπικήν κατά του κυρίου Βουδούρη εκδίκησιν και καταστροφήν, των δε από το συμφέρον των απολαυών και το συμφέρον του να προστρίψωσι διά του θριάμβου των μώμον εις τον τόπον και την Κυβέρνησιν»*, αλλά οι υπόνοιες για ηθικούς αυτουργούς δεν επαληθεύτηκαν. Ωστόσο, με βάση την κατάθεση ενός ληστή, του Ι. Κώστα, (από τη συμμορία του Πάλλα), κατά τη διάρκεια της ομηρίας των απαχθέντων κι ενώ δεν είχαν ακόμη καταβληθεί τα λύτρα, ο λήσταρχος Πανουργιάς έγραψε στους αρχηγούς των συμμοριών και τους πρότεινε το ποσό των 6.000 δραχμών για να τους σκοτώσουν, γεγονός που, πέρα από λόγους προσωπικής εκδίκησης, μπορεί να θεωρηθεί ότι

ενήργησε και κατόπιν εντολών πολιτικών αντιπάλων του Βουδούρη. Οι λήσταρχοι, όμως, αρνήθηκαν, γιατί ήταν αντίθετο με τους νόμους τους, που απαγόρευε την κακοποίηση ή τη θανάτωση των απαχθέντων, εφόσον δεν είχε προκύψει πρόβλημα με τα λύτρα και η απιστία αποτελούσε όνειδος για τη συμμορία και την τιμή του λήσταρχου.

Τον Δεκέμβριο του 1855, η ανακριτική επιτροπή της υπόθεσης υπέβαλε τα πορίσματά της στον πρωθυπουργό και υπουργό εσωτερικών Δ. Βούλγαρη, στην οποία επιρρίπτονταν ευθύνες για απερισκεψία και ανικανότητα στον νομάρχη και τον μοίραρχο Ευβοίας, ενώ ήταν κατηγορηματικά αρνητική ότι τα κίνητρα των δραστών ήταν πολιτικά. Η κυβέρνηση στην προσπάθεια να ανακτήσει το καταρρακωμένο κύρος της προφυλάκισε τον βαρκάρη Κουτσομούτη και την κόρη του, τον υπηρέτη του Βουδούρη Ραμόπουλο, τον κηπουρό του Χατζηχρήστο και έναν ιερέα, τον παπά - Κήρυκο από τον Δήμο Ληλαντίων. Αργότερα, επιβλήθηκαν κυρώσεις σε κάποιους αξιωματικούς και υπαξιωματικούς της χωροφυλακής και του στρατού της Αττικοβοιωτίας για παραμέληση καθήκοντος, ενώ τέθηκαν σε αργία ο υπομοίραρχος της Λειβαδιάς Ι. Νικολάου και τιμωρήθηκαν με ελαφρότερες ποινές άλλοι αξιωματικοί (ό.π., 154-155).

Η κυβέρνηση επίσης, με βάση το ΦΕΚ 17/19 Μαΐου 1856, νόμος TKZ', 14 Μαΐου 1856, ψηφισμένος και από τα δύο νομοθετικά σώματα, χορήγησε στον βουλευτή Ν. Βουδούρη αποζημίωση 25.000 δραχμών, ενώ στην εισηγητική έκθεση του υπουργού Οικονομικών Αλ. Κοντόσταυλου, όπως σημειώνει ο Κολιόπουλος (2005, 156), αναφέρεται ως «περίθαλψις». Η αντιπολίτευση κατηγόρησε την κυβέρνηση για ευνοϊκή μεταχείριση του κυβερνητικού βουλευτή και υποστήριξε ότι το ίδιο θα έπρεπε να γίνεται για όλα τα θύματα των ληστών, αφού όλοι πλήρωναν φόρους και απαιτούσαν να προστατεύονται από το κράτος και φυσικά να αποζημιώνονται, όταν εκείνο αποτύγχανε στον ρόλο του αυτό. Η κυβέρνηση αντέτεινε ότι κάτι τέτοιο θα ήταν ασύμφορο οικονομικά και ότι η οικονομική αρωγή προς τον βουλευτή αποτελούσε και μερική αποζημίωση για την προσφορά της οικογένειάς του στην Επανάσταση του 1821, χωρίς, όμως, να γίνεται, ιδιαιτέρως, πειστική, αφού αναλογικά θα έπρεπε να αποζημιωθούν χιλιάδες ελληνικές οικογένειες (Πρακτικό Βουλής, περίοδος Δ', Σύνοδος Γ', Συνεδρίαση ΜΘ', 19 Μαρτίου 1856, 528-529) (βλ. Εικόνα 3).

Εικόνα 3

Απόσπασμα από τη συζήτηση στη Βουλὴ για την αποζημίωση του βουλευτῆ Ν. Βουδούρη (19/3/1856).

Ἡ αντιπολιτευτικὴ εφημερίδα *Ἀθηνα* σε ἄρθρο της (3/12/1855) μεταξύ ἄλλων επισημαίνει «... τὴν ληστείαν προβαίνουσαν καὶ θρασυνομένην τόσον, ὥστε νὰ εισέρχεται καὶ ἐντὸς πόλεων, κωμῶν καὶ χωρίων, νὰ φονεύῃ καὶ νὰ αιχμαλωτίζει τοὺς πολίτας, διὰ νὰ τοὺς ἀπολύῃ ἔπειτα με μεγάλα λύτρα, νὰ διαρπάξῃ τὴν περιουσίαν τῶν κατοίκων αὐτῶν...» καὶ εξαπολύει δριμυεῖα ἐπίθεση ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως τοῦ Δ. Βούλγαρη, πού τὴν χαρακτηρίζει «... ἀδύνατον καὶ ἀνίκανον νὰ περιορίσῃ καὶ νὰ εξαλείψῃ τοὺς ληστές, ἐνῶ καὶ τακτικὸν στρατὸν ἱκανὸν ἔχει συγκεκροτημένον με ἱππικόν, με πυροβολικόν, με σώμα ἰδιαίτερον ευζώνων... καὶ ὅλοι οἱ πολῖται εἶναι ἐτοιμοὶ νὰ κινηθοῦν κατὰ τῆς ληστείας αὐτῆς, ὅτε ἤθελε τοὺς διατάξῃ... ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Γερουσία εἰς οὐδέν χρησιμεύουν, αφοῦ οἱ λησταί ἄνευ Βουλῆς, ἄνευ Γερουσίας μας ἀρπάζουσιν ἐκ τῶν οἰκιῶν μας...», δημοσίευμα ἐνδεικτικὸ τοῦ κλίματος τῆς ἐποχῆς, τῶν πολιτικῶν κραδασμῶν πού προκάλεσε ἡ ὑπόθεση Βουδούρη ἀλλὰ καὶ τῆς προσπάθειας πολιτικῆς ἐκμετάλλευσής. Ὁ Κολιόπουλος (2005, 158), ἐπίσης, παραθέτει ἀπόσπασμα ἀπὸ

έκθεση του έλληνα πρεσβευτή στην Κωνσταντινούπολη Αλ. Κουντουριώτη (18 Δεκεμβρίου 1855) προς τον υπουργό Εξωτερικών, όπου παρουσιάζονται οι αντιδράσεις που προκάλεσε το γεγονός αυτό στο εξωτερικό. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι προκάλεσε θλιβερή εντύπωση, καθώς « ... οι ειλικρινώς αγαπώντας την Ελλάδα ξένοι κατεταράχθησαν, οι εχθροί της χειροκρότησαν, οι δε ομογενείς, οι διασώζοντες πάντοτε τον σκοπόν της αποκαταστάσεως των εις την ελευθέραν πατρίδα, ησθάνθησαν την μεγαλυτέραν απελπισίαν...», γεγονός που υποχρεώνει τον ίδιο (τον πρεσβευτή) αλλά και τον περίγυρό του να προσπαθούν να μετριάσουν μάταια τις αρνητικές εντυπώσεις.

3. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΓΩΓΕΣ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 19^{ου} ΑΙΩΝΑ (περίοδος Βασιλείας του Γεωργίου Α')

3.1. Ιστορικοπολιτικό πλαίσιο

Η παρουσία των ληστών ήταν αισθητή, ακόμα και μέσα στην Αθήνα, και μετά την έξωση του Όθωνα, καθώς στην κομματική διαπάλη των Πεδινών και Ορεινών της Β' Εθνοσυνέλευσης (1862-1864) για την εξουσία, μέχρι τουλάχιστον τον ερχομό του νέου βασιλιά, ενεπλάκησαν και ληστρικές ομάδες, με χαρακτηριστική περίπτωση το 1863 του λήσταρχου Κυριάκου, ο οποίος συνεργάστηκε με τους Πεδινούς του Δ. Βούλγαρη και με 70 οπλοφόρους κατέλαβε τη Μονή Ασωμάτων, στοχεύοντας στην ενίσχυση των Πεδινών και στην αποδυνάμωση των Ορεινών (Αναστασόπουλος, 2018, 112-113). Ωστόσο, μια σχετική παροδική ύφεση του φαινομένου (που μάλλον οφειλόταν στην αυστηροποίηση κάποιων μέτρων καταστολής) αποδόθηκε στην άφιξη του νέου βασιλιά Γεωργίου Α' (Οκτώβριος 1863). Η εφημερίδα της εποχής *Μέλλον* (φ. 8, 20/10/1863) ανέφερε ότι «... η είδησις της αφίξεώς Του κατεκύλησεν τούς ληστές από τα όρη...», ενώ στο φ.70 (18/6/1864) η ίδια εφημερίδα ανέφερε «... η ληστεία έπαυσε να παρουσιάζεται ακόμη και εις αυτάς τα επαρχίας, αι οποίαι ευρίσκονται επι της οροθετικής γραμμής...» (Κάσσης, 2000, 305). Η έλευση του Γεωργίου Α' συνοδεύτηκε, όμως, και με νέες εδαφικές προσαρτήσεις – τα Ιόνια νησιά-, γεγονός που συνεπαγόταν και επέκταση εκεί του ληστρικού φαινομένου, κατά τον Αναστασόπουλο (2018, 113) - και το νέο Σύνταγμα (1864), που καθιέρωσε το πολίτευμα της Βασιλευομένης Δημοκρατίας (Μαυρομούστακου, 2003, 48). Η υιοθέτηση της καθολικής ψηφοφορίας δια σφαιριδίων, επίσης, παρά το ότι η βία και η νοθεία αποτελούσαν, συνήθως, πάγια χαρακτηριστικά των εκλογικών αναμετρήσεων, σε συνδυασμό με τη συνταγματική ρύθμιση, με βάση την οποία απαγορευόταν η αμνήστευση του αδικήματος της ληστείας, συντέλεσαν στην προσπάθεια αποδυνάμωσης ενός σημαντικού εξωθεσμικού παράγοντα στην εκλογική και πολιτική διαδικασία, οδηγώντας σε ηπιότερες πολιτικές συμπεριφορές (Κωστής, 2015, 352-354).

Ο Γεώργιος επέλεξε τον Αλ. Κουμουνδούρο για να σχηματίσει κυβέρνηση (2 Μαρτίου 1865), ο οποίος προκήρυξε και τις πρώτες εκλογές, που ανέδειξαν τρεις ισχυρούς πολιτικούς σχηματισμούς (του Βούλγαρη, του Δεληγιώργη και του Κουμουνδούρου), με βασικό πρόβλημα τη δυσκολία σχηματισμού κυβέρνησης, γιατί, και όταν, τελικά, κατάφερε να τη σχηματίσει ο τελευταίος, υπήρξε βραχύβια. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι μεταξύ 14^{ης} Οκτωβρίου 1865 (ανατροπή Κουμουνδούρου) και 18^{ης} Δεκεμβρίου 1866, εναλλάχθηκαν

στην εξουσία επτά κυβερνήσεις (δύο του Δεληγιώργη, δύο του Βούλγαρη, μία του Κουμουνδούρου και δύο του Ρούφου). Η κυβέρνηση που σχημάτισε ο Κουμουνδούρος (18/12/1866), με υπουργό εξωτερικών τον Χαρίλαο Τρικούπη, κλήθηκε να διαχειριστεί και το ζήτημα της Κρητικής Επανάστασης, υιοθετώντας φιλοπολεμικές θέσεις, ενώ μπήκε και στη διαδικασία το 1867 στρατολόγησης εθελοντών, μεταξύ άλλων και ληστών, που τους έστειλε στην Κρήτη, σύμφωνα με όσα αναφέρει ο Αναστασόπουλος (2018, 114-115) και ο Κολιόπουλος (2005, 211), παρά την αρνητική στάση της Αγγλίας και την αμηχανία των Ανακτόρων, με αποτέλεσμα να υποχρεωθεί σε παραίτηση (Λούβη, 2003, 25-26). Η νέα κυβέρνηση του Βούλγαρη (Ιανουάριος 1868) ακολούθησε φιλειρηνική πολιτική, ενώ παραιτήθηκε μετά την καταστολή της Επανάστασης, προς αποφυγή του πολιτικού κόστους, ενώ τους όρους ειρήνης διαχειρίστηκε ο Θρ. Ζαΐμης. Στη νέα βουλή, μετά τις εκλογές του Μαΐου 1868, κανένας κομματικός σχηματισμός δεν μπόρεσε να σχηματίσει σταθερή κυβέρνηση και είναι χαρακτηριστικό το γεγονός της πολιτικής αστάθειας τη διετία 1869-1871, όταν οι πολιτικοί Ζαΐμης, Βούλγαρης, Δεληγιώργης και Κουμουνδούρος διαδέχονταν ο ένας τον άλλο στη διακυβέρνηση της χώρας, ενώ ήταν συχνές οι αντισυνταγματικές παρεμβάσεις εκ μέρους του Γεωργίου Α'. Η εκτροπή πλέον, όπως σημειώνει η Λούβη (2003, 26), ήταν σχεδόν καθεστώς στον πολιτικό βίο της χώρας, τάση που κορυφώθηκε στις αρχές της επόμενης δεκαετίας. Μέσα στο κλίμα αυτό δημοσιεύτηκε και το άρθρο του Χ. Τρικούπη «*Τις παίει;*», με το οποίο υποδεικνυόταν η βασιλεία ως υπεύθυνη για την πολιτική κατάσταση, επειδή δε σεβόταν τους όρους του κοινοβουλευτισμού (Κωστής, 2015, 363).

3.2. Η απαγωγή του βουλευτή Σωτηρόπουλου (1866)

Απόρροια της πολιτικής αστάθειας και των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, ήταν, παρά τις αντίθετες προσδοκίες, η έξαρση ληστρικών συμπεριφορών και η συστηματική στοχοποίηση επιφανών πολιτικών προσώπων. Μια τέτοια περίπτωση αποτέλεσε η απαγωγή, στις 28 Ιουλίου 1866, του βουλευτή Τριφυλίας Σ. Σωτηρόπουλου (βλ. Εικόνα 4), που είχε διατελέσει και υπουργός Οικονομικών (ενώ αργότερα έγινε και πρωθυπουργός) και η αιχμαλωσία του για έναν μήνα από τους ληστές Λαφαζάνη και Λύγκο, ενώ βρισκόταν μέσα στο κτήμα του στο Αγρίλι Φιλιατρών για τη συγκομιδή της σταφίδας, καθώς καλλιεργούσε αμπέλια (Αναστασόπουλος, 2018, 116). Ο ίδιος, λίγο καιρό μετά, συνέγραψε και ένα βιβλίο/ημερολόγιο με τίτλο «*Τριάκοντα εξ ημερών αιχμαλωσία και συμβίωσις μετά ληστών*» (1866), όπου με λεπτομέρειες περιέγραψε όλο το χρονικό της

απαγωγής του, το οποίο επανεκδόθηκε ένα χρόνο αργότερα, ενώ κυκλοφόρησε και στο εξωτερικό, ενδεικτικό της δημοφιλίας του και του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, ενώ στις αρχικές προθέσεις της συμμορίας, ήταν, απλώς, η ληστεία, η φυγή, μόλις αντιλήφθηκε την παρουσία τους, ενός μισθωτού εργάτη του κτήματος, που απέτυχαν να σκοτώσουν, προκάλεσε, τελικά και την αιχμαλωσία του πολιτικού, ο οποίος και περιπλανήθηκε μαζί με τους απαγωγείς του σχεδόν για ένα μήνα σε δύσβατες ορεινές περιοχές, ζώντας σε πρωτόγονες συνθήκες και αντιμετωπίζοντας κινδύνους, μέχρι να επιστρέψει πίσω στην οικογένειά του, αφού κατεβλήθησαν τα λύτρα (60.000 δραχμές σε χρυσά νομίσματα, μετά από διαπραγματεύσεις, καθώς, αρχικά, του ζητούσαν 80.000 και με επιπλέον επιβάρυνση 10.000 δραχμές ως επιτόκιο και για τα έξοδα μετακίνησης των ταχυδρόμων, ενώ 5.000 ήταν το κόστος της αντικατάστασης όσων του υπεξαίρεσαν) (Σωτηρόπουλος, 1867, 192). Ο αρχιληστής, στα παράπονα του βουλευτή, για το ύψος των λύτρων, απάντησε: *«Οι άνθρωποι, οι οποίοι μας πληροφόρησαν, ότι έχεις πολλά ήταν αδύνατον να μας ειπουν ψεύματα, εκτός τούτου πως είναι δυνατόν να μην έχεις πολλά, αφού ήσουν τόσα χρόνια υπάλληλος και αφού έχεις τόσον καιρόν βουλευτής και Υπουργός;»*.

Εικόνα 4

Σκίτσο του Σ. Σωτηρόπουλου στο περιοδικό Εστία (1893).

Ο βουλευτής επανέρχεται συχνά στο κείμενο στην οικονομική του κατάσταση που την θεωρεί υπερτιμημένη, σε σημείο να αποδίδει το γεγονός ότι απήγαγαν εκείνον, ενώ υπήρχαν στην περιοχή πολύ πλουσιότερα άτομα, στο ότι *«... σκοπός των δεν ήταν να λάβωσιν χρήματα, αλλά να εκδικηθώσιν εις το πρόσωπόν μου τους πολιτικούς εν γένει, διότι δεν έδωκαν την αμνηστείαν, και τους υπουργούς, οιτινες τους απεκήρυξαν και ώρισαν αμοιβάς διά τας κεφαλάς των...»*. Για τους ληστές, όμως, ένα τέτοιο εγχείρημα έχει και άλλες διαστάσεις, καθώς συνεισφέρει στη φήμη τους και την «καταξίωση» τους στα πλαίσια του δικού τους

κόσμου, όπως φαίνεται στο παρακάτω απόσπασμα: « Πιστεύω, είπεν ο Λαφαζάνης, ότι από εχθές έστειλαν πεζόν εις την Καλαμάταν και ότι έως αυτήν την ώραν θα γνωρίζουν την αιχμαλωσίαν σου εις όλον το κράτος` φαντάσου τι κρότον θα κάμη εις όλας τας επαρχίας και εις την Ευρώπην ακόμη να ακουσθῃ, ότι αιχμαλωτίσθη από ληστές ένας Βουλευτής και πρώην υπουργός. Και ο Παπούς και ο Κίτσος και όλοι οι λησταί θα μας ζηλεύσουν».

3.2.1 Πολιτική «εκμετάλλευση» της απαγωγής

Η περίπτωση της απαγωγής του Σωτηρόπουλου, παράλληλα, έλαβε και διαστάσεις πολιτικές, καθώς αποτέλεσε πεδίο πολιτικής αντιπαράθεσης και εκμετάλλευσης, ενώ ο Τύπος (ακόμα και ο ευρωπαϊκός) ενίσχυε τη σχετική συζήτηση, ανάλογα, όμως, με τον πολιτικό προσανατολισμό του εντύπου, αν στήριζε, δηλαδή, την κυβέρνηση του Δ. Βούλγαρη ή αν επρόσκειτο στην αντιπολίτευση, αναδεικνύοντας πτυχές και όψεις του ληστρικού προβλήματος (Αναστασόπουλος, 2018, 117-118). Ο ίδιος ο Σωτηρόπουλος, που στη συγκεκριμένη περίπτωση ανήκε στην αντιπολίτευση, στο βιβλίο του βάλλει συστηματικά κατά της κυβέρνησης και των χειρισμών της, θεωρώντας ότι, στέλνοντας καταδιωκτικά σώματα εναντίον των ληστών που τον απήγαγαν, δυσχέραιναν, στην πραγματικότητα, τη διαδικασία απόδοσης των λύτρων και λύσης της ομηρίας του. Τη μεγαλύτερη, όμως, αγανάκτηση διατύπωσε για το γεγονός ότι « ευρέθησαν άνθρωποι χαρακτηρίσαντες την αιχμαλωσίαν μου ως πλαστήν και γενομένην επί τω σκοπω να δυσφημισθῇ ἡ ενεστώσα Κυβέρνησις, να ληφθωσι δε εκ της Τραπεζῆς τα χρήματα προς θεραπείαν των αναγκών μου...». Επιπλέον η κυβέρνηση του Δ. Βούλγαρη έστειλε στην Τριφυλία τον Αρ. Κακουλίδη, που ήταν επί Όθωνος εισαγγελέας, για να διερευνήσει την υπόθεση. Μετά την επιστροφή του στην Αθήνα, η φήμη περί πλαστής αιχμαλωσίας διογκώθηκε, καθώς «... ευρέθη δε και δημοσιογράφος, όστις δεν edίστασε να την κηρύξῃ διά του φύλλου του ως τοιαύτην, αλλά μεταμεληθείς, φαίνεται, ηναγκάσθη ο ίδιος να διαψεύσῃ εαυτόν ανακαλέσας διά του επομένου φύλλου, την οποίαν έρριψεν εις την εφημερίδα του συκοφαντίαν...» (Σωτηρόπουλος, 1867, 101). Τα συγκεκριμένα περιστατικά είναι χαρακτηριστικά του πολιτικού κλίματος της εποχής αλλά και του μεγέθους της πολιτικής εκμετάλλευσης της ληστρικής πρακτικής των απαγωγών, όταν τα θύματα ήταν γνωστά πολιτικά πρόσωπα.

Τη σχετική αντιπαράθεση, όμως, εξέτεινε και ο ίδιος ο Σ. Σωτηρόπουλος μέσα από το βιβλίο του, όπου αναπαρήγαγε τις πολιτικές «αντιεξουσιαστικές» θέσεις και απόψεις των ληστών, γεγονός που ενίσχυε την εντύπωση των πολιτικών ευθυνών για τη συντήρηση αυτού του φαινομένου. Είναι χαρακτηριστικά τα κάτωθι αποσπάσματα: « ... δεν πταίομεν ημείς, πταίετε σεις οι μεγάλοι, οι Βουλευταί και οι Υπουργοί, οπού δεν θέλετε να λάβετε ένα μέτρον και

αφίνετε τόσον κόσμον να χάνεται, και από το άλλο μέρος υποφέρει και η πτώχεια...» (Σωτηρόπουλος, 1867, 10), «...Καθείς από ημάς ή επλήγωσεν ή εφόνευσε κανένα ασυνείδητον άνθρωπον, ο οποίος μας εκυνηγούσε και μας κατέτρεχεν αδίκως, ενώ εσείς εκάμετε μίαν επανάστασιν, ερρίψατε από τον θρόνον του ένα Βασιλέα, εσκοτώσατε τόσους ανθρώπους, εδυστυχήσατε τόσας οικογενείας και εφορτώσατε το έθνος με μεγάλα χρέη, τα οποία δεν θα ημπορέση να πληρώση ποτέ. Και όμως εσείς κάθεσθε ως καλοί οικοκυραίοιημείς δε κατεδιώχθημεν ως άγρια θηρία και τα μεταβατικά σώματα ...μας έφεραν εις την ανάγκην να γενωμεν λησταί.... Δεν μας λέγεις δια ποίον λογον οι καπελάδες πολιτικοί δεν καταδιώκονται, μήπως τάχα τους αμνήστευσεν εκείνους κανείς;» (Σωτηρόπουλος, 1867, 12) «... εκτός τούτου και εις τας επαρχίας έγειναν πολλά κακά από τους τρανούς και όμως κανείς δεν τους κυνηγάει, πολλοί δε από αυτούς είναι Βουλευταί· αι φυλακαί και η λαιμητόμος είναι μόνον δια τους πτωχούς και τους μικρούς, δια τούτο και ημείς όσον καιρόν ζήσωμεν έχομεν σκοπόν να κυνηγούμεν τους πολιτικούς». Οι «απόψεις» των ληστών, δια στόματος, συνήθως, του Λαφαζάνη, που ήταν εγγράμματος, δεν ήταν άγνωστες στην ελληνική κοινωνία της εποχής, καθώς λίγα χρόνια νωρίτερα (1861) είχε κυκλοφορήσει το κείμενο του Δ. Παπαρρηγόπουλου, «Σκέψεις ενός ληστού ή η καταδίκη της κοινωνίας», με σαφείς επιρροές από τον ρομαντικό αναρχισμό του Πруντόνς, σύμφωνα με επισήμανση του Τ. Βουρνά (Αμπού, 2006, 27):«... αλλά είμαι ληστής, λέγουσιν οι έννομοι, είμαι κακούργος. Πόσοι εντός της κοινωνίας βασανίζουν τους ανθρώπους, εκδύωσιν αυτούς, υποσκελίζουν τους αγαθούς, κακοί αυτοί, και στερούσι πολλών οικογενειών τον άρτον! Και εν τούτοις ζώσιν εντός της κοινωνίας, κολακευόμενοι, τιμώμενοι, θαυμαζόμενοι» (Παπαρρηγόπουλος, 1861, 6).

3.3. Η απαγωγή ξένων περιηγητών (Σφαγή στο Δήλεσι)(1870)

Δεν είχαν, όμως, όλες οι απαγωγές αίσιο τέλος. Η συγκλονιστικότερη, ίσως, υπόθεση έλαβε χώρα εντός της Αττικής λίγα χρόνια αργότερα (1870), όταν ξένοι περιηγητές έπεσαν στα χέρια της συμμορίας των Αρβανιτάκηδων και από κακούς πολιτικούς χειρισμούς, τελικά, δολοφονήθηκαν. Τα αδέρφια Τάκος και Χρήστος Αρβανιτάκης, αρβανιτόβλαχοι ποιμένες, με καταγωγή από τα Πράμαντα της Ηπείρου, το 1862, μέσω της Φθιώτιδας εισέβαλαν με τη συμμορία τους στο ελληνικό έδαφος, και δρούσαν στην περιοχή μεταξύ Θήβας και Λειβαδιάς, έχοντας και τη στήριξη ντόπιων ληστοτρόφων. Μέλη της οικογένειάς τους, μάλιστα, ήταν ποιμένες του άγγλου μεγαλοκτηματία Φρ. Νόελ, που θεωρήθηκε πληροφοριοδότης (ηθικός αυτουργός) της συμμορίας για τις κινήσεις των θυμάτων της απαγωγής, καταδικάστηκε, αλλά στο εφετείο αθωώθηκε (Κάσσης, 2000, 344-346).

Με βάση την εφημερίδα *Αιών* (2/4/1870), τον Μάρτιο του 1870 επισκέφτηκαν την Ελλάδα, για να περιηγηθούν τα αρχαία της, κάποιοι ξένοι επίσημοι (κυρίως Άγγλοι), οι οποίοι μέσω των πρεσβειών τους ενημέρωσαν για τα δρομολόγια τους τις αρμόδιες αρχές και ζήτησαν, λόγω του γνωστού προβλήματος της ληστοκρατίας, αστυνομική συνοδεία, αίτημα που ικανοποιήθηκε. Σύμφωνα με τη διαταγή του υπομοίραρχου Ζ. Βασδέκη προς τον υπεύθυνο ασφαλείας του μεταβατικού Αττικής «*Αύριον την 5^η πρωινήν Άγγλοι περιηγηταί μεταβαίνουσιν εις Μαραθωνα. Όθεν παρακαλούμεν υμας να φροντίσητε όπως η απ' Αθηνών εις Μαραθωνα άγουσα δημοσία οδός εξασφαλισθεί*» (Κάσσης, 2000, 346). Επρόκειτο για τον Λόρδο και τη Λαίδη Μανκάστερ/Μούγκαστερ, τον άγγλο δικηγόρο Λούντ της Εταιρείας Σιδηροδρόμων Ελλάδας με τη γυναίκα του και την εξάχρονη κορούλα τους, τον γραμματέα της αγγλικής πρεσβείας Αθηνών Εντ. Χέρμπερτ, τον γιο της Λαίδης ντε Γκραίη, Φρ. Βάινερ, τον κόμη Αλβέρτο ντε Μπούλ, γραμματέα της Ιταλικής πρεσβείας και τον ιταλό υπηρέτη του Ροέλα. Τους συνόδευαν ένας ξεναγός (Αλ. Ανεμογιάννης) και τέσσερις χωροφύλακες.

Μετά την περιήγησή τους (Δευτέρα 29 Μαρτίου 1870) στις αρχαιότητες του Μαραθώνα και ενώ επέστρεφαν, γύρω στις 4.30 μμ, λίγο πριν να φτάσουν στη γέφυρα κοντά στο Πικέρμι, δέχτηκαν επίθεση από τη συμμορία των Αρβανιτάκηδων, είκοσι ένα άτομα, και στη συμπλοκή που ακολούθησε τραυμάτισαν θανάσιμα τους δυο από τους τέσσερις χωροφύλακες, ενώ πήραν ομήρους τους υπόλοιπους (εκτός από τους δυο αμαξάδες). Στις 7.00 μμ απελευθέρωσαν τις δυο γυναίκες και το κοριτσάκι, τους δυο χωροφύλακες και τον ιταλό υπηρέτη, ενώ δήλωσαν στους αιχμαλώτους ότι ζητούν 32.000 αγγλικές λίρες για λύτρα. Στις 9.00 μμ έφτασαν στο Πικέρμι (από επιστολή του Έρσκιν, πρέσβη της Μ. Βρετανίας στην Αθήνα, στις 31 Μαρτίου/12 Απριλίου 1870). Ο υπουργός Σκ. Σούτσος διαβεβαίωσε τον πρέσβη της Αγγλίας ότι δεν θα καταδιωχθούν οι ληστές, για να μην κινδυνεύσουν οι όμηροι. Οι ληστές μετακινούνταν συνέχεια και την Τετάρτη, όταν λημέριασαν στη Σταμάτα, άφησαν ελεύθερο τον Μουγκάστερ, για να ζητήσει, εκτός από τα λύτρα, που τα κατέβασαν στις 25.000 στερλίνες, και αμνηστία.

Από την πλευρά της κυβέρνησης υπήρχε προθυμία για την καταβολή των λύτρων, αλλά ο πρωθυπουργός Θρ. Ζαΐμης θεωρούσε την αμνήστευσή τους αδύνατη (γιατί, με βάση το άρθρο 39 του Συντάγματος του 1864, ο Βασιλιάς μπορεί να χορηγήσει αμνηστία μόνο για πολιτικά εγκλήματα), παρά τις πιέσεις από την αγγλική πλευρά, αλλά ούτε και η απονομή χάριτος ήταν εφικτή, γιατί θα έπρεπε να έχει προηγηθεί σύλληψη και δίκη των ληστών (ενώ οι ληστές του αντιπρότειναν να πάνε οι δικαστές εκεί που βρίσκονται και να τους δικάσουν, δίκη παρωδία, για να τους δώσουν μετά τη χάρη!!!). Ο βασιλιάς Γεώργιος Α΄ προσφέρθηκε,

μάλιστα, να πάει ο ίδιος όμηρος στα χέρια των ληστών, αρκεί να αφεθούν ελεύθεροι οι ξένοι περιηγητές, αλλά, όπως ήταν φυσικό, αντέδρασε ο περίγυρός του. Οι διαπραγματεύσεις ήταν ατελείωτες και αδιέξοδες. Για τον σκοπό αυτό, εκλήθη, με αγγλική πρωτοβουλία, ο Φρ. Νόελ και ο αντισυνταγματάρχης Θεαγένης μέσω του Σελιάμη, που υπηρετούσε τον Σκ. Σούτσο στα κτήματά του. Οι ληστές είχαν ήδη μετακινηθεί στην περιοχή του Ωρωπού, ενώ ο Έρσκιν τους έστειλε επιστολή, ζητώντας τους να δεχτούν τα χρήματα και να παραιτηθούν από την αμνηστία. Το γεγονός εξαγρίωσε τον Τ. Αρβανιτάκη, που σε συνδυασμό με την παρουσία στην περιοχή βρετανικού πλοίου, ήθελε να απομακρυνθεί από την περιοχή, γεγονός που υποχρέωσε την κυβέρνηση να κινητοποιήσει δυνάμεις για να τους εμποδίσει.

Την Κυριακή των Βαΐων οι ληστές εκκλησιάστηκαν με τους ομήρους στην εκκλησία της Σκάλας Ωρωπού, ενώ στη συνέχεια πήγαν για καφέ στο σπίτι του κτηματία Παπαρρηγόπουλου μαζί με τον δήμαρχο Ωρωπού, Οικονομίδα (Κάσσης, 2000, 347). Στο Κεραμίδι συνάντησαν τον Σελιάμη και του έδωσαν γράμμα, ότι δέχονταν τις 22.000 λίρες χωρίς αμνηστία, αλλά, κατά τη διαδρομή, συνάντησε δυο κυβερνητικούς που τον γύρισαν πίσω για επαναδιαπραγμάτευση, ενώ ο λήσταρχος οργισμένος έσκισε το γράμμα. Ο Θεαγένης, όμως, που μόλις είχε ορκιστεί αρχηγός της Χωροφυλακής, είχε ήδη περικυκλώσει με δυνάμεις τους ληστές, ενώ η συνάντηση που επεδίωξε με τον Τ. Αρβανιτάκη χειροτέρευσαν την κατάσταση.

Εικόνα 5

Ληστές της συμμορίας των Αρβανιτάκηδων (φωτογραφία του Ξεν, Βάθης - Συλλογή Μ.Γ.Τσάγγαρη).

Οι ληστές ήθελαν πλέον να περάσουν στην οθωμανική μεθόριο (για αυτό και χωρίστηκαν σε δυο ομάδες), κάτι που απευχόταν η ελληνική κυβέρνηση. Από το Συκάμινο, μετακινήθηκαν Μ. Πέμπτη στο Δήλεσι, (έχοντας παρέλθει από την απαγωγή ένας μήνας ήδη και εννιά

ημέρες), όταν αντιλήφθηκαν ότι πλησίαζαν τα καταδιωκτικά σώματα. Πήραν ομήρους 14 κατοίκους της περιοχής για προστασία και τους άφησαν μόλις βγήκαν από το χωριό. Όταν ο Θεαγένης τους επιτέθηκε στις 4.00 μμ και σκότωσε δυο ληστές, εκείνοι άρχισαν να σκοτώνουν τους αιχμαλώτους, για να γλιτώσουν. Πρώτα τον Λούντ και τον Χέμπερτ, ενώ ανάμεσα στο Σχηματάρι και Δήλεσι τους Βάινερ και Μπούλ. Στη μεταξύ τους μάχη σκοτώθηκε ο Χρήστος Αρβανιτάκης και άλλοι έξι ληστές, που τα κεφάλια τους αναρτήθηκαν στο πεδίο του Άρεως σε σχήμα Π. Οι συλληφθέντες της συμμορίας (βλ. Εικόνα 5) δικάστηκαν και πέντε από αυτούς εκτελέστηκαν. Ο Τ. Αρβανιτάκης διέφυγε (αλλά σκοτώθηκε το 1873 σε άλλη συμπλοκή κοντά στη μεθόριο της Φθιώτιδας) μαζί με κάποιους από τους ληστές (Κάσσης, 2000, 347-348).

3.3.1 Πολιτικές ευθύνες και «ερμηνεία» της τραγικής κατάληξης

Η απαγωγή - και στη συνέχεια η τραγική της κατάληξη - προκάλεσε ισχυρούς πολιτικούς τριγμούς στο εσωτερικό της χώρας. Η κυβέρνηση του Θρ. Ζαΐμη κατόρθωσε στην αρχή να διατηρηθεί στην εξουσία για κάποιες εβδομάδες, παρά τη σκληρή επίθεση της αντιπολίτευσης. Όταν, μάλιστα, ο Έρσκιν, σε επιστολή του, αναφέρει ότι «*Ο κ. Ζαΐμης φρονεί ότι την νύκτα απεστάλησαν πρόσωπα εξ Αθηνών υπό τινων αρχηγών της αντιπολιτεύσεως, ίνα ενισχύσωσιν τους ληστές να επιμείνωσι εις την αμνηστείαν ου μόνον υπέρ εαυτών, αλλά και υπέρ των εν φυλακή διαμενόντων συντρόφων των*», ο πρωθυπουργός αναγκάζεται να του αποστείλει επιστολή, ισχυριζόμενος ότι επρόκειτο για παρανόηση των λόγων του και ότι «*Δεν ωνόμασα δε τους αρχηγούς της αντιπολιτεύσεως, ουδέ υπαινιγμόν τινα εξέφρασα κατ' ουδενός αυτών*», γεγονός όμως που έτυχε αντίστοιχης εκμετάλλευσης από την αντιπολίτευση και αντάλλαξαν, ακολούθως, και άλλες αιχμηρές επιστολές. Από τα μέλη της κυβέρνησης παραιτήθηκε αρχικά μόνο ο υπουργός Στρατιωτικών Σκ. Σούτσος εξαιτίας των βαρύτατων κατηγοριών που εξαπέλυαν σε βάρος του μέσα στη Βουλή αλλά και στον Τύπο, καθώς αποκαλύφθηκε ότι στο παρελθόν υπέθαλψε τους Αρβανιτάκηδες στο κτήμα του στο Τατόι (Αναστασόπουλος, 2018, 122). Τελικά, στις 7 Ιουλίου 1870 παραιτήθηκε όλη η κυβέρνηση με αφορμή τις διεξαγόμενες ανακρίσεις εναντίον προσώπων που υπέθαλπαν ή επικοινωνούσαν με τους ληστές, (συνολικά πάνω από εκατό είχαν συλληφθεί και κρατούνταν), ενώ παρακολουθούσαν τις ανακρίσεις και δύο άγγλοι ανακριτές που είχαν σταλεί ειδικά για αυτόν τον σκοπό, παρά τη σχετική δυσφορία της ελληνικής πλευράς (Ασπρέας, 1923, 41).

Σε όλο αυτό το διάστημα ο ελληνικός Τύπος παρακολουθούσε, και αυτός, με τη σειρά του, συγκλονισμένος τα όσα διαδραματίζονταν εντός της ελληνικής επικράτειας και ειδικότερα

της Αττικής, αλλά και μετέφερε τα όσα γράφονταν για τους χειρισμούς της ελληνικής κυβέρνησης και για τη χώρα από τον ξένο Τύπο. Οι φιλοκυβερνητικές εφημερίδες (*Εθνοφύλαξ*) υιοθέτησαν μια πιο ήπια προσέγγιση, σε αντίθεση με εκείνες της αντιπολίτευσης (*Εθνικόν Πνεύμα*, *Παλιγγενεσία* και *Μέλλον*), ενώ η εφημερίδα *Αιών*, αν και φιλοκυβερνητική, υπήρξε από τις πιο μετριοπαθείς και αντικειμενικότερες (Βαρδάλης, 2015, 21). Ειδικά, μέσα από την έκδοση του Υπουργείου Εξωτερικών υπό τον τίτλο «*Έγγραφα περί της διαπραχθείσης ληστείας επί της οδού Μαραθώνος το 1870*» αναδεικνύονται ως ένα βαθμό και οι παράγοντες που συντέλεσαν στην τραγική κατάληξη, κυρίως ως προς το ότι δεν δρούσαν απολύτως συντονισμένα και ενιαία οι εμπλεκόμενοι πολιτικοί και στρατιωτικοί, καθώς υπήρχαν, συνεχώς, παλινωδίες οφειλόμενες στις εσωτερικές πολιτικές διαστάσεις που είχε λάβει το θέμα και στις εξωτερικές, κυρίως αγγλικές, πιέσεις, στην απόπειρα αυτόνομης αντιμετώπισης του θέματος από την αγγλική πλευρά με πρωτοβουλίες που περισσότερο έβλαψαν παρά ωφέλησαν την υπόθεση, με την παρασκηνιακή υποστήριξη που προσέφεραν στους ληστές, με αποτέλεσμα εκείνοι να επιμένουν στο θέμα της αμνηστίας αλλά και λόγω του ότι ξεκίνησαν την καταδίωξή τους, παραβλέποντας το εθνικό τους δίκαιο, που σε κατάσταση κινδύνου επέβαλε την αφαίρεση της ζωής των απαχθέντων (Κωφός, 1977, 306-307). Άλλωστε, η συμμορία των Αρβανιτάκηδων ήταν, ιδιαίτερα, σκληρή, όπως είχε αποδειχτεί και πριν δύο χρόνια (1868) με την απαγωγή δέκα μαθητών στο Γαρδίκι, κατά την οποία, στο τέλος, αφαίρεσαν τη ζωή δύο παιδιών για να εκδικηθούν τους γονείς τους για τη μη καταβολή λύτρων (Κάσσης, 2000, 344). Ωστόσο, η σφαγή στο Δήλεσι, αν και αμαύρωσε την εικόνα της χώρας στον «πολιτισμένο» διεθνή περίγυρο, παράλληλα, έθεσε επιτακτικά τη δρομολόγηση του αιτήματος της εσωτερικής ασφάλειας και τάξης ως δείκτης ευρωπαϊκότητας της ελληνικής κοινωνίας (Μαρωνίτη, 2010, 118), με αποτέλεσμα η κυβέρνηση του Αλ. Κουμουνδούρου να προωθήσει σε ψήφιση τον αυστηρό ιδιώνυμο νόμο ΤΟΔ' *Περί καταδιώξεως της ληστείας* (27 Φεβρουαρίου 1871), εγκαινιάζοντας μια νέα αυστηρότερη κατασταλτική περίοδο (Αναστασόπουλος, 2018, 126).

3.3.2 Διεθνής αντίκτυπος – συνέπειες

Από την πρώτη στιγμή η τοποθέτηση του βρετανού πρέσβη στην Αθήνα Έρσκιν (σε επιστολή του προς τον υπουργό Εξωτερικών της Αγγλίας, 31 Μαρτίου/12 Απριλίου 1870) ήταν επικριτική σε σχέση με τους χειρισμούς της ελληνικής κυβέρνησης και θεωρούσε χρέος της την αποπληρωμή των λύτρων: « ... δεν δύναμαι ή να παρατηρήσω ότι, καθά μοι φαίνεται, μεγάλη ολιγωρία απεδείχθη υπό των αρχών, των εμπεπιστευμένων την διατήρησιν της ασφαλείας και ότι συνεπώς η Ελληνική Κυβέρνησις θέλει πιθανώς εισθαι υπεύθυνος διά τα

γινόμενα. Προτίθεται εν τούτοις να απευθύνω λεπτομερήν έκθεσιν του αντικειμένου εις την Κυβέρνησιν της Βασιλίσσης και επιφυλάττω εις αυτήν το δικαίωμα να απαιτήσει παρά της Ελληνικής Κυβερνήσεως την πληρωμήν, εάν ήθελε θεωρήσει τούτο πρέπον, πασης δαπάνης ητις δυνατόν να επέλθῃ προς απελευθέρωσιν των συμπατριωτών μου» (1871, 5).

Η υπόθεση αυτή είχε, βέβαια, έντονα, αρνητικό διεθνὴ αντίκτυπο - με εξαίρεση τον Τάκερμαν (1877, 223, 247), πρέσβη των ΗΠΑ στην Ελλάδα, που υποστήριξε ότι «για την κατάληξιν της υπόθεσης ευθύνεται μια σειρά από συγκυρίες και όχι η διαφθορά της κυβέρνησης» - , ενώ διαταράχθηκαν σοβαρά και οι ελληνοβρετανικὲς διπλωματικὲς, κυρίως, σχέσεις, με αποτέλεσμα να επικρέμαται για ἓνα διάστημα και ο κίνδυνος επέμβασης ξένων στρατευμάτων στη χώρα, με το πρόσχημα της τήρησης της ασφάλειας. Η στάση της αγγλικῆς κυβέρνησης ἀλλὰ και του αγγλικοῦ Τύπου ἀπέναντι των Ελλήνων και ὡς κράτους και ὡς φυλῆς, κλιμακώθηκε ἀρνητικά. Αρχικά, ἔχοντας την προσδοκία ὅτι μέσω της καταβολῆς λύτρων σύντομα θα ἀπελευθερώνονταν οά ἀπαχθέντες, ο αγγλικὸς Τύπος και οά πολιτικοὶ προσέγγισαν τὸ θέμα με πιο ἀνάλαφρη διάθεση, θεωρώντας ὅτι ἀπλῶς οά περιηγητὲς θα προσέθεταν στις ἐμπειρίες τους και μια ληστρικὴ περιπέτεια. Ὄταν ὁμως τέθηκε τὸ θέμα της ἀμνηστίας, που ἡ υλοποίησή της προσέκρουε στο Σύνταγμα, ο Ἑρσκιν, παρακάμπτοντας την ελληνικὴ κυβέρνηση, ξεκίνησε ἀλληλογραφία με τὸν λήσταρχο, διαβεβαιώνοντάς τον ὅτι «Ὡμίλησα μετὰ των ὑπουργῶν, ὠμίλησα μετὰ του Βασιλέως τίποτε δεν ἔχεις να φοβηθεῖς, κανεῖς δεν θα τολμήσῃ να σε πειράξῃ, ἀρκεῖ να εἶνε ἀσφαλὴς ἡ ζωὴ των αἰχμαλώτων. Φέρε αὐτοὺς εἰς χωρικὰ οικήματα, κάμε να διάγῳσιν ἐν ἀνέσει και μὴ φοβάσαι τὸ παραμικρόν, εἰπέ μόνον τις ζητεῖς ἀπὸ ἐμᾶς», με ἀποτέλεσμα να φέρει τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Επικυρώνοντάς του την ἐντύπωση ὅτι ἦταν τόσο σημαντικά τὰ άτομα που συνέλαβε, ὥστε, ἀν ἐπέμενε στις ἀπαιτήσεις του, στο τέλος ἡ ελληνικὴ κυβέρνηση θα υπέκυπτε και στο θέμα της ἀμνηστίας, συνέβαλε και ἐκεῖνος στις δραματικὲς ἐξελίξεις. Ἄλλωστε, ὅπως ἐπισημαίνει ο Ἀσπρέας (1923, 40), υπῆρξε ταύτιση ἀπόψεων μετὰξὺ του λήσταρχου που ἔγραφε: «*Ποῖος ἔκαμε τὸ Σύνταγμα; Τὸ ἔθνος. Αἱ! Λοιπόν, τὸ ἔθνος ας ἐλθῇ να τὸ χαλάσῃ*», και των διακοινώσεων του Κλάρενδον, ὑπουργοῦ Εξωτερικῶν της Αγγλίας, «*Σεῖς παραβιάζετε καθ' ἡμέραν τὸ Σύνταγμα σας. Παραβιάσατέ τὸ ἀπαξ και διὰ τους συμπολίτας μου υπέρ των ληστών*», ἀλλὰ και των Times που προσυπέγραφαν: «*Τὰ Συντάγματα ἐγίναν διὰ τους ἀνθρώπους, και υπέρ των ἀνθρώπων πρέπει να παραβιάζονται*». Η ἐμπλοκὴ της αγγλικῆς κυβέρνησης στα ἐσωτερικά της χώρας ἦταν ἐμφανής.

Ὡστόσο, ἡ ἐπίσημη τοποθέτηση του βρετανοῦ πρωθυπουργοῦ Γλάδστονα στο αγγλικὸ κοινοβούλιο ἦταν μετριοπαθὲς, ἐπιμένοντας, κυρίως, στην ἀνακριτικὴ διερεύνηση της

υπόθεσης, ώστε να βρεθούν και τα τυχόν άτομα που δρούσαν στο παρασκήνιο της υπόθεσης, (σημειώνοντας τις στενές σχέσεις των ληστών με σημαίνοντα αθηναϊκά πρόσωπα αλλά και τις κακές σχέσεις μεταξύ των υπουργών της κυβέρνησης), καθώς και στην αντιμετώπιση του ληστρικού φαινομένου (*Εθνοφύλαξ*, 22/5/1870). Η ιταλική κυβέρνηση, επίσης, καθώς ένα θύμα ήταν Ιταλός, κράτησε εξίσου μετριοπαθή στάση, ζητώντας την τιμωρία των δραστών, αυτουργών και λοιπών συνενόχων, ζητώντας, όμως, και τη διερεύνηση της διαγωγής της ελληνικής κυβέρνησης κατά τη διάρκεια της αιχμαλωσίας (*Εθνοφύλαξ*, 2/6/1870), (Βαρδάλης, 2015, 74-76). Η θέση της Γαλλίας ήταν αρχικά υπερβολική, καθώς η γαλλική κυβέρνηση κήρυξε υπεύθυνη την Ελλάδα για τη σφαγή στο Δήλεσι και με διακοίνωσή της την καθιστούσε υπεύθυνη για τη ζωή των γάλλων υπηκόων στην Ελλάδα, αλλά λίγο αργότερα την απέσυρε (*Παλιγγενεσία*, 9/6/1870). Η Αυστρία στην τοποθέτησή της ήταν η πιο αυστηρή, κάνοντας λόγο για στρατιωτική επέμβαση στη χώρα, ενώ η Ρωσία, λόγω και της αντιπαλότητας με την Αγγλία, ήταν αρκετά υποστηρικτική προς την Ελλάδα (Βαρδάλης, 2015, 73, 84-85).

3.4. Η απαγωγή του Φίλωνα Φίλωνος (1870)

Λίγους μήνες αργότερα, 30 Σεπτεμβρίου 1870, η συμμορία των Καμάρα, Παπουτσή, Ζήκα και Φουσέκη, συνολικά 15 άνδρες, μπήκαν στις 7:00 μμ στην πόλη της Λειβαδιάς μαζί με τους εργάτες που γύριζαν από τα χωράφια (συλλογή βαμβακιού) και απήγαγαν τον φιλοθωνιστή βουλευτή Φίλωνα Φίλωνος (πρώην Πρόεδρο της Βουλής και υπουργό Παιδείας)(βλ. Εικόνα 6), καθώς και τον κομματάρχη του, Λεονάρδο Λεοναρδίδη, στο σπίτι του τελευταίου (Ρούσσαρης, 1998, 52). Σύμφωνα με την εφημερίδα *Εθνοφύλαξ* (3/10/1870), οι ληστές χτύπησαν την πόρτα, δίνοντας την εντύπωση ότι ήταν γνωστοί και, όταν τους άνοιξαν - άλλωστε η οικία βρισκόταν σε κεντρικό σημείο της πόλης και ήταν ακόμα νωρίς - εισήλθαν πέντε ή έξι που κατευθύνθηκαν στο δωμάτιο, όπου έτρωγαν, και χωρίς να ζητήσουν κάτι άλλο ή να αγγίξουν τίποτα από το σπίτι πήραν τα δύο άτομα και αμέσως έφυγαν από τον κεντρικό δρόμο προς άγνωστη κατεύθυνση. Καταδιωκτικό απόσπασμα, μάλιστα, από οκτώ χωροφύλακες που ενεπλάκη με τη συμμορία στις 2 Οκτωβρίου το βράδυ, είχε ως αποτέλεσμα οι τρεις να χάσουν τη ζωή τους, ενώ οι ληστές με τους αιχμαλώτους ξέφυγαν αβλαβείς. Τελικά, οι απαχθέντες απελευθερώθηκαν στις 8 Οκτωβρίου 1870, αφού έλαβαν ως λύτρα 57.000 δραχμές (Αναστασόπουλος, 2018, 120).

Εικόνα 6

Ο Φύλων Φύλωνος (αρχείο του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών)

Ο Λεοναρδίδης, που κατέγραψε αργότερα την εμπειρία του, αναφέρθηκε και στα πρόσωπα που συνελήφθησαν και φυλακίστηκαν ως υπαίτιοι, κατόπιν των περιγραφών και καταθέσεων των απαχθέντων στις αρχές. Αρχικά, συνελήφθησαν δύο ως αυτουργοί, ο Κ. Καζάζης, 25 ετών, ζωέμπορας, κάτοικος Λειβαδιάς, και ο Ηλ. Χεινόπωρος, 40 ετών, βλαχοποιμένας, κάτοικος Αγ. Βλασίου, διαβόητοι για λησταποδοχή. Στη συνέχεια συνέλαβαν τον εβδομηντάχρονο Νταλιάνη (τον επονομαζόμενο «γέρο»), που πάντα κουβαλούσε ένα κουδούνι για τις συνεννοήσεις με τους ληστές και τον γιο του (Ρούσσαρης, 1998, 55).

3.4.1 Πολιτικές συνέπειες

Υπήρξε, ωστόσο, από την πρώτη στιγμή, μεγάλη κυβερνητική κινητοποίηση, καθώς εστάλη αμέσως στη Λειβαδιά ο εισαγγελέας Πρωτοδικών Αθηνών κ. Παπαφράγκος και ο αδελφός του υπουργού Εσωτερικών κ. Ι. Ζυμβρακάκης, υπάλληλος του υπουργείου, για να διεξάγουν τις ανακρίσεις. Ο διοικητής του μεταβατικού Λαδόπουλος αντικαταστάθηκε από τον λοχαγό Σπ. Γ. Καραϊσκάκη και ο υπίλαρχος Α. Σούτσος από τον ίλαρχο Π. Μαυρομιχάλη. Παράλληλα, στις 3 Οκτωβρίου 1870, με απόφαση του υπουργού Επ. Δεληγεώργη, απελύθησαν ο έπαρχος Λειβαδιάς, Γ. Λαχανάς, ο γραμματέας του επαρχείου Δ. Στεφάνου, ο δήμαρχος Λειβαδιάς κ Α. Κουτσοπέταλος, ο αναπληρωτής δημαρχικός πάρεδρος κ. Ηρ. Καλής και ο αστυνόμος κ. Πλ. Νάκος, γιατί δεν έλαβαν τα σχετικά μέτρα, ενώ υπήρχε η

πληροφόρηση για την παρουσία συμμοριών στην περιοχή τους (Ρούσσαρης, 1998, 55). Ο Αναστασόπουλος (2018, 120) αναφέρει ότι από τις εφημερίδες αποδόθηκαν στη συγκεκριμένη απαγωγή πολιτικές σκοπιμότητες, ενώ, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο αρθρογράφος του *Εθνοφύλακα* (3/10/1870), «...δεν υπάρχει ζήτημα ότι εις την αιχμαλωσίαν ταύτην ενέχονται πολλά πρόσωπα εκ Λεβαδείας....». Σε άλλο σημείο της περιγραφής του ο κομματάρχης Λεοναρδίδης μεταφέρει χαρακτηριστικούς διαλόγους μεταξύ των ληστών και των απαχθέντων, ενδεικτικούς της «πολιτικής» νοοτροπίας εκείνης της εποχής:

Καθ'όλην την διάρκεια την αιχμαλωσίας μας οι λησταί μας απηύθυναν διαφόρους ερωτήσεις περί των υπουργών, υπουργείων, βουλευτών, κομμάτων, δικαστηρίων και λοιπών και περιμένουσι με ακράτητον και ζωηράν επιθυμίαν ρεντίφικον όπως αμνηστευθώσι. Διά των νουθεσιών του Κυρ. Φίλωνος ήλθον πολλάκις εις συναίσθησιν και έλεγες ότι οι άνθρωποι αυτοί τώρα θα έλθουν μεθ'ημών δια να παραδοθούν' αλλά μετ'ολίγον άλλη ισχυροτέρα δύναμις τους διέστρεψε τας πρώτας σκέψεις και αισθήματα. Αναμένουσιν ακόμη την συγκρότησιν συνελεύσεως εις το 1874 ητις να δώση το δικαίωμα της αμνηστείας εις τον Βασιλέα' παρεκίνησαν δε πολύ τον Κ. Φίλωνα να φροντίση να εκλεχθῇ πληρεξούσιος ινα ψηφισῇ υπέρ. 'Να φροντίσης κυρφίλο να γένῃς πληρεξούσιος και θα σε βοηθήσουμε και 'μεις για να δώσης την ψήφο σου για τη αμνηστεία'. Τί βοήθεια θα μου κάμετε παιδιά, τις είπεν ο Κυρ. Φίλων; :» για 'μεις τί μπορούμε να σου κάμωμε, να φοβερίσουμε τα χωργιά πως θα τους κάψωμε για να σου δώσουν ψήφο» αν ην έτσι ευχαριστώ αδελφοί, δεν μου χρειάζεται. Η απάντηση του βουλευτή είναι χαρακτηριστική ως δείγμα και μιας άλλης πολιτικής στάσης και νοοτροπίας, που εκθειάστηκε ιδιαίτερα στη Νεκρολογία του (Σκόκος, 1897, 274), πιθανώς, και της μειοψηφίας των πολιτευτών εκείνης της εποχής, που δεν ενέκριναν τις εμπλοκές των συναδέλφων τους με τις ληστρικές συμμορίες στις εκλογικές τους περιφέρειες.

4. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΓΩΓΕΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20^{ου} ΑΙΩΝΑ (ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΣ)

4.1 Ιστοριοπολιτικό πλαίσιο

Στην αυγή του 20^{ου} αιώνα, μετά την επαίσχυντη ήττα του 1897, το μικρό ελληνικό Βασίλειο, χάρη στη συμμετοχή του στους Βαλκανικούς Πολέμους (1912-1913), κατόρθωσε να διπλασιάσει την έκτασή του και τον πληθυσμό του. Είχε προηγηθεί το κίνημα του 1909, που έφερε στο πολιτικό προσκήνιο τον ρυθμιστικό, όπως αποδείχτηκε, στρατιωτικό παράγοντα, αλλά και τον Ελ. Βενιζέλο με το κόμμα των Φιλελευθέρων. Το 1913, όμως, σηματοδεύτηκε από τη δολοφονία του Γεωργίου Α΄ και την άνοδο του Κωνσταντίνου Α΄ στον θρόνο. Λίγα χρόνια αργότερα, εξαιτίας της διαφωνίας του με τον Ελ. Βενιζέλο για το θέμα της συμμετοχής της χώρας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η χώρα οδηγήθηκε στον Εθνικό Διχασμό και την εκθρόνισή του, τελικά, μέχρι το 1920 (επάνοδος στον θρόνο, μετά την εκλογική ήττα του Βενιζέλου). Η Ελλάδα, με τη λήξη του πολέμου βγήκε, έστω και πρόσκαιρα, εδαφικά κερδισμένη (Συνθήκη των Σεβρών), αλλά, όπως αποδείχθηκε, το μέλλον της δεν ανήκε στα χέρια της, καθώς δεν είχε ούτε τις αντικειμενικές προϋποθέσεις ούτε τη δυνατότητα ανεξάρτητης πρωτοβουλίας (Λιάκος, 2019, 109).

Η μικρασιατική εκστρατεία (1919-1922), όμως, και ο τραγικός της επίλογος με την καταστροφή (1922), το επακόλουθο κίνημα του Πλαστήρα και το τεράστιο προσφυγικό κύμα, ανάγκασαν τον βασιλιά να παραιτηθεί για δεύτερη φορά, ενώ το επόμενο έτος απεβίωσε. Μετά το αντικίνημα του Οκτωβρίου 1923, ενισχύθηκε στις τάξεις του στρατού η άποψη υπέρ της αβασίλευτης δημοκρατίας και ο αντιβασιλέας ναύαρχος Κουντουριώτης κάλεσε τον Αλ. Παπαναστασίου να σχηματίσει κυβέρνηση. Στις 25 Μαρτίου 1924 η Βουλή ενέκρινε ψήφισμα για την έκπτωση της Δυναστείας (και ο Γεώργιος Β΄ αποχώρησε). Με το δημοψήφισμα της 13^{ης} Απριλίου 1924 ανακηρύχθηκε Δημοκρατία, χωρίς, ωστόσο, να λυθούν και τα πολιτειακά ζητήματα, καθώς πολλοί φιλοβασιλικοί πολιτικοί και οπαδοί αρνούσαν να αναγνωρίσουν τη νομιμότητα της δημοκρατίας (Γκάλλαντ, 2017, 322). Η φύση του δημοκρατικού πολιτεύματος, μάλιστα, έλαβε μια αυταρχική διάσταση, όταν στις 23 Απριλίου 1924 εκδόθηκε το διάταγμα « περί κατοχυρώσεως του δημοκρατικού πολιτεύματος », με βάση το οποίο δικαστήριο, που θα διόριζε ο υπουργός Στρατιωτικών, θα επιλαμβανόταν των εν δυνάμει πολιτικών αδικημάτων κατά του καθεστώτος (Κωστής, 2015, 602). Η ανάμειξη των στρατιωτικών στην πολιτική ζωή, σταθερό χαρακτηριστικό του μεσοπολέμου, αποκορυφώθηκε στην περίοδο 1922-1926, καθιστώντας εύθραυστη την ελληνική

δημοκρατία, με το πραξικόπημα του Πάγκαλου (Ιούνιος 1925), που χαρακτηρίστηκε από κύμα πολιτικών διώξεων, και την ανατροπή του στη συνέχεια από τον Κονδύλη (1926)(Γκάλλαντ, 2017, 323-324).

Ακολούθησε περίοδος οικουμενικών κυβερνήσεων (1926-1928), εναλλαγή στην εξουσία, δηλαδή, βενιζελογενών κυβερνήσεων και στρατιωτικών επιδιαιτητών, χωρίς τον ίδιο τον Βενιζέλο (Βερέμης και Κολιόπουλος, 2006, 543), και η τελευταία βενιζελική διακυβέρνηση (1928-1932), που συνέπεσε με τη σοβαρή οικονομική κρίση το 1932, με κόστος την απώλεια της εξουσίας, και με επακόλουθη, από το 1933 και μετά, τη δεύτερη φάση του Εθνικού Διχασμού. Ο Γκάλλαντ (2017, 327) επισημαίνει σχετικά ότι ο διχασμός ρίζωσε τόσο βαθιά στην ελληνική ζωή, που ακόμα και η κατανομή των κρατικών πόρων συνδέθηκε άρρηκτα με τα πολιτικά φρονήματα. Τα κινήματα του 1933 και 1935 επιτάχυναν την παλινόρθωση της μοναρχίας (κατάργηση της αβασίλευτης δημοκρατίας με νόθο δημοψήφισμα επί Κονδύλη). Η αδυναμία σχηματισμού κυβέρνησης, μετά τις εκλογές του 1936, οδήγησε στην εξουσία τον Ι. Μεταξά που επέβαλε δικτατορία (1936-1941) (Παπαδημητρίου, 2010, 216-217). Σε τέσσερα, ωστόσο, πεδία, κατά τον Δερτιλή (2021, 726), οι κυβερνήσεις της εποχής σημείωσαν επιτυχίες, στην αποκατάσταση των προσφύγων, την αναδιοργάνωση του κράτους, την κοινωνική νομοθεσία και την οικονομική πολιτική. Ωστόσο, όμως, όπως επισημαίνεται από τους Βερέμη και Κολιόπουλο (2006, 542), ενώ την προηγούμενη περίοδο είχε επιτευχθεί σταδιακή παγίωση του κοινοβουλευτισμού, μετά το 1922, εισήχθησαν καινοφανή προβλήματα στον πολιτικό βίο, καθώς σύμφωνα με τον Χατζηιωσήφ (2009, 423) μέσα σε διάστημα μικρότερο από δύο δεκαετίες στον Μεσοπόλεμο οι Έλληνες πέρασαν από τη βασιλεία στη δημοκρατία και πάλι πίσω στον βασιλικό θεσμό, διαιρεμένοι όσο ποτέ άλλοτε.

Συνεπώς, ήταν μια περίοδος, κατά την οποία οι πολιτικοκοινωνικές και οικονομικές συνθήκες συντηρούσαν το ληστρικό φαινόμενο, το οποίο τώρα πλέον εντοπιζόταν εντονότερο στην Ήπειρο και τη Μακεδονία, περιοχές πρόσφατα προσαρτημένες, παραμεθόριες, όπου ακόμη διατηρούνταν τα παραδοσιακά σχήματα και οι δομές της αγροτοποιμενικής κοινωνίας, αν και είχαν αρχίσει σιγά-σιγά να διαφαίνονται και εκεί τάσεις αλλαγών και προσπάθειες εκσυγχρονισμού, στις οποίες, όσοι δεν μπορούσαν να προσαρμοστούν, αναγκάζονταν, για λόγους επιβίωσης να στραφούν σε ληστρικές πρακτικές (Αναστασόπουλος, 2018, 137-138). Άλλωστε, η χώρα έβγαινε από τη διαδικασία ενός δεκαετούς πολέμου (1912-1922), που εξώθησε πολλούς στη λιποταξία και στην καταφυγή στα ορεινά, όπου η οπλοκατοχή και η αυτοδικία αποτελούσαν αποδεκτή εθιμική πρακτική,

που προσέδιδε κύρος και ανδροπρέπεια (ό.π., 139-140). Επίσης, ο Τζούκας (2017, 135) σημειώνει ότι η δράση των ληστών του μεσοπολέμου αποτυπώνει την αντίσταση της ντόπιας κοινωνίας έναντι των δομών του ελληνικού κράτους. Ωστόσο, τη δεκαετία του 1930 και μετά, το ληστρικό φαινόμενο στην ύπαιθρο χώρα σχεδόν εξαφανίστηκε στο πλαίσιο των μεγάλων κοινωνικών και οικονομικών μετασχηματισμών, αλλά και ως απόρροια της υιοθέτησης αποτελεσματικότερων κατασταλτικών μέτρων (ό.π., 144), τα οποία εξαναγκάστηκαν να λάβουν οι κυβερνήσεις εξαιτίας σημαντικών υποθέσεων απαγωγών (αλλά και απόπειρες), που συγκλόνισαν την ελληνική κοινή γνώμη, με πρωταγωνιστές - «θύματα» πολιτικά πρόσωπα.

4.2. Ληστεία τρένου στον Δοξαρά Λάρισας (1924) – Απόπειρα «απαγωγής» κατά Αλ. Παπαναστασίου

Λίγες ημέρες πριν το δημοψήφισμα της 13^{ης} Απριλίου 1924, που θα έκρινε και τη μορφή του πολιτεύματος (Βασιλευόμενη ή Αβασίλευτη Δημοκρατία), και επί κυβερνήσεως Αλ. Παπαναστασίου συνέβη μια αναίμακτη «ληστεία» τρένου στον Δοξαρά της Λάρισας, μια ώρα μετά τα μεσάνυχτα, ξημερώματα Πέμπτης 10 Απριλίου 1924, ένα γεγονός πρωτόγνωρο για τα ελληνικά δεδομένα. Λίγο πριν αφιχθεί το τρένο στη Λάρισα, ο μηχανοδηγός στη μέση της γραμμής είδε ένα κόκκινο φως (σήμα κινδύνου) και σταμάτησε. Ακολούθησε ομοβροντία πυροβολισμών που έσπασαν και τζάμια του τρένου, ενώ οι ληστές, καμιά εικοσαριά, με άγριες φωνές, οπλισμένοι με γιαταγάνια, μάνλιχερ και ζωσμένοι σταυρωτά με σφαίρες εισέβαλαν στο τρένο. Ήταν μεταμφιεσμένοι, με περούκες και ψεύτικα γένια, και κραύγαζαν «*εμείς τον έναν θέλουμε*», γεγονός που άλλοι το ερμήνευσαν ότι εννοούσαν τον πρωθυπουργό Αλ. Παπαναστασίου και άλλοι τον υπουργό Ενόμου Τάξεως Θ. Πάγκαλο. Στο τρένο επέβαιναν πολιτικά πρόσωπα, ο υπουργός Ι. Βαλαλάς της γενικής διοίκησης Μακεδονίας και ο Δ. Πάζης, υπουργός Κοινωνικής Πρόνοιας, αλλά και άλλοι αξιωματούχοι (δικαστικοί αντιπρόσωποι, στρατιωτικοί...), τους οποίους δεν αναγνώρισαν, καθώς και πλήθος ελλήνων και ξένων ταξιδιωτών.

Οι ληστές επιδόθηκαν σε πλιάτσικο, υπεξαιρώνοντας χρήματα ή κοσμήματα και προκαλώντας, ταυτόχρονα, καταστροφές στο τρένο. Σε κάποιες περιπτώσεις, όμως, επέστρεψαν βέρες, ρολόγια ή λίγα μετρητά, λέγοντας στους ιδιοκτήτες τους να ψηφίσουν δημοκρατία, για να τους δώσουν αμνηστία. Υπήρχε, μάλιστα, μεταξύ των επιβατών και τραπεζικός υπάλληλος που μετέφερε δύο εκατομμύρια, αλλά αυτά δεν έπεσαν στην αντίληψή τους. Το κράτος,

πάντως, με πρωθυπουργική εντολή κατέβαλε στους ξένους ταξιδιώτες ολόκληρο το ποσό που τους υπεξαίρεσαν οι ληστές, ενώ στους Έλληνες το μισό ως μερική αποζημίωση. Όταν, μάλιστα, κάποιοι ληστές αναγνώρισαν τον δικαστικό σύμβουλο της στρατιωτικής δικαιοσύνης Μυλαγιάννη, του ζήτησαν να μεσολαβήσει, για την αμνήστευσή τους. Τους περισσότερους επιβάτες, όμως, δεν τους άγγιξαν καθόλου, αφήνοντας τη διάχυτη εντύπωση της πρόχειρης ή «προσχηματικής» ληστείας. Το συνολικό ποσό της λείας τους δεν υπήρξε, σαφώς, προσδιορισμένο και γινόταν λόγος από 200.000 δραχμές μέχρι και ένα εκατομμύριο, ενώ φεύγοντας άφησαν και ένα σημείωμα, υπογεγραμμένο ως Κωνσταντίν Ζηλοβέφ, με μια τετράγωνη σφραγίδα με κάμα και μια χυδαία φράση, ενώ έγραφε « *Να μας δώσετε αμνηστία, γιατί θα κατέβουμε στην Αθήνα να σας πάρουμε από τα κρεβάτια σας*» (Τζανακάρης, 2015, 202). Για το ίδιο θέμα, όμως, ο Ριζοσπάστης (11/4/1924) ανέφερε: «*Οι κακοποιοί φεύγοντες αφήκαν σημείωμα με σφραγίδα μελανήν φέρουσα τας λέξεις Μπλαντελή Κωνσταντίνου, υπογραφόμενον δε Ευάγγελος Καζελής, του οποίου σκοπός φαίνεται ότι είνε να παραπλανήσουν την ανάκρισιν*».

Αποχωρώντας οι ληστές έλυσαν και τον σταθμάρχη του Δοξάτου Ι. Μπαμπά, που πριν την ληστεία τον είχαν δέσει μαζί με τον αρχιεργάτη (ενώ άλλους πέντε εργάτες τους κλείδωσαν σε διπλανό οίκημα), και ειδοποίησε για το συμβάν. Στην εφημερίδα *Σκριπ* (φ. 7648, 4/8/1924) αναφέρονται τα εξής: «.. η πρωτοφανής αυτή ληστεία κατά τινες πληροφορίες διήρκεσεν πέντε ολόκληρους ώρας, χωρίς εν τω μεταξύ να λάβη γνώσιν ουδεμία αρχή, καθ'όσον οι λησταί επέκοψαν αφ'ενός την τηλεγραφικήν συγκοινωνίαν και αφετέρου αιχμαλώτισαν το προσωπικόν του σταθμού και της αμαξοστοιχίας». Σύμφωνα με τη μαρτυρία, αρχικά τον πλησίασαν για να λάβουν πληροφορίες, τον ρώτησαν πότε θα ερχόταν η ταχεία από την Αθήνα και πότε η έκτακτος από τη Λάρισα με τον πρωθυπουργό, δίνοντάς τους πληροφορίες, όμως, μόνο για την πρώτη. Ως δράστες, πιθανολογούνταν ότι ήταν η συμμορία του Μπλαντέμη ή του Φ. Γιαγκούλα, ενώ ο σταθμάρχης αναγνώρισε από φωτογραφίες τους αδελφούς Παπαγεωργίου και τον Αντ. Ντούμο. Τελικά, έναν χρόνο αργότερα, στη σχετική δίκη του στρατοδικείου Λάρισας, αποφασίστηκε η εκτέλεση τεσσάρων από τους εννιά ληστές του τρένου. Επρόκειτο για τους Κατζούρα, Σακελλαρίου, Τσολιά και Παπά (Αναστασόπουλος, 2018, 151).

4.2.1. Πολιτικές σκοπιμότητες («ληστρικό πραξικόπημα»)

Το περιστατικό αυτό έλαβε πολιτική διάσταση, λόγω της χρονική συγκυρίας (λίγες ημέρες πριν το κρίσιμο Δημοψήφισμα) αλλά και εξαιτίας του ότι στο τρένο θα επέβαινε και ο υπουργός Ενόμου Τάξεως Θ. Πάγκαλος, ο οποίος δεν επιβιβάστηκε, τελικά, την τελευταία

στιγμή, αλλά και, κυρίως, επειδή ακολουθούσε αμαξοστοιχία, ερχόμενη από Λάρισα, με επιβαίνοντα τον πρωθυπουργό Αλ. Παπαναστασίου (που επέστρεφε στην Αθήνα από προεκλογική ομιλία), που από συγκυρία δεν προπορεύτηκε, λόγω καθυστέρησης, (καθώς δόθηκε προτεραιότητα στην άλλη αμαξοστοιχία, που πήγαινε προς Θεσσαλονίκη). Όταν οι μηχανοδηγοί του πρωθυπουργικού τρένου, ενημερώθηκαν για το συμβάν, πρώτα το ανέφεραν στον πρωθυπουργό και στη συνέχεια επέστρεψαν στη Λάρισα, ενώ τους ακολουθούσε η ληστευμένη αμαξοστοιχία. Φτάνοντας στη θεσσαλική πρωτεύουσα και τα δυο τρένα, σχεδόν ταυτόχρονα, ξεκίνησε και η διαδικασία των ανακρίσεων. Οι πρώτες δηλώσεις του πρωθυπουργού ήταν ενδεικτικές και της πολιτικής χροιάς και εκμετάλλευσης που έλαβε το γεγονός (βλ. Εικόνα 7). «*Η πράξις ως εκ των ενδείξεων και άλλων πληροφοριών, τας οποίας έχει η κυβέρνησις είναι πολιτική. Δεν απέβλεπε κυρίως εις την ληστείαν και εστρέφετο κατά της αμαξοστοιχίας διά της οποίας επέστρεφον... Δεν είναι λοιπόν κοινή ληστεία αλλά στασιαστική απόπειρα διοργανωθείσα υπό αδιαλλάκτων στοιχείων του Συνταγματικού κόσμου*» (Τζανακάρης, 2015, 203-204).

Η εφημερίδα *Εμπρός* (φ. 9861, 11/4/1924) έγραφε: «*Υπήρξαν καθαρώς ληστρικά τα ελατήρια ή υπήρξαν πολιτικά; Πρόκειται περί συνεχίσεως εις μεγαλειτέραν κλίμακα της ενδημούσης εις τινας περιφερείας διασαλεύσεως της τάξεως ή περί πράξεως, ήτις απέβλεπε να δημιουργήση εντύπωσιν διά της συλλήψεως πολιτικών προσώπων, τα οποία οι συμμορίται εφαντάζοντο ταξιδεύοντα διά της αμαξοστοιχίας; Η ανάκρισις δεν θα βραδύνη βεβαίως να ανακαλύψη μαζί με τους δράστας και τον σκοπόν της επιδρομής*». Γενικότερα, στον Τύπο της εποχής η είδηση της ληστρικής επιδρομής βρισκόταν στις πρώτες σελίδες των εφημερίδων, που ανάλογα με την κομματική τους ταυτότητα τοποθετούνταν. Η εφημερίδα *Δημοκρατία*,

Ο σιδηροδρομικός σταθμός του Δουξάρ, καθ' ην στιγμήν εξοικονομήσθη ο πρωθυπουργός, περισταμέ νου καὶ τοῦ σταθμάρχου (+), τὸν ὅπως εἶχον συλλάβει καὶ θέσει οἱ ληστές.

Εικόνα 7

Δημοσιευμένη στην εφημερίδα *Εμπρός*, φ. 9862, 12 Απριλίου 1924.

φιλικά προσκείμενη στον Αλ. Παπαναστασίου, έγραφε «... θρασύτατη απόπειρα κατά του κ. πρωθυπουργού διεπράχθη χθες την πρωίαν. Συμμορία κακοποιών απειπειράθη να τον συλλάβη και να τον δολοφονήσει κατά την περιοδείαν του εις την Θεσσαλίαν. Είναι φανερόν πλέον ότι οι εχθροί της δημοκρατίας προ ουδενός σταματούν. Τα όργανα της βασιλικής φατρίας έφθασαν και μέχρι του σημείου ν'αποφασίσουν έγκλημα όπως εκλείψει ο ηγέτης των Δημοκρατικών από το μέσον κατά τας ημέρας ακριβώς της οριστικής εδραιώσεως της Δημοκρατίας. Πρόκειται περί μιας συμμορίας κακοποιών, η οποία εχρησίμευσεν ως όργανον των ανθρώπων εκείνων οι οποίοι δεν διστάζουν να προβούν κι εις ειδεχθέστερα εγκλήματα χάριν της επικρατήσεως των», μη περιοριζόμενη στην αξιολόγηση των πραγματικών συμβάντων, αλλά δίνοντάς τους διαστάσεις φαντασιακού τύπου, και μετατρέποντας απλές ενδείξεις σε ισχυρά τεκμήρια, στοχεύοντας στο πολιτικό όφελος της δημοκρατικής παράταξης έναντι των φιλοβασιλικών εν όψει του δημοψηφίσματος.

Αλλά και ο Ριζοσπάστης (11/4/1924) επισημαίνει: « Φαίνεται ότι τα ελατήρια της θρασύτατης ταύτης ληστείας υπήρξαν πολιτικά, διότι εις τους επιβάτας εδήλωσαν ότι πρόκειται προς εκβίασεως προς παροχήν αμνηστείας», δηλαδή, εδώ, η πολιτική διάσταση της ληστείας αφορά το πάγιο αίτημα των παρανόμων, ισχυρό κίνητρο και για διάπραξη απαγωγής, για αμνήστευση και επανένταξή τους στην κοινωνία χωρίς να τιμωρηθούν για τις βίαιες και αποτρόπαιες πράξεις τους και δεν δίνονται οι προεκτάσεις που προσπάθησαν να δώσουν οι Δημοκρατικοί και οι φίλα προσκείμενοι στον Παπαναστασίου, οι βενιζελικοί, μιλώντας, ουσιαστικά, για «ληστρικό πραξικόπημα», με στόχο την αναβολή του δημοψηφίσματος για την εγκαθίδρυση της Προεδρευομένης Δημοκρατίας (Ζαχαρίου, 1997, 141-144). Θετικά, προς το πρόσωπό του, όμως, προσπάθησε να εκμεταλλευτεί το γεγονός και ο Θ. Πάγκαλος, ισχυριζόμενος ότι στόχος των ληστών ήταν ο ίδιος, καθώς επρόκειτο να ταξιδέψει με το συγκεκριμένο τρένο για τη Μακεδονία, και ότι τα γεγονότα αυτά ήταν απόρροια του ότι δεν προωθήθηκε και εφαρμόστηκε η πρότασή του για κήρυξη του στρατιωτικού νόμου (Τζανακάρης, 2015, 208). Στον αντίποδα αυτών των προσεγγίσεων και της πολιτικής υπερεκμετάλλευσης, η φιλομοναρχική *Εστία* (12/4/1924) έγραφε: «Μήλον της Εριδος κατήντησαν μεταξύ των πολιτικών μας οι λησταί του Δοξαρά. Ο κ. Παπαναστασίου νομίζει ότι αυτόν ήθελαν να συλλάβουν. Ο κ. Μεταξάς φωνάζει σήμερα ότι αυτόν “είχαν εις το μάτι”. Δεν αμφιβάλλομεν ότι και ο κ. Γ. Ράλλης διεκδικεί υπέρ εαυτού την νέαν δόξαν. Φανταζόμεθα ότι απειλείται έξοδος όλων των πολιτευομένων Αθηνών, Πειραιώς και Περιχώρων προς

*συνάντησιν των ληστών: “Πιάσε με κι’ εμένα, μπάρμπα”...». Η εφημερίδα, επίσης, *Ελευθερία* (φ.71,7/8/1924), ενδεικτικό του κλίματος της περιόδου έγραφε: « ... Είναι πανθομολογούμενον ότι λησταί περιήρχοντο έφιπποι τα χωριά της Παραμυθίας και εφοβέριζαν τους απροστάτευτους χωρικούς... αν δεν ψηφίσουν την Δημοκρατίαν!».*

Το δημοψήφισμα της 13^{ης} Απριλίου 1924 έγειρε την πλάστιγγα υπέρ της Αβασίλευτης Δημοκρατίας (ποσοστό 69,95%), έχοντας πιθανώς επηρεαστεί θετικά και από το περιστατικό της ληστείας στο Δοξαρά και της εκμετάλλευσης που έλαβε, χωρίς να σημαίνει αυτό ότι θα ήταν διαφορετικό το αποτέλεσμα υπό άλλες περιστάσεις. Παράλληλα, η επίσημη πολιτεία ενίσχυσε τα μέτρα εναντίον της ληστείας, συστήνοντας έκτακτα στρατοδικεία, εκδίδοντας διάταγμα (Εφημερίς της Κυβερνήσεως, 8/11-4-1924) προκειμένου να τεθούν σε κατάσταση πολιορκίας οι περιοχές Μακεδονίας, Θράκης, Στερεάς Ελλάδας και Θεσσαλίας, Κρήτης, Σάμου και Λέσβου, με αφορμή τη δράση όχι μόνο του Βουλγαρικού Κομιτάτου αλλά και των ληστοσυμμοριών, δημιουργώντας επιτροπές (νομάρχης, εισαγγελέας, διοικητής χωροφυλακής) ως υπεύθυνες για την ασφάλεια, αλλά και θεσπίζοντας έκτακτους νόμους για τους προέδρους των κοινοτήτων, με σοβαρές ποινές, αν δεν διασφάλιζαν την τήρηση της τάξης στις περιοχές τους (Τζανακάρης, 2015, 210).

4.3 Η απαγωγή των βουλευτών Μυλωνά και Μελά (1928)

Λίγα χρόνια μετά, στις 4 Αυγούστου του 1928, κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, εν όψει των εκλογών που είχαν προκηρυχτεί για τις 19 Αυγούστου 1928, οι ληστές Τάκης και Κώστας Κουμπής, που ήταν ξαδέλφια, και ο Σωτήριος Πάσχος (με τη συμμετοχή των αδελφών Γώγολων, του Μίχου Βλάχου, του Ν. Τσουκάλη και του Σωτ. Δόση), απήγαγαν τον Αλ. Μυλωνά και τον Αλ. Μελά, που ήταν υποψήφιοι βουλευτές με το κόμμα του Γ. Καφαντάρη (πρώην συνεργάτη του Βενιζέλου που έφτιαξε δικό του κόμμα και που σε αυτήν την αναμέτρηση ήταν αντίπαλοι) (Τζανακάρης, 2015, 528-529). Το συμβάν έλαβε χώρα, κατά τη διάρκεια της προεκλογικής τους περιόδου στα Ιωάννινα, και, πιο συγκεκριμένα, στις Καρυές, ενώ κατευθύνονταν προς το χωριό Πρωτόπαπα, σ' ένα μικρό γεφύρι, όπου τους έκλεισαν τον δρόμο, γνωστό μέχρι σήμερα ως «το γεφύρι του Μελά» (βλ. Εικόνα 8) (Αναστασόπουλος, 2012, 138-139).

Τὸ μέρος, ὅπου διεπράχθη ἡ ληστεία τῶν ἀποψηφίων.
Ἡ διάστικτος γραμμὴ σημειώνει τὴν πορείαν τῶν αἰχ-
μαλωτισθέντων ἀπὸ τοῦ Πρωτόπαπα εἰς τὴν Περίληψη
καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὸ ὄρος Μισσέλι. Ὁ Σταυρὸς δει-
κνύει τὸ σημεῖον τῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων-Ἀργυροκάστρου,
ὅπου ἐνεφανίσθησαν εἰς ληοταί.

Εικόνα 8

Σχέδιο δημοσιευμένο στην εφημερίδα Μακεδονία, φ. 5787, στις 8/8/1928.

Οι απαγωγείς τους οδήγησαν σε μια κοντινή χαράδρα και ζήτησαν, προκειμένου να τους απελευθερώσουν, γύρω στις 6.000.000 δραχμές (Αναστασόπουλος, 2018, 159). Τρεις ημέρες αργότερα απελευθέρωσαν τον Μυλωνά, ενώ είχε ήδη προηγηθεί η απελευθέρωση του Σπ. Χασιώτη, βουλευτή του Αγροτικού Κόμματος (Τζανακάρης, 2015, 532), για να φροντίσει για τη συγκέντρωση των λύτρων, ενώ η προτίμησή τους στον Μελά οφειλόταν στο γεγονός ότι προερχόταν από ευπορότερη οικογένεια, καθώς ήταν γιος της Σοφίας Σλήμαν. Στις διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν συμμετείχε και ο δικηγόρος Κόνιτσας Ευγ. Χούσιος, και το ποσό μειώθηκε στις 5.200.000 δραχμές, που μετά την απόδοσή τους στους ληστές, αφέθηκε ελεύθερος και ο Μελάς, στις 11 Αυγούστου 1928 (Αναστασόπουλος, 2012, 139-140).

Οι ληστές, προκειμένου να γλιτώσουν από τα καταδιωκτικά αποσπάσματα, κατέφυγαν στην Αλβανία, αξιοποιώντας δηλαδή την ελληνοαλβανική μεθόριο, όπως συνηθιζόταν τότε (Τζούκας, 2017, 137) στην περιοχή του Δελφίνου, στο ποιμνιοστάσιο ενός αλβανού ληστοτρόφου, μέχρι τον Νοέμβριο του 1928, οπότε και συνελήφθησαν από την αλβανική αστυνομία, καθώς υπήρχε διεθνές ένταλμα σύλληψης σε βάρος τους, χωρίς να προβάλλουν αντίσταση. Παραδόθηκαν στις ελληνικές αρχές (όπως προέβλεπε σχετική σύμβαση ήδη από το 1926, αλλά που επικυρώθηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο στις 13 Οκτωβρίου 1928) και οδηγήθηκαν στις φυλακές της Κέρκυρας, σε αναμονή της δίκης τους από το Μεικτό Ορκωτό Κακουργιοδικείο Κέρκυρας (Αναστασόπουλος, 2012, 142-143). Η δίκη τους ξεκίνησε 13

Μαΐου 1929, σε έντονα φορτισμένο κλίμα και με πολλές απουσίες μαρτύρων κατηγορίας, ενώ την 1^η Ιουνίου καταδικάστηκαν σε ισόβια δεσμά οι δυο Κουμπαίοι, ποινή που αξιολογήθηκε επιεικής και εξώθησε πολίτες των Ιωαννίνων σε συλλαλητήριο διαμαρτυρίας (Τζανακάρης, 2015, 544). Για τους Κουμπαίους, όμως, εκκρεμούσαν και άλλες δυο δίκες για παλιότερα εγκλήματα, που εκδικάστηκαν στην Αθήνα, 19 Οκτωβρίου και 5 Νοεμβρίου 1929, με ποινές η πρώτη τα ισόβια και η δεύτερη (για δύο φόνους στην Πρέβεζα) με τη θανατική ποινή. Τελικά, εκτελέστηκαν στις 27 Φεβρουαρίου 1930 στο Γουδί (Αναστασόπουλος, 2012, 146).

4.3.1 Πολιτικές προεκτάσεις

Η συγκεκριμένη περίπτωση απαγωγής, όπου στοχοποιήθηκαν άμεσα πολιτικά πρόσωπα, παρόλο που κατά τον Οικονόμου (1978, 313) δεν είχε πολιτικά κίνητρα, έδωσε αφορμή στον Γ. Καφαντάρη να επιτεθεί «πολιτικά» εναντίον του Βενιζέλου και να εκμεταλλευτεί σε όλη τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας την απαγωγή των δύο βουλευτών του. Άλλωστε, η ληστρική αυτή πράξη συνέβη, ενώ ο Βενιζέλος ήταν στα Ιωάννινα, όπου επρόκειτο να εκφωνήσει πολιτικό λόγο, και πληροφορήθηκε το συμβάν λίγο πριν βγει στον εξώστη. Έτσι, κατά την ομιλία του, υποχρεώθηκε να τοποθετηθεί επί του συμβάντος, επέρριψε ευθύνες στις προηγούμενες κυβερνήσεις για την κατάσταση που επικρατούσε στην πόλη και δεσμεύτηκε να αντιμετωπίσει στο άμεσο μέλλον αποτελεσματικά το ληστρικό φαινόμενο (Τζανακάρης, 2015, 529-530). Για τις δηλώσεις αυτές ο Καφαντάρης σχολίασε στον *Ριζοσπάστη* (φ. 2401-891, 11/4/1924): «Είναι πρωτοφανές το θέαμα της κυβερνήσεως αυτής, η οποία διά του Προέδρου της, εύρε την ευκαιρίαν, με την πρωτοφανή ληστεία, να καταφερθή κατά των προκατόχων κυβερνήσεων, ως υπευθύνων διά την ληστεϊαν. Τούτο είναι πρωτάκουστον». Υπό αυτές τις συνθήκες, μάλιστα, ετέθη από τους υποψηφίους και ζήτημα αναβολής των εκλογών, ενώ ο Βενιζέλος, για το θέμα αυτό, απάντησε: «Λεδομένου ότι μου εξητήθη η αναβολή των εκλογών από αντιπολιτευομένους, νομίζω ότι δύναμαι να αναλάβω την ευθύνην της αναβολής των εκλογών, ειδικώς διά την Ήπειρον», στην περίπτωση που εντός ολίγων ημερών δεν απελευθερωνόταν ο Μελάς.

Η εφημερίδα *Σκριπ* (4/8/1929) έγραφε, χαρακτηριστικά, ότι «Οι εδώ καφανταρικοί βεβαιούν ότι κατέχουν στοιχεία αποδεικνύοντα ότι την αιχμαλωσίαν την εσκηνοθέτησαν οι βενιζελικοί, προπαρασκευάσαντες αυτήν από μακρού. Ιδίως αποδίδουν αυτήν εις τον βενιζελικόν υποψήφιον και πρώην υπουργό κ. Μπότσαρην και εις τον γνωστόν ληστοτρόφον Λούλην,

συμμετέχοντα του βενιζελικού συνδυασμού. Το γεγονός τούτο γνωσθέν σήμερον το εσπέρας προκάλεσεν κατάπληξιν και επέτεινε την έξαψιν των πνευμάτων». Για το θέμα αυτό ο Τζανακάρης (2015, 532) αναφέρει ότι οι απαχθέντες καφανταρικοί ήταν αμφοτεροί γαμπροί του στρατηγού Δαγκλή, που ήταν ηγέτης των Φιλελευθέρων στα Ιωάννινα, ενώ ο Μπότσαρης ήταν τοπικός αρχηγός και ο Λούλης γνωστός βουλευτής και βιομήχανος της περιοχής. Αυτά τα δύο πρόσωπα κατέδειξε ως ηθικούς αυτουργούς για την απαγωγή του και ο ίδιος ο Μελάς, στην κατάθεσή του τον Μάιο του 1929 στην Κέρκυρα, χωρίς όμως να προσκομίσει πειστικά αποδεικτικά στοιχεία. Δηλαδή, στη συγκεκριμένη δίκη κυριάρχησαν πολιτικές αντιπαραθέσεις, συστηματικά αποδίδονταν πολιτικά κίνητρα σε πρόσωπα, παρόντα ή απόντα, και ο Μελάς επιχείρησε να παρουσιάσει τον εαυτό του ως θύμα των πολιτικών του αντιπάλων, ισχυριζόμενος ότι ήθελαν να τον καταστρέψουν πολιτικά.

Παράλληλα, όμως, στις 13 Μαΐου 1929, υπέβαλε υπόμνημα προς την κυβέρνηση με το οποίο ζητούσε την επιείκεια του δικαστηρίου για τους Κουμπαίους, ενώ στην κατάθεσή του είχε αναφερθεί σε περιστατικά κακοποίησης από αυτούς, γεγονός που επιδέχεται ποικίλες ερμηνείες. Σε δημοσίευμα της εφημερίδας *Πρωία*, που παραθέτει ο Τζανακάρης (2015, 543) αναφέρεται, χαρακτηριστικά, το εξής: « Με εξαναγκάζουν ούτω εις το να μη δύναμαι να μεταβω πλέον εν Ηπείρω ειμή με κίνδυνον προφανή της ζωής μου, εξ' όσον, καταδικαζομένων εις θάνατον ων Κουμπαίων, θα αποδόσουν την καταδίκην των εις εμέ και οι συγγενείς και φίλοι θα ζητούν περίστασιν να με εκδικηθούν». Είναι προφανές ότι τον απασχολεί περισσότερο η πολιτική του τύχη και η διασφάλιση της εκλογής του, όπως και ο καταποντισμός των αντιπάλων του Βενιζελικών, παρά η τύχη των Κουμπαίων. Πάντως, σε συνέντευξη που έδωσαν οι Κουμπαίοι στον δημοσιογράφο Γ. Βαβαρέτο, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Πατρίς* (18/11/1928), αρνήθηκαν οποιαδήποτε πολιτική ανάμειξη. « Λένε ότι τον Μελά σε έβαλαν για πολιτικούς λόγους να τον πιάσεις», « Μα το κεφάλι μου, όπως είπα και στην ανάκριση, κανένας πολιτικός δεν είναι φίλος μας, ούτε μας είπε ποτέ τέτοιο πράγμα. Εμείς τον πιάκαμαν, γιατί ήταν καλό κελεπούρι. Άλλωστε είχαμε τόσους πολλούς φίλους, ώστε να μην έχουμε ανάγκη από τους πολιτικούς» (Τζανακάρης, 201, 535, 537).

Πολιτικό θέμα, όμως, αποτέλεσε και η καταβολή των λύτρων, καθώς εξ αρχής ασκήθηκαν πιέσεις από την πλευρά του Καφαντάρη για το θέμα αυτό, αλλά και διότι η οικογένεια Μελά θεώρησε το κράτος υπεύθυνο για την απαγωγή και έτσι, με προσωπική παρέμβαση του Βενιζέλου, η Εθνική Τράπεζα κατέβαλε το ποσό των 5.000.000 με εγγύηση (υπό τύπον δανείου), καθώς το κράτος όφειλε στη Σ. Σλήμαν 27.000.000 για το μέγαρο επί της οδού Πανεπιστημίου, που είχε αγοραστεί επί Παγκάλου (Αναστασόπουλος, 2012, 140-141).

Συγχρόνως, ανέστειλε και την καταδίωξη των απαγωγέων, μέχρι την ασφαλή απελευθέρωση του βουλευτή Μελά. Ακόμη, όμως, και μετά τη σύλληψη και την εκτέλεσή τους, πολιτικές αντεγκλήσεις συνέχισαν να διαχέονται στον Τύπο της εποχής, καθώς οι φιλοβενιζελικές εφημερίδες εκθείαζαν την επιτυχία της κυβέρνησης, ενώ οι αντιπολιτευόμενες έκαναν λόγο για φαινομενική επιτυχία, καθώς τους ληστές «συνέλαβαν» οι αλβανικές αρχές (Αναστασόπουλος, 2018, 163).

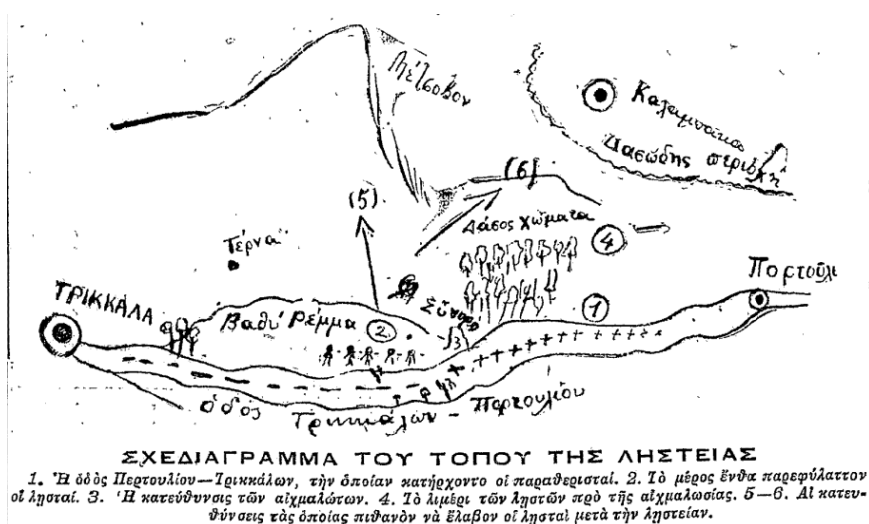
Στην κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου, βέβαια, που προέκυψε από τις εκλογές του 1928, δόθηκε προτεραιότητα στην αντιμετώπιση του ληστρικού φαινομένου, ειδικά στην Ήπειρο, όταν ανέλαβε υπουργός Εσωτερικών ο Κ. Ζαβιτσιάνος, με αφορμή την απαγωγή των δύο πολιτικών (Οικονόμου, 1978, 316). Φρόντισε, ώστε να ενισχυθούν τα καταδιωκτικά αποσπάσματα κατά των ληστών, με άμεσα αποτελέσματα. Τότε δημοσιεύτηκε και άρθρο στην εφημερίδα *Μακεδονία*, το οποίο ζητούσε από τους κατοίκους των ληστοκρατούμενων περιοχών να βοηθήσουν στις προσπάθειες του κράτους για απαλλαγή από τη ληστεία (*Μακεδονία*, αρ. 5807, 27/8/1928 και αρ. 5811, 31/8/1928), όπως αναφέρει η Παχή (2020, 9).

4.4. Η απαγωγή του γερουσιαστή Σ. Χατζηγάκη (1929)

Το Φθινόπωρο του 1929, ενώ οι Κουμπαίοι ήταν στη φυλακή, σημειώθηκε άλλη μία εντυπωσιακή απαγωγή, όπου και πάλι στο στόχαστρο βρέθηκαν πολιτικά πρόσωπα, από τον Μήτηρο Τζιατζιά/Τζατζά, τον επονομαζόμενο «πατριάρχη της ληστοκρατίας» ή «γερόλυκο» λόγω της πολυετούς ληστρικής δράσης του (1910-1930), αλλά και της δημοφιλίας του, καθώς από τα χρήματα που αποκόμιζε από τη ληστρική του δράση προικοδοτούσε φτωχές κοπέλες στις περιοχές δράσης του (Αναστασόπουλος, 2018, 151-152). Η απαγωγή έλαβε χώρα στην περιοχή των Τρικάλων, πιο συγκεκριμένα στα σύνορα Περτουλίου – Τύρνας (Ελάτης), όπου στις 9 Σεπτεμβρίου 1929, αιχμαλώτισε περίπου εκατό ανθρώπους. Επρόκειτο, δηλαδή, για ένα караβάνι ευκατάστατων οικογενειών που επέστρεφαν από το Περτούλι, όπου παραθέριζαν, στα Τρίκαλα, νωρίτερα από άλλες χρονιές, όχι μόνο λόγω των κακών καιρικών συνθηκών αλλά και της φήμης που κυκλοφορούσε ότι στο δάσος του Περτουλίου τριγύριζε μια ληστοσυμμορία (Τζανακάρης, 2015, 564-565). Ανάμεσά τους ήταν οι οικογένειες του Κ. Σταματόπουλου, γαμπρού του γερουσιαστή Σ. Χατζηγάκη, και της Όλγας, χήρας Αλεξ. Παπαγιαννίδη, καθώς και των Αθ. Μπαλιάκου, Ραφτάκου, Κοσμά, Κίφτσια και άλλων, ενώ τους συνόδευε ο διοικητής του Σταθμού Χωροφυλακής Περτουλίου Καραμπέτσος και ο κοινοτικός γιατρός της Τύρνας, Κ. Ζάχος, που είχε πάει στο Περτούλι

για να επισκεφτεί ασθενείς του (Νημάς, 2000, 187). Στο σημείο της επίθεσης (που οι ντόπιοι το αποκαλούν σήμερα «Τζατζά»), οι ληστές τούς ξάφνιασαν και, αφού τους υποχρέωσαν να ξεπεζέψουν, τους διέταξαν να συγκεντρωθούν σε ένα σημείο στη χαράδρα (βλ. Εικόνα 9). Επακολούθησε λεηλασία των ιδίων και των αποσκευών τους, ενώ τους πήραν τα πορτοφόλια και τα κοσμήματα συνολικής αξίας πάνω από 200.000 δραχμές (ό.π., 192).

Η εφημερίδα *Σκριπ* (10/9/1929) αναφέρει χαρακτηριστικά «Οι λησταί ελάμβανον πληροφορίας περί της ταυτότητος των συλλαμβανομένων οικογενειών ενεργούντες εν είδος κανονικών ανακρίσεων, εξετάζοντες πρό πάντων τα μικρά παιδιά, τα οποία ετρομοκράτουν και κρατούντες εγγράφους σημειώσεις περί των απαντήσεων, τας οποίας έδιδον τα εξεταζόμενα πρόσωπα». Όταν διαπίστωσαν ότι μεταξύ τους δεν βρίσκονταν, όπως λανθασμένα νόμιζαν, η οικογένεια Αβέρωφ, η οποία από ευτυχή συγκυρία (λόγω εμβολιασμού) είχε αναβάλει το ταξίδι της επιστροφής την τελευταία στιγμή, επέλεξαν άλλους που θεωρούσαν, ιδιαίτερα, πλούσιους. Ο ίδιος ο Τζατζάς ξεχώρισε τον μικρό Μελέτη, γιο του Σταματόπουλου (συνιδιοκτήτη της Ηλεκτρικής Εταιρείας Τρικάλων), αλλά ο γερούσιαστής παππούς του Σ. Χατζηγάκης προσφέρθηκε και πήγε στη θέση του. Μετά ζήτησε ένα από τα παιδιά της Παπαγιαννίδη, αλλά προσφέρθηκε και πήγε στη θέση του ο γιατρός Κ. Ζάχος, καθώς και τον Μπασιάκο και τον Ραφτάκο (νομίζοντας ότι ήταν πλούσιος, ενώ ήταν γιος πιλοποιού), και, τέλος, τον υπενωματάρχη Καραμπέτσο (Τζανακάρης, 2015, 567-568).

Εικόνα 9

Σχέδιο δημοσιευμένο στην εφημερίδα *Σκριπ*, φ. 9455 στις 12/9/1929.

Μετά από τρεις ώρες, κάλεσαν τον Σ. Χατζηγάκη και του είπαν, σύμφωνα με την εφημερίδα *Σκριπ* (φ. 9453, 10/9/1929): «Θα κρατήσουμε αμανάτι μόνον πέντε και τους άλλους θα τους αφήσουμε, θα είσαι εσύ όμως υπεύθυνος, αν μαρτυρήσουν τη ληστεία στα Τρίκαλα προτού ξημερώση η αυριανή ημέρα». Επίσης, στο ίδιο δημοσίευμα αναφέρεται ότι έδωσαν επιστολές στους Παπαϊωάννου και Καραμήτρο για να τις παραδώσουν στους συγγενείς των πέντε, από όπου και ζητούσαν τέσσερα εκατομμύρια σε χρυσό και μετοχές της Εθνικής Τράπεζας, ενώ από τον Σταματόπουλος επιπλέον ζήτησαν ένα χρυσό ρολόι και ένα τηλεσκόπιο. Για τον εντοπισμό της συμμορίας του Τζατζά κινητοποιήθηκαν ακόμα και αεροπλάνα (*Εφημερίς των Βαλκανίων*, φ. 4000, 11/9/1929), ενώ ο λήσταρχος έστειλε σημείωμα ότι, αν δεν ανασταλεί η καταδίωξή του, θα σφάζει τους απαχθέντες (*Εμπρός*, 10/9/1929).

Τελικά, τους απελευθέρωσαν μετά από εννιά ημέρες, αν και τα λύτρα που εισέπραξαν δεν ικανοποίησαν τις αρχικές τους προσδοκίες, γύρω στις 600.000, χάρη στον γιατρό Ζάχο, που, κουράροντας τον Τζατζά για τα προβλήματα υγείας που αντιμετώπιζε, κέρδισε την εμπιστοσύνη του και μπόρεσε να τον πείσει ότι θα ήταν καλύτερο να τους αφήσει και να προσπαθήσει ο ίδιος να γλιτώσει από τις καταδιωκτικές αρχές, που τον είχαν ήδη περικυκλώσει (Τζανακάρης, 2015, 570, 576). Η συμμορία του και ο ίδιος εξοντώθηκαν μετά από λίγους μήνες (22/3/1930) στην περιοχή Παλιοκαρνά του σημερινού χωριού Ελάτεια (τότε Μικρό Κεσερλί) της Λάρισας. Μετά από δίωρη μάχη, εκτός από τον Τζατζά (επικηρυγμένος για 700.000) έχασε τη ζωή του και ο Τ. Ζάμπουρας (επικηρυγμένος για 300.000), ενώ τραυματίστηκε ο Κατσαντώνης. Στη μάχη αυτή σκοτώθηκε και ο κορυφαίος ληστοφάγος Ι. Δαφέρμος (Νημάς, 2000, 207).

4.4.1 Πολιτικές αιτιάσεις

Η συγκεκριμένη ληστεία μετά απαγωγής συγκλόνισε την κοινή γνώμη της εποχής και για πολλές ημέρες ο Τύπος αφιέρωνε εκτενή πρωτοσέλιδα και ανταποκρίσεις από τα Τρίκαλα, αναφορικά με την εξέλιξη της υπόθεσης. Η *Εφημερίς των Βαλκανίων* (9/9/1929) αποτυπώνει τις πρώτες πολιτικές αντιδράσεις και κινήσεις από την πλευρά της κυβέρνησης «*Την 14^{ην} πρωινήν συνήλθεν εκτάκτως το υπουργικόν συμβούλιον υπό την προεδρίαν του κ. Σοφούλη και ησχολήθη αποκλειστικώς με το ζήτημα της γενομένης ληστείας εις τα Τρίκαλα. Το υπουργικόν συμβούλιον ετερματίσθη την 1μ.μ....Προ της συγκλήσεώς του υπουργικού συμβουλίου ο κ. Σοφούλης εκάλεσεν εις σύσκεψιν τους αρχηγούς των Επιτελείων, τον διοικητήν του Α' Σώματος Στρατού και τον υπαρχηγόν της Χωροφυλακής... Την μεσημβρίαν ο κ. Σοφούλης επικοινωνήσε τηλεγραφικώς μετά του Νομάρχου Τρικκάλων, ο οποίος του ανέφερε ότι αι εκεί αρχαί αδυνατούν να προβούν εις την καταδίωξιν των ληστών, διότι ο Τζατζάς ηπέιλησε σφαγήν των*

αιχμαλώτων εις περίπτωσιν αποστολής αποσπασμάτων Υπό του πολιτικού γραφείου απεστάλη τηλεγράφημα προς τον κ. Βενιζέλον διά του οποίου του ανήγγειλαν την ληστείαν και τα ληφθέντα μέτρα».

Ωστόσο, από την πρώτη στιγμή αμφισβητήθηκε η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης και, ιδιαιτέρως, στοχοποιήθηκε, από τον Τύπο της αντιπολίτευσης ο υπουργός Εσωτερικών κ. Αργυρόπουλος, που ήταν προσωπική επιλογή του Ελ. Βενιζέλου και αντικατέστησε τον Κ. Ζαβιτσιάνο (που είχε εξολοθρεύσει τους Ρετζαίους και τους Κουμπαίους). Χαρακτηριστικά στην Ακρόπολη (φ. 231, 10/9/1929) αναφέρεται: « *Η ληστεία των Τρικάλων. Αυτή μάλιστα! Ληστεία διαπραχθείσα από γνωστήν συμμορίαν! Με αξιώσεις λύτρων εκατομμυρίων! Με αιχμαλωσίαν αστυνομικού οργάνου! Με αιχμαλωσίαν γερουσιαστού! Με αιχμαλωσίαν επίσης άλλων προσώπων υψηλής κοινωνικής θέσεως. Δεν πρόκειται πλέον διά πτωχούς χωρικούς. Δεν πρόκειται πλέον δι' ολίγα ψωροχιλιάρικα. Εδώ τώρα ζητούνται ολόκληρα εκατομμύρια. Εδώ τα πρόσωπα των ληστών και των ληστευθέντων είναι σημαίνοντα. Ωρισμένως διά μιαν τέτοιαν ληστείαν αξίζει ο κόπος να ενδιαφερθῇ ο κ. Αργυρόπουλος. Και θα ενδιαφερθῇ. Θα τον δητε σήμερα-αύριο να προβαίνῃ εις μακράς και σοβαράς δηλώσεις. Και θα δητε να κινητοποιούνται ο στρατός, η χωροφυλακή, η αστυνομία. Και θα δητε να ζητούνται έκτακτοι πιστώσεις. Και θα δητε να εξαγγέλωνται σπουδαία νομοθετήματα. Και θα δητε εις το τέλος να μὴ γίνεταί τίποτε, θα δητε να πληρώνωνται τα λύτρα εις τους ληστές και μόλις περάσουν οι πρώτοι εντυπώσεις θα δητε τον κ. Αργυρόπουλον να ξαναπέσῃ αμέριμνος εις τον μακάριον ύπνον του. Και θα δητε ύστερα από λίγο να επαναλαμβάνεται εκ του ασφαλούς η ληστεία των Τρικάλων κάπου αλλού, ίσως και μέσα εις την πλατείαν Συντάγματος. Διατί όχι; Από τι θα πτοηθούν οι κακοποιοί; Από τις αναμενομένας δηλώσεις του κ. Αργυρόπουλου; Αλλά πρέπει λοιπόν να το πάρωμεν απόφασιν ότι η Ελλάς θα εἶναι πάντα η χώρα του βασιλέως των ορέων του Αμπού, ότι θα ζώμεν διαρκώς χωρίς ασφάλειαν, εκτεθειμένοι εις την διάθεσιν των αιωνίως, αναγεννωμένων, με την αδράνειαν του Κράτους, Νταβέληδων και Τσουλήδων, ότι θα ευρίσκεται αδιάκοπα η ζωή μας και η περιουσία μας υπό την απειλήν της ληστείας; Πολύ το φοβούμεθα, δυστυχώς. Διότι εἶναι αδύνατον να γίνῃ τίποτε διά την εξάλειψιν της ληστείας, ενόσω την θέσιν του υπουργού των Εσωτερικών την παραχωρούμεν, κατά σύστημα, εις τα ακαταλληλότερα πρόσωπα».*

Με αφορμή τα επικείμενα μέτρα, και η εφημερίδα *Ριζοσπάστης* (φ.6268, 12/9/1929), έχοντας μια διαφορετική πολιτική αντίληψη, επισήμαινε μια άλλη διάσταση του προβλήματος, αναφέροντας ότι: « *Εξ αφορμής της ληστείας των Τρικάλων και της απειλουμένης νέας έντονης δράσης των ληστρικών συμμοριών (αυτών που δρουν στα βουνά,*

γιατί οι ληστές βέβαια των πόλεων μένουν ανενόχλητοι επειδή είναι κύριοι του κρατικού μηχανισμού) ο αστικός τύπος διακηρύσσει την ανάγκη της εκτόπισης ολόκληρων χωριών και της λήψεως όλων των σχετικών μέτρων. Αυτό αναμφισβήτητα θα εφαρμοσθή για να δειχθή η «πυγμή» του Μεσσία και του Κράτους της μπουρζουαζίας. Αναμφισβήτητα τα περισσότερα εξοντωτικά μέτρα που θα εφαρμόση ο εφάμιλλος του λήσταρχου καπετάνιος με τις χρυσές επωμίδες θα αφορούν τους φτωχούς αγρότες οι οποίοι δεν είχαν την θείαν δύναμιν να βάλουν επ'ώμου τα σπίτια τους και τα χωράφια τους και να φύγουν από την ληστοκρατούμενη περιφέρεια για να μη θεωρηθούν ληστοτρόφοι». Συνεπώς, κάθε σημαντική υπόθεση απαγωγής δρομολογούσε νέα κατασταλτικά μέτρα, υπό την πίεση του Τύπου της εποχής και της κοινής γνώμης, με συνήθη πρακτική των κυβερνήσεων, εφόσον δεν μπορούσαν άμεσα να εξοντώσουν τους ληστές, να προσπαθούν, με εκτοπίσεις συγγενών του ή ακόμη και ολόκληρων χωριών να εξουδετερώσουν τα δίκτυα υποστήριξης των ληστών, δημιουργώντας, όμως, ένα άλλο τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα.

Επιπρόσθετα, η υπόθεση της απαγωγής του γερουσιαστή Σ. Χατζηγάκη (και η αποφευχθείσα απαγωγή των παιδιών του Α. Αβέρωφ), αν και από την πλευρά της ληστοσυμμορίας τα κίνητρα ήταν καθαρά οικονομικά, έλαβε διαστάσεις πολιτικές, με αφορμή και την καταβολή των λύτρων. Πιο συγκεκριμένα, ο γαμπρός του Σ. Χατζηγάκη Σταματόπουλος, μέσω του νομάρχη Τρικάλων, έστειλε τηλεγραφική αίτηση στον υπουργό Εσωτερικών Π. Αργυρόπουλο με την οποία «*παρακαλείται η κυβέρνηση να καταβάλη εξ ονόματος του Κράτους τα ζητηθέντα λύτρα διά τον γερουσιαστήν Χατζηγάκην*». Με αυτήν την πρόταση διαφώνησε το υπουργικό συμβούλιο, αλλά και ο ίδιος ο Βενιζέλος, που βρισκόταν στο εξωτερικό, με το επιχείρημα «*όπως μη καθιερωθή η αρχή της υπό του Κράτους καταβολής λύτρων*». Στην αίτηση του Σταματόπουλου γινόταν αναφορά και στην περίπτωση της καταβολής από το κράτος λύτρων για τους Μελά και Μυλωνά. Η ένσταση και η τελική άρνηση του υπουργικού συμβουλίου, όμως, ήταν ότι σε εκείνη την περίπτωση δεν κατέβαλε τα λύτρα αλλά εγγυήθηκε στην Εθνική Τράπεζα για λογαριασμό της συγγενούς του Μελά Σ. Σλήμαν, πιστώτριας του Κράτους (Τζανακάρης, 2015, 571). Ο Ριζοσπάστης (10-9-1929) σημείωνε σχετικά με το θέμα ότι ο Σταματόπουλος προσπάθησε να έρθει σε επαφή με τους ληστές για να διαπραγματευτεί τη μείωση των λύτρων, καθώς έχει συγκεντρώσει μόνο ένα μικρό μέρος τους, αλλά αυτό κατέστη αδύνατον και επιπλέον σημείωνε ότι: «*Υπό πολιτικών φίλων του γερουσιαστού κ. Χατζηγάκη ερρίφθη η ιδέα και ήρχισε εκτελουμένη, περί ενεργείας εράνων μεταξύ των οπαδών του και του Καφανταρικού κόμματος εις ο ανήκει ο αιχμαλωτισθείς. Γίνεται σκέψις να πραγματοποιηθή έρανος και εις τας λαϊκάς τάξεις, αλλ'η*

*ιδέα συναντά αντίδρασιν από μέρους των φίλων της Κυβερνήσεως, ως στρεφομένη σκοπίμως δήθεν κατ'αυτής». Ο Αναστασόπουλος (2018, 153) επισημαίνει και τις αντιδράσεις της αντιβενιζελικής αντιπολίτευσης, επίσης, σε σχέση με το αίτημα για καταβολή των λύτρων από το κράτος, κατηγορώντας τον Βενιζέλο ότι σε μια τέτοια περίπτωση θα νομιμοποιούσε έμμεσα τη ληστεία, αντί να συμβάλει στην αντιμετώπισή της. Η εφημερίδα *Εμπρός* (11/9/1929) σημειώνει σχετικά με τη στάση του Σταματόπουλου: «*Ο κ. Σταματόπουλος παρά την υπόσχεσιν την οποίαν έδωκεν εις τους ληστές διά να τον αφήσουν ελεύθερον δεν φαίνεται πρόθυμος εις την καταβολήν των λύτρων*», ενώ δυο μέρες αργότερα (13/9/1929, αρ. φ. 12.039) σχολίαζε ακόμα πιο καυστικά ότι «*αν άλλο κράτος εγνώριζεν ότι η ληστεία είναι πολλάκις επικερδής επιχείρησις όχι μόνο διά τους ληστές, αλλά και διά τους αιχμαλώτους των, μεριζομένους τα λύτρα, θα έσπευδε να ιδρύση εν ταμείον, το Ταμείον Ληστείας*».*

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αποτιμώντας κανείς, συνολικότερα, την πολιτική διάσταση της ληστρικής πρακτικής των απαγωγών, από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα ως τις αρχές του 20^{ου}, συνειδητοποιεί ότι, ακόμα και αν από την πλευρά των ληστρικών συμμοριών το οικονομικό κίνητρο υπερίσχυε έναντι οποιουδήποτε άλλου, από την πλευρά των πολιτικών παραγόντων συστηματικά αναγόταν σε μέγα πολιτικό ζήτημα, προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι εκάστοτε μικροκομματικές σκοπιμότητες. Το φαινόμενο αυτό διογκωνόταν μέσω του Τύπου, που, παρά το ότι αποτελούσε εξωθεσμικό παράγοντα, ωστόσο, ήταν ιδιαίτερα σημαντικός και καθοριστικός ο ρόλος του στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και των πολιτικών εξελίξεων. Ήταν, επομένως, σύνηθες στη δημόσια ρητορική εκείνης της εποχής, - εμφανέστατα και στις περιπτώσεις απαγωγών που διερευνήθηκαν στα πλαίσια αυτής της εργασίας - η απόδοση πολιτικών κινήτρων στη συγκεκριμένη ληστρική πρακτική, με ηθικούς αυτουργούς πολιτικούς αντιπάλους, με αποτέλεσμα να εξελίσσεται η όλη υπόθεση σε ένα πολιτικό παιχνίδι, που συχνά είχε δυσμενέστατες συνέπειες (π.χ. παραίτηση μιας κυβέρνησης, καθαίρεση από δημόσια αξιώματα) και πυροδοτούσε εξελίξεις (επίσπευση λήψης κατασταλτικών μέτρων, αυστηρότερη νομοθεσία, στοχοποίηση κοινωνικών ομάδων κλπ).

Πέρα, όμως, από τις διαστάσεις που ελάμβανε στο εσωτερικό πολιτικό πεδίο, στις περιπτώσεις που τα θύματα ήταν αλλοδαποί (ξένοι περιηγητές, στρατιωτικοί κλπ) οι συνέπειες έθιγαν, συγχρόνως, και την εξωτερική πολιτική, δυναμιτίζοντας τις σχέσεις της Ελλάδας με τις Μ. Δυνάμεις της εποχής, που το χρησιμοποιούσαν ως πρόφαση, προκειμένου να εμπλακούν στα εσωτερικά του κράτους, αλλά και να εξυπηρετήσουν ίδια πολιτικά συμφέροντα, δυσφημίζοντας συστηματικά όλη εκείνη την περίοδο την Ελλάδα ως τόπο μη ασφαλούς διαμονής λόγω της κρατικής αδυναμίας να διαχειριστεί αποτελεσματικά το ληστρικό φαινόμενο. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι ελληνικές κυβερνήσεις σε αρκετές περιπτώσεις υποχρεώθηκαν να καταβάλουν τα λύτρα και να αποζημιώσουν τα θύματα των απαγωγών, καθώς θεωρήθηκαν υπαίτιες λόγω της αδυναμίας τους να προστατεύσουν τους πολίτες ως όφειλαν. Το γεγονός αυτό, όμως, πυροδοτούσε νέες πολιτικές εντάσεις και αιτιάσεις εντός του ελληνικού κοινοβουλίου, αναγόμενη μια υπόθεση, κατά κάποιον τρόπο ιδιωτική, σε μείζον πολιτικό θέμα, για ένα κράτος με σοβαρότατα οικονομικά προβλήματα. Πολιτική υπόθεση αποτελούσε, όμως, μετά την απελευθέρωση των απαχθέντων, η καταδίωξη, σύλληψη και η παραδειγματική τιμωρία των ενόχων, προκειμένου να κατευναστούν τα οξυμμένα πολιτικά πνεύματα.

Παράλληλα, δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς και το γεγονός ότι οι ληστές ως πολιτικές οντότητες και, μάλιστα, ως φορείς εξουσίας, που απέρρεε από τη δύναμη και την υπεροχή της χρήσης βίας, επιδίδονταν σε πράξεις απαγωγής πολιτικών και επιφανών προσώπων, για να διασφαλίσουν - εκτός από τον εύκολο πλουτισμό που τους επέτρεπε να συντηρούν τα ληστρικά υποστηρικτικά κυκλώματα, αναγκαία για την επιβίωσή τους - και την πολυπόθητη αμνηστία, που θα επέτρεπε την επανένταξή τους στην κοινωνία, χωρίς να τιμωρηθούν για τις παραβατικές συμπεριφορές τους, υιοθετώντας νοοτροπίες και συμπεριφορές που ανάγονταν στην προγενέστερη εποχή του κλεφταρματολισμού. Η αμνηστία ήταν μια πολιτική πρακτική, που το ίδιο το κράτος, κατά καιρούς, χρησιμοποιούσε, προκειμένου να στρατολογήσει ληστές, για την εξυπηρέτηση των αλυτρωτικών του στόχων, αλλά υιοθετούνταν και μετά από επαναστατικά κινήματα, που υποκινούνταν από λησταντάρτες, προκειμένου να επέλθει η κοινωνική ειρήνη. Ωστόσο, στις πλείστες των περιπτώσεων, ο στόχος αυτός αποτύγχανε, καθώς κρίνονταν αντισυνταγματικός (μετά το 1864) για εγκλήματα ποινικά, και παρά το γεγονός ότι, συνήθως, ικανοποιούνταν τα οικονομικά αιτήματα των απαγωγέων, ο τρόπος ζωής τους και η συνακόλουθη συστηματικότερη καταδίωξη από τις αρχές επέφεραν σε σύντομο χρονικό διάστημα και το τέλος «των βασιλέων των ορέων», όπως αυτοαποκαλούνταν.

Επιπρόσθετα, ακόμα και αν όλοι οι ληστές του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστούν «κοινωνικοί» και οι απαγωγές τους δεν αποτελούσαν πράξεις κοινωνικής αντίστασης και διαμαρτυρίας, στις αγροτοποιμενικές κοινωνίες - ιδίως, της ελληνικής περιφέρειας - υπήρχε τάση εξιδανίκευσης και ηρωοποίησής τους, καθώς η δράση τους εκλαμβάνονταν ως μια μορφή αντίδρασης απέναντι στη βία και την αυθαιρεσία κάποιων οργάνων της κρατικής εξουσίας, γεγονός που τεκμηριώνεται από τα ληστρικά τραγούδια και τα ληστρικά μυθιστορήματα. Σε αυτές τις κοινωνίες κατείχαν θέση ισχύος και ήταν συχνά ομοτράπεζοι των τοπικών αρχόντων και των γαιοκτημόνων, στους οποίους παρείχαν υπηρεσίες προστασίας και με αμοιβή προστάτευαν τα οικονομικά και πολιτικά τους συμφέροντα. Ήταν, συνεπώς, υπολογίσιμη εξουσιαστική ομάδα, που λειτουργούσε με τρόπο ευεργετικό και υποστηρικτικό απέναντι στα μέλη του δικτύου της, στους οποίους και διοχέτευαν σημαντικό μέρος των λύτρων των απαγωγών, ως αντάλλαγμα για την παροχή πληροφοριών και μέσων επιβίωσης, με αποτέλεσμα να καθίσταται η συγκεκριμένη πρακτική, κατά κάποιον τρόπο, ενέργεια συλλογικής αποδοχής, που γινόταν ανεκτή στα πλαίσια του εθνικού δικαίου αλλά και των συμφερόντων τους.

Το σημαντικό κεφάλαιο της διαπλοκής μεταξύ ληστών και πολιτικών παραγόντων, αν και ήταν ευρέως διαδεδομένη ως αντίληψη, μέσα από τον Τύπο της εποχής, ωστόσο, παραμένει σε μεγάλο βαθμό, ερευνητικά και επιστημονικά, ατεκμηρίωτο, ιδιαίτερα όσον αφορά συγκεκριμένες αιτιάσεις σε περιπτώσεις απαγωγών. Είναι, δηλαδή, δυσαπόδεικτη η θέση ότι ηθικοί αυτουργοί για την τέλεση του αδικήματος αρπαγής πολιτικών προσώπων ή άλλων επιφανών πολιτών ήταν πολιτικοί τους αντίπαλοι, άνθρωποι που ήθελαν, προφανώς, εξυπηρετώντας πολιτικές σκοπιμότητες, να φέρουν σε δύσκολη θέση την κυβέρνηση και να προκαλέσουν πολιτικές εξελίξεις. Ωστόσο, η πολιτική εκμετάλλευση ήταν εμφανέστατη, εκ του αποτελέσματος, και ως προς αυτό είναι αναμφισβήτητο το γεγονός ότι οι απαγωγές κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο ελάμβαναν μεγάλες πολιτικές διαστάσεις και έθεταν σε δοκιμασία, ποικιλοτρόπως, το πολιτικό σύστημα της χώρας.

ΠΗΓΕΣ

Κείμενα - Απομνημονεύματα

Λασσάνης, Γ. (1856, 2018 ανατύπωση). *Έκθεσις περί ληστείας*. Αθήνα: Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων. Εισαγωγή και μετάφραση Στάθης Κουτροβίδης. Ανακτήθηκε 13 Μαρτίου 2023 από την ηλεκτρονική δ/νση: <https://tinyurl.com/yheepvkf>

Μοσχονήσιου, Ανδρ. (1869). *Το κάτοπτρον της εν Ελλάδι ληστείας*. Ερμούπολη: Τύποις «Εθνικού Μέλλοντος».

Ρικάκης, Αντ.(1870). *Σκέψεις περί καταδιώξεως της ληστείας*. Αθήνα: Τυπογραφείο Ερμού.

Σωτηρόπουλου, Σ. (1867, β' εκδ.). *Τριάκοντα εξ ημερών αιχμαλωσία και συμβίωσις μετά ληστών*. Αθήνα: Φραγκλίνος.

Τάκερμαν Κ. (1877). *Οι Έλληνες της σήμερον* (μτφρ. Ζυγομαλά, Αντ.). Αθήνησι: Τυπογραφείον της Φιλοκαλίας.

Jenkis, R. (1961). *The Dilessi Murders*. London.

Wyse, Th. (1871). *Impressions of Greece*. London: Hurst and Blackett

Εφημερίδες

(από την ψηφιοποιημένη βιβλιοθήκη εφημερίδων και περιοδικών της Βουλής των Ελλήνων στην ηλεκτρονική δ/νση: <https://library.parliament.gr> και από την ψηφιοποιημένη συλλογή εφημερίδων της ΕΒΕ στην ηλεκτρονική δ/νση: <http://efimeris.nlg.gr/ns/main.html>)

Αθηνά, φ. 2318, 26/9/1855

Αθηνά, φ. 2319, 28/9/1855

Αθηνά, φ. 2347, 3/12/1855

Αιών, φ.2147, 1/8/1866

Αιών, φ. 30/03/1870 – 14/07/1870.

Αιών, φ. 2549, 2/4/1870

Ακρόπολις, φ. 7295, 23/6/1902

Ακρόπολις, φ. 7296, 24/6/1902

Ακρόπολις, φ. 7297, 26/6/1902
Ακρόπολις φ. 231, 10/9/1929
Δημοκρατία, φ.152, 11/4/1924
Ελευθερία, φ. 71, 7/8/1924
Ελευθερία, φ. 488, 9/8/1928
Η Ελπίς, φ.820, 26/9/1855
Η Ελπίς, φ. 822, 5/10/1855
Η Ελπίς, φ. 1364, 2/8/1866
Εμπρός, φ. 12036, 10/9/1929
Εμπρός, φ. 12039, 11/9/1929
Εμπρός, φ. 12038, 12/9/1929
Εμπρός, φ.12039/ 13/9/1929
Εθνικόν Πνεύμα, φ. 297-45, 5/4/1870
Εθνικόν Πνεύμα, φ. 03/04/1870 – 15/07/1870
Εθνοφύλαξ, φ. 1980, 23/5/1870
Εθνοφύλαξ, φ. 1948, 2/4/1870
Εθνοφύλαξ, φ. 1952, 7/4/1870
Εθνοφύλαξ, φ. 1989, 5/6/1870
Εθνοφύλαξ, φ. 31/03/1870 – 14/07/1870.
Εθνοφύλαξ, φ. 2073, 3/10/1870
Εθνοφύλαξ, φ. 2074, 5/10/1870
Εθνοφύλαξ, φ.2075, 6/10/1870
Εμπρός, φ.9861, 11/4/1924
Εστία, φ.10601, 10/4/1924
Εστία, φ.10602, 11/4/1924
Εστία, φ.10603, 12/4/1924

Εφημερίς των Βαλκανίων φ. 3998 – 9/9/1929
Εφημερίς των Βαλκανίων φ. 4000 – 11/9/1929
Ήλιος, φ. 43, 9/12/1855
Ήπειρος, φ.2995)1156, 6/8/1928
Θάρρος, φ. 6308, 9/9/1929
Θάρρος, φ. 6319, 20/9/1929
Μακεδονία, φ. 5787, 8/8/1928
Μακεδονία φ. 5807, 27/8/1928
Μακεδονία φ. 5811, 31/8/1928
Μέλλων φ. 68, 20/10/1863
Μέλλων φ. 70, 18/6/1864
Παλιγγενεσία, φ. 1945, 9/6/1870
Παλιγγενεσία, φ. 30/03/1870 – 14/07/1870.
Πατρίς, φ. 256, 17/11/1928
Πατρίς, φ. 257, 18/11/1928
Πρωία, φ. 1307, 4/8/1928
Ριζοσπάστης, φ. 2401-891, 11/4/1924
Ριζοσπάστης, φ. 6267, 10/9/1929
Ριζοσπάστης, φ. 6268, 12/9/1929
Σκριπ, φ. 7648, 11/4/1924
Σκριπ, φ. 7756, 4/8/1929
Σκριπ φ. 9453, 10/9/1929
Σκριπ φ. 9455, 12/9/1929

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Πρακτικά της Βουλής

Πρακτικό Βουλής, Περίοδος Δ΄, Σύνοδος Γ΄ Συνεδρίαση ΜΘ΄19 Μαρτίου 1856, σ. 528-529

Λοιπά έγγραφα

Διάταγμα Όθωνος 7^{ης} Σεπτεμβρίου 1855

ΦΕΚ Εφημερίς της Κυβερνήσεως 17/9 Μαΐου 1856 νόμω ΤΚΖ΄, 14 Μαΐου 1856, σ. 28

Εφημερίς της Κυβερνήσεως 8/11-4/1924

Έγγραφα περί της διαπραχθείσης ληστείας επί της οδού Μαραθώνος. Εν μηνί Μαρτίω 1870. Υπουργείον Εξωτερικών, Φυλλάδιον Α΄. Εν Αθήναις: Εκ του Εθνικού Τυπογραφείου 1871.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγελάκης, Ι. (2022). «Γιατί είν'η χάση των κλεφτών». Η εξόντωση του λήσταρχου Κωνσταντέλλου από τους Σισμαναίους στα Κράβαρα του 1870, *Δοκιμές*, τ. 25-26, σ. 119-154.

Αναστασόπουλος, Ν. (2012). *Παραβατικές συμπεριφορές και καταστολή στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο: το παράδειγμα του Νομού Ιωαννίνων*. Ιωάννινα: Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών.

Αναστασόπουλος, Ν. (2018). *Η ληστεία στο ελληνικό κράτος (μέσα 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αι.)*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

Αναστασόπουλος, Ν. (2021). Το φαινόμενο της ληστείας και η διαμόρφωση της εσωτερικής ασφάλειας στο ελληνικό κράτος κατά τον 19^ο αιώνα. Στο Μπότσιου, Κ. και Ριζάς, Σ. (επιμ.) *1821 Από την Επανάσταση στο κράτος*, (σ. 375-402). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδόπουλος.

Ασδραχάς, Σπ. (2019). *Πρωτόγονη Επανάσταση. Αρματολοί και κλέφτες (18ος – 19ος αι.)*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Ασπρέας, Γ. Κ. (1923, β' εκδ.). *Πολιτική ιστορία της νεωτέρας Ελλάδος, 1821-1921*. τ. 2. Εν Αθήναις: Εκδοτικός οίκος Ι. Σιδέρη.

Βαρδάλης, Δ. (2015). *Το επεισόδιο του Δήλεσι μέσα από τον Τύπο της εποχής* (μεταπτυχιακή εργασία). Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Βερέμης, Θ. και Κολιόπουλος, Ι. (2006). *Ελλάς η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Δαλκαβούκης, Β. (2007). Παράδοση ανταρσίας και νεωτερικότητα στον αγροτικό χώρο. Στο Δερμεντζόπουλος, Χρ. Και Νιτσιάκος, Β. (επιμ.) *Όψεις του λαϊκού πολιτισμού. Μνήμη Στάθη Δαμιανάκου*, σ. 131-142. Αθήνα: Πλέθρον.

Δαμιανάκος, Στ. (1987). *Παράδοση ανταρσίας και λαϊκός πολιτισμός*. Αθήνα: Πλέθρον.

Δαμιανάκος, Στ. (2005). *Ήθος και πολιτισμός των επικίνδυνων τάξεων στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πλέθρον.

Δερμεντζόπουλος, Χρ. (1997). *Το ληστρικό μυθιστόρημα στην Ελλάδα. Μύθοι – παραστάσεις-ιδεολογία*. Αθήνα: Πλέθρον.

Δερτιλής, Γ. (2021). *Ιστορία της νεώτερης και σύγχρονης Ελλάδας 1750- 2015*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.

Δοκανάρη, Ναπ. (1982). Η ληστεία και το ληστρικό κύκλωμα. *Ηπειρωτική Εστία*, τχ. 362-363 (Ιούνιος- Ιούλιος), σ. 321- 328, Ιωάννινα.

Ζαχαρίου, Γ. (1997). *Η ληστεία στη Θεσσαλία (1750-1931)*. Βόλος.

Θεοτοκάς, Ν. και Κοταρίδης, Ν. (2006). *Η οικονομία της βίας. Παραδοσιακές και νεωτερικές εξουσίες στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.

Κάσσης, Κ. (2000). *Αντιεξουσιαστές και ληστές στα βουνά της Ελλάδας (Α΄ 1821-1871)*. Αθήνα: Ιχώρ.

Κολιόπουλος, Ι.(1979). Ληστές και Λησταντάρτες στην Κεντρική Ελλάδα 1835-1836. *Μνήμων*, 7, 118–134. Ανακτήθηκε στις 5/3/2023 από <https://doi.org/10.12681/mnimon.204>

Κολιόπουλος, Ι. (1984). Το ληστρικό φαινόμενο στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα. Στο Τσαούση, Δ. (επιμ.) *Όψεις της ελληνικής κοινωνίας του 19^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

Κολιόπουλος, Ι. (1997). Ληστεία και αλυστρωτισμός στην Ελλάδα του 19ου αιώνα. Στο: Βερέμης, Θ. κ.ά, *Εθνική ταυτότητα και εθνικισμός στη νεώτερη Ελλάδα*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Κολιόπουλος, Ι. (2005). *Η ληστεία στην Ελλάδα (19^{ος} αι.)*. *Περί λύχνων αφάς*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Κορασίδου, Μ. (2010). Επισκόπηση της ιστορικής εξέλιξης της ελληνικής κοινωνίας κατά τον 19^ο αιώνα. Στο Μουσίδη, Α. και Σακελλαρόπουλου, Σπ. (επιμ.) *Η Ελλάδα στον 19^ο και 20^ο αιώνα. Εισαγωγή στην ελληνική κοινωνία*, σ.23-48. Αθήνα: Τόπος.

Κρέμου, Γ. (1896). Η ληστεία εν τη ελληνική ιστορία. Στο Σκόκου, Κ. *Εθνικόν Ημερολόγιον χρονολογικόν, φιλολογικόν και γελοιολογικόν του έτους 1896*. Αθήνα: Τυπογραφείον Ανέστη Κωνσταντινίδου.

Κτενιάδου, Ν. (1931). *Ιστορία της ελληνικής χωροφυλακής 1833-1933 (τ. Α΄)*. Αθήναι: Παράρτημα "Κήρυκος Δημοσίας Ασφαλείας".

Κωστής, Κ. (2015). *«Τα κακομαθημένα παιδιά της Ιστορίας»*. *Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους 18^{ος} -21^{ος} αιώνας*. Αθήνα: Πατάκης.

Κωφός, Ευ. (1977). Περίοδος περισυλλογής (1869-1875). Στο *I.E.E.*, τ. ΙΓ', σ. 305-315.

Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Λιάκος, Αντ. (2019). *Ο ελληνικός 20ος αιώνας*. Αθήνα: Πόλις.

Λούβη, Λ. (2003). Ι. Το ελληνικό κράτος 1833-1871. Α. Το πολιτικό πλαίσιο των πρώτων βηματισμών. Στο Παναγιωτόπουλος, Β. (επιμ.), *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, τόμος 4^{ος}, σ. 9- 26. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μαρωνίτη, Ν. (2010). Εξουσία και πολιτική στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα. Στο Μωυσίδη, Α. και Σακελλαρόπουλου, Σπ. (επιμ.), *Η Ελλάδα στον 19^ο και 20^ο αιώνα. Εισαγωγή στην ελληνική κοινωνία*, σ.107-127. Αθήνα: Τόπος.

Μαυρομούστακου, Ηβ. (2003). ΙΙ. Το ελληνικό κράτος 1833-1871 Β. Πολιτικοί θεσμοί και διοικητική οργάνωση. Στο Παναγιωτόπουλος, Β. (επιμ.), *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, τόμος 4^{ος}, σ. 27- 50. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μέγας, Γ. (2020). *Απαγωγές και δολοφονίες στη Θεσσαλονίκη 1852-1913*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Μοράρης, Γ. (2017). *Το ποίημα-πορτρέτο*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Μπρέκης, Σπ. (1988). Το πρόβλημα της ληστείας στη μεθοριακή Φθιώτιδα (1832-1881). *Παρουσία*, τ. 6, σ. 163-203.

Νημάς, Θ. (2000). Η ληστοκρατία στη Βορειοδυτική Θεσσαλία από την απελευθέρωσή της (1881) έως το 1930 περίπου. *Τρικαλινά*, τ.20, σ. 181-268. Τρίκαλα.

Οικονόμου, Ν. (1978). Η περίοδος από το Σεπτέμβριο του 1926 ως το Φεβρουάριο του 1935. *I.E.E.*, τ. ΙΕ', σ. 313. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Πανόπουλου, Κ. (1947). *Η εξομολόγησις του ληστήρχου Κ. Πανόπουλου προς την κοινωνίαν*. Πάτρα: Εκδοτικός οίκος Χ. Καγιάφα.

Παπαρρηγόπουλου, Δ. (1861). *Σκέψεις ενός ληστού ή η καταδίκη της κοινωνίας*. Αθήνησι: Τύποις Δ. Αθ. Μαυρομμάτη.

Πατρώνης, Β. (2015). *Ελληνική Οικονομική Ιστορία. Οικονομία, Κοινωνία και Κράτος στην Ελλάδα (18ος-20ός αιώνας)*. Αθήνα: ΣΕΑΒ.

- Παχή, Ο. (2012). Το φαινόμενο της ληστείας στην Ελλάδα(1833-1933). Μια γενική θεώρηση. *Ανιστόρητον*, 9, 36.
- Παχή, Ο. (2020). Η ληστεία της Πέτρας και το ληστρικό φαινόμενο στην Ελλάδα (1833-1933). *Κυμοθόη*, τ. 30, σ. 253-276. Αργοστόλι.
- Ρούσσαρης, Α.(1998). *Ιστορικά μελετήματα Λεβαδείας*. Λεβάδεια
- Σκόκου, Κ. (1897). *Ημερολόγιον Σκόκου*. Εν Αθήναις: Εκ του Τυπογραφείου Α. Κωνσταντινίδη.
- Στάθης, Π. (1998). *Κρατική επιβολή και εσωτερική ασφάλεια στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα (1833-1864)*(διδακτορική διατριβή). Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Τζάκης, Δ. (2017). Οι οπλαρχηγοί της Άρτας στα μέσα του 19ου αιώνα και τα δίκτυα του ελληνικού αλυτρωτισμού. Στο Ηλ. Σκουλίδας (επιμ.), *Narda - Οθωμανική Άρτα. Η μετάβαση από την ύστερη οθωμανική περίοδο στην ελληνική πόλη*, σ. 53-68. Άρτα: ΤΕΙ Ηπείρου και περ. Σκουφάς.
- Τζανακάρης, Β. (2015). *Οι λήσταρχοι. Τα παλληκάρια τα καλά σύντροφοι τα σκοτώνουν*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Τζούκας, Β.(2017). Κράτος, καταστολή και τοπικές κοινωνίες στο Μεσοπόλεμο: η ληστεία στην Ήπειρο. Στο Αβδελά, Ε. κ.ά., *Η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο*, σ. 133-149. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Χαλατσάς, Δ. (2003). *Τα ληστρικά τραγούδια*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».
- Χατζής, Γ. και Τερζόπουλος, Μ. (1991). *Γιαγκούλας. Λήσταρχοι του Ολύμπου*. Κατερίνη: Εκδόσεις Μάτι.
- Χατζηιωσήφ, Χρ. (2009). Κοινοβούλιο και Δικτατορία 1922-1936. Στο Χατζηιωσήφ, Χρ. (επιμ.) *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα. Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900-1940* (συλλογικό), σ. 423-492. Αθήνα: Βιβλιόραμα.
- About, Edm. (2006). *Ο βασιλεύς των ορέων: Η ληστοκρατία σαν πρόβλημα των πρώτων φάσεων του ελεύθερου εθνικού μας βίου* (μτφ. Βούζας, Π.). Αθήνα: Ελεύθερος Τύπος.
- Boeschoten, R. (1991). Κλεφταρματολοί, ληστές και κοινωνική ληστεία. *Μνήμων*, 13, 9-24.
- Ανακτήθηκε 16/1/2023 από την ηλεκτρονική δ/νση:
doi:<http://dx.doi.org/10.12681/mnimon.235>

Gallant, Th. (2017). *Νεότερη Ελλάδα. Από τον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας μέχρι τις μέρες μας*. Αθήνα: Πεδίο.

Hobsbawn, E. (2010). *Ληστές* (μτφρ. Κούρκουλος, Ν.). Αθήνα: Θεμέλιο.

EΙΚΟΝΕΣ

Ανακτήθηκαν στις 21/4/2023 από τις κάτωθι ηλεκτρονικές δ/νσεις:

EIKONA 1 - <https://tinyurl.com/mr36hz8t>

EIKONA 2 - 42-davelis-epikirixi.png (976×671) (efsyn.gr)

EIKONA 3 - <https://tinyurl.com/yey3te44>

EIKONA 4 - <http://pandektis.ekt.gr/pandektis/handle/10442/58214>

EIKONA 5 - <https://tinyurl.com/ycxd5uf6>

EIKONA 6 - <https://tinyurl.com/4a8ycxsh>

EIKONA 7 - εφημερίδα Εμπρός, φ. 9862, 12/4/ 1924 <https://library.parliament.gr>

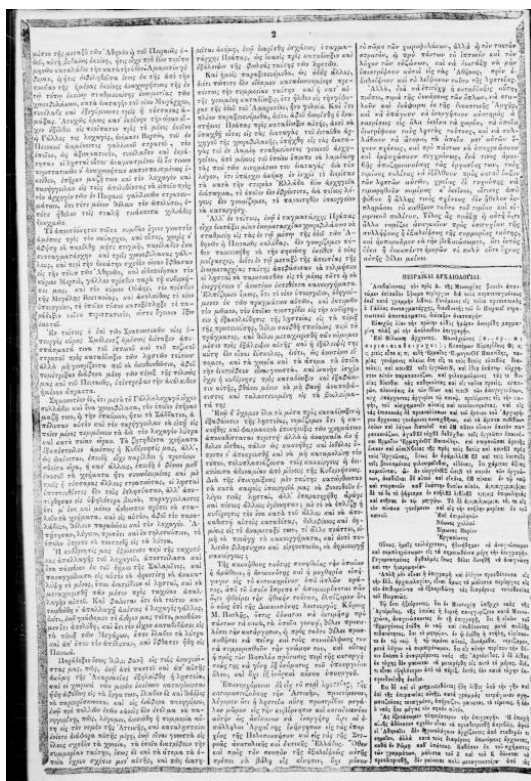
EIKONA 8 - εφημερίδα Μακεδονία, φ. 5787, 8/8/1928 <https://library.parliament.gr>

EIKONA 9 - εφημερίδα Σκρίπ, φ. 9455, 12/9/1929 <https://library.parliament.gr>

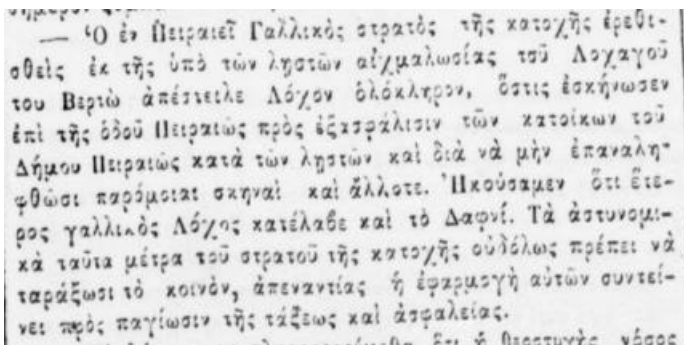
Παράρτημα: Εφημερίδες (κατ' επιλογή)

ΑΠΑΓΩΓΕΣ κατά τον 19^ο αιώνα

1) Η απαγωγή του Μπερτώ (1855)

Εφημερίδα ΑΘΗΝΑ, αρ. 2318, έτος ΚΔ', Δευτέρα 26 Σεπτεμβρίου 1855, σ. 1-2

Εφημερίδα ΑΘΗΝΑ, αρ. 2319, έτος ΚΔ', Τετάρτη 28 Σεπτεμβρίου 1855, σ. 3(απόσπασμα)

εννοουσιαισιν την προτασιν.

— Παράδοξος ληστεία έλαβε χώραν προς τὸ εσπέρας τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν τὸ νέον ὑπουργεῖον ἀνεδέχθη τὰς ἡνίας. Περὶ τὴν 7 μ. μ., ἐν ᾧ ὁ λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ τῆς Κατοχῆς Κ. Βερτώ περιδιάβαζε μετ' ἄλλου τινὸς ἀξιωματικοῦ, καὶ τοῦ λιμεναρχοῦ Κ. Βαδέν προς τὸ μέρος τοῦ μνημείου τοῦ Καραϊσκάκη ἐπὶ τῆς μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ὁδοῦ, λησταὶ ἐπιπεσόντες κατ' αὐτῶν συνέλαβον αἰχμάλωτον τὸν Κ. Βερτώ καὶ ἓνα χωροφύλακα, καὶ τοὺς ἀπήγαγον μακρὰν τοῦ μέρους, ὅπου ἐπράχθη τὸ κακὸν ἔργον, ἀπολύσαντες δὲ τὸν χωροφύλακα εἰδοποίησαν, ὅτι θέλουν ἀπελευθερώσει τὸν ἀξιωματικόν, ἅμα σταλέντων λύτρων 30 χιλ. δρ. οἱ δύο πρέσβεις παρουσιάσθησαν τὴν αὐτὴν νύκτα εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον· τοῖς ἐγένετο ἡ δέουσα ἀπάντησις, ὅτι τὸ ὑπουργεῖον δὲν θέλει λείπει νὰ λάβῃ καὶ διέταξεν ἤδη τὰ κατὰλληλα μέτρα. Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ἐστάλη περὶ τὸ μεσονύκτιον προς τὸν Κ. Πρέσβυν τῆς Γαλλίας, ἵνα ἐκφράσῃ προς αὐτὸν τὴν βαθεῖαν λύπην τῆς Α. Μ. διὰ τὸ ἀπεικταῖον συμβάν· τὸ ὑπουργεῖον ἀπέστειλε τὰ λύτρα, καὶ ἀπελευθερώθη ὁ αἰχμάλωτος τῆς Γαλλίας ἀξιωματικὸς ἄμοιβῇ 50 χιλ. ὑπεσχέθη παρὰ τῆς κυβερνήσεως προς τὸν ἀνακαλύψοντα τοὺς ληστὰς.

Ἡ παράδοξος αὕτη ληστεία δὲν γράζει σχολίων λησταὶ περαιομένοντες μόλις μέχρι βολῆς κανονικοῦ μακρὰν τοῦ συμμαχικοῦ στρατοπέδου, καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλῃς ὁδοῦ τοῦ Πειραιῶς, ὅπου ἀκαταπαύστως ὑπάρχει κινήσις ἁμαζῶν, βεβαίως δὲν εἶναι λησταὶ μακρόθεν ἐλθόντες, εἶναι λησταὶ ἐδρεύοντες ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις, δὲν εἶναι λησταὶ συστηματικοί, ἀλλὰ λησταὶ προπαρασκευασθέντες διὰ τοιοῦτο τόλμημα. Τίς ὁ προπαρασκευάσας αὐτούς; Βεβαίως αἱ ὑπόνοιαι μένουσι κατ' ἐκείνων, οἵτινες εἶχον συμφέρον νὰ καταδείξωσιν, ὅτι ἅμα ἀποσυρθέντων αὐτῶν τῆς διοικήσεως τῶν πραγμάτων, ἡ ἡσυχία διαταράχθη. Οἱ λησταὶ δὲν δύνανται νὰ ᾔναι ἄλλοι, παρ' αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες, ὅμα κλονισθέντος τοῦ πεπρωκότος ἤδη ὑπουργείου μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ καταπτύστου γράμματος, ἐνήργησαν ἐν καθάρᾳ μεσημβρίᾳ δις ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὰς ληστείας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κηφισίας, μόλις δέκα λεπτά μακρὰν τῶν θυρῶν τῆς πρωτεύουσας, καὶ τῶν ὁποίων οὔτε ἕγνος ἐδυνάθη νὰ εὐρῇ τὸ ὑπουργεῖον, προφανῶς, διότι εἶχε συμφέρον νὰ μὴ τὸ εὐρῇ.

Εφημερίδα Η ΕΛΠΙΣ αρ. 822, έτος ΙΘ', Τετάρτη 5 Οκτωβρίου 1855, σ. 5568 (απόσπασμα)

2) Η απαγωγή μελών της οικογένειας του βουλευτή Βουδούρη (1855)

Αλλά πταίει τὸ ὑπουργεῖον διότι τὰ κατὰ τῆς ληστείας μέτρα ὅσα ἔλαβεν ἐνόμισεν ἀρκούντα ;

Πταίει.

Καὶ τῷ ὄντι τὰ μέτρα αὐτὰ ἀπεδείχθησαν ἀνεπαρκῆ.

Ἡ λήστευσις τοῦ Βουδουρικοῦ οἴκου ἐστὶν ἀνεξήγητος· ἀπὸ τῆς ἐβδόμης ὥρας μέχρι τῆς ἐννάτης καὶ ἡμισείας μένουσιν εἰς κεντρικὸν οἶκον οἱ λησταὶ ἐν τῇ Χαλκίδι καὶ Νομάρχῃ; καὶ Φρούραρχος καὶ Μοίραρχος ἔχοντες 145 στρατιώτας, χωροφύλακας καὶ κλητῆρας οὐδέ κινεῖνται !

Ἐπιτίθενται οἱ τῶν πεσόντων ὑπουργῶν συνήγοροι καθ' ἡμῶν διότι οὐκ ἐξιστορήσαμεν τὴν ἀπαγωγὴν τῶν δύο παιδῶν καὶ τοῦ γαμβροῦ καὶ τὴν λήστευσιν τῆς οἰκίας τοῦ δυστοχοῦ Νικολάου Βουδούρου.

Ἐξιστορήσεις τοιαύτας ὡς ἐθνοβλαβεῖς ἀπερύγομεν ἀπὸ τῆς ἐμπαντίως τοῦ Ἠλίου καὶ ὅτε ἐπολεμοῦμεν τοὺς τυράννους τῆς Πατρίδος.

αὐλλοῦχι! ἀντιλέγουσί μοι αὐτοὶ ἀπορεύεις τὴν ἐξιστορήσιν ἵνα μὴ προσβάλλῃς τὸ νῦν ὑπουργεῖον, τὸ ὑπουργεῖον τοῦ πατρίου πολιτεύματος· ἄνθρωποι ἀσυλλόγιστοι! τὴν ἐβδόμην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν δια λήμθου οἱ λησταὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν Χαλκίδα· ὁ νομάρχης τῆς νῆσου ἦν ὑμέτερος· ὁ Βασιλεὺς Θεαγέντης· ἡ δημαρχία ὑμετέρη ἔχουσα δήμαρχον αὐτὸ τὸ θῆμα· ὁ φρούραρχος ἦν τῆς ἐκλογῆς ὑμῶν τῶν πεσόντων ὑπουργῶν· ὁ Μοίραρχος ἦν τῆς ἐκλογῆς ὑμῶν τῶν πεσόντων ὑπουργῶν· οἱ λησταὶ εἰσέλθοντες εἰς τὸν οἶκον τοῦ Νικολάου Βουδούρου περὶ τὴν 7 μετὰ μεσημβρίαν διέτριψαν μέχρι τῶν ἐννέα ὥρων καὶ ἡμισείας καὶ διέδωκαν τὸ στενὸν τῆς νῆσου τὴν δεκάτην ὥραν καὶ ἡμίσειαν. Πῶς λοιπὸν ἡ ὑμετέρη δημαρχία ἔμεινεν ἀργὴ κατὰ τὰς ὥρας ταύτας ; πῶς ὁ ὑμέτερος νομάρχης ἔμεινεν ἀκίνητος ; πῶς ὁ ὑμέτερος Μοίραρχος ἔμεινεν ὑπνώτων ; πῶς ὁ ὑμέτερος φρούραρχος ἐρογχάλαζεν ; ἢ λοιπὸν τὸ κακούργημα, ὡς θρασύτατον, ἐγένετο ἀνελπίστως καὶ οὗτοι πάντες μετὰ τοῦ ἔθνους ἔπαθον τὴν αἰσχύνην καὶ τὸ δυστύχημα ; ἢ παρέβλεψαν αὐτοὶ τὸ κακούργημα γινόμενον ἵνα δικαιοῦσιν τὴν παρελθούσαν ὑπουργίαν ὑμῶν καὶ τότε ὑμεῖς ἐστέ οἱ πρωτουργοὶ καὶ αὐτοὶ οἱ συνεργοί !

Εφημερίδα ΗΛΙΟΣ, αρ. 43, ἔτος Α', 9 Δεκεμβρίου 1855, σ.3 (ἀπόσπασμα)

Τεσσαράκοντα λησταί, ὅσοι γράρουν ἐκ Χαλκίδος, διαδύναντες μὲ πλοίαρια ἀπὸ τῶν πρὸς τὴν Αὐλίδαν στενὸν πορθμὸν τῆς Εὐβοίας, τὸν πλησίον τῆς πόλεως Χαλκίδος, ἐπροχώρησαν ἐκ τῆς θέσεως τῆς ὀνομαζομένης Βελίμπαμπας καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν τὴν 7 ὥραν μ.μ. Ἐξ αὐτῶν εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κ. Νικ. Βουδούρη οἱ εἰκοσι, οἱ δὲ ἄλλοι εἰκοσι ἔμειναν κάτω φυλάσσοντες τὴν θύραν. Οὗτοι εἰρόντες ἐκεῖ καθήμεναι τὴν οἰκογένειάν του καὶ δὴ τὴν τρεῖς φίλους του, τοὺς ἐπέταξαν μὲ τὸ πιστόλιον εἰς χεῖρας οὐκ ἔχοντες καὶ ἤρχισαν νὰ τοὺς ζητοῦν χρήματα, συγχρόνως δὲ νὰ συντρίβουν καὶ ὅλα τὰ κιβώτια τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἀφ' οὗ ἐκινῶν καὶ ἤρπασαν ὅλα τὰ πολύτιμα πράγματα, συνέλαβον καὶ τὸν γυμνῶν τοῦ Κ. Ν. Βουδούρη, τὸν Κ. Πέτρον Καλογερόπουλον, τὴν κόρην του καὶ τὸν υἱὸν του, καὶ ἀνιχώρησαν, διατρίβοντες δὴ πρὸς περίπου ὥρας εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην.

Ἰ. Θυροπώλης τις, λέγων, συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν ἑξω φυλακτῶν ληστῶν κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τῶν χειρῶν των, καὶ αὐτὸς περιφερόμενος ὡς φρενῆρης ἐρώναζεν, ὅτι λησταὶ γυμνῶναι τὴν οἰκίαν τοῦ Κ. Βουδούρη· ἀλλὰ ποῦς τὸν ἀκούει; ἐνῷ οὕτως ἡ νύξ ἦτο προχωρημένη, καὶ τὸ κατῴκημα τῆς Μοιραρχίας δὲν ἀπεῖχεν ἐκ τῆς οἰκίας πεντήκοντα ἢ ἑξήκοντα βήματα, καθὼς καὶ τὸ τῆς Νομαρχίας· ἔξ ἣ ἐπὶ μόνον ὀροφυλάκες ἐπρόβησαν μετὰ δὴ ὥρας καὶ ἀπήνησαν τοὺς ληστας φεύγοντας καὶ ἀπειλάτισαν νὰ ἐπιτεθοῦν κατ' αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς καταδιώξουν, ἀλλ' οἱ λησταὶ τοὺς ἐπροβόλησαν καὶ ἐπλήγαν αὐτοὺς ἀφ' ἑλπίδος καὶ ἐνῶ. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν οἱ λησταὶ μ' ἔλθον τὴν ἡμέραν ἐπανῆλθον ἀπὸ τοῦ ἰδίου μέ-

ρους φορτωμένοι τὰ λάφυρά των καὶ σφύροντες τοὺς αἰχμαλώτους των, ἀφ' ὅπου ἐμβάντες πάλιν εἰς τὰ ἴδια πλοίαρια, τὰ ὅποια τοὺς εἶχον φέρει, διέβησαν εἰς τὴν μεγάλην ξηρὰν καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ καταρύγιά των μετὰ τοὺς αἰχμαλώτους των, καὶ ἐκεῖθεν πλέον θέλουν διαπραγματευθῇ τὰ περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν αἰχμαλώτων αὐτῶν.

Ἀς παρατηρήσῃς ὅστις θέλει τὴν σημερινὴν μας κατὰστασιν, καὶ ἃς τῆς παραβῇ μ' ἐκείνην τὴν ἐπὶ τοῦ ὑπουργείου τοῦ Μαυροκορδαίου, οἱ ἐπανῆλθον ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἡπείρου οἱ διαφυγόντες ἀπὸ τῶν φυλακῶν κακούργοι, οἱ συζηματικοὶ λησταί, οἱ ὅποιοι ἐξῆλθον καὶ ἐξεγύμνωσαν τοὺς εἰς τὰς γαιωνικάς ἐπαρχίας ὁμογενεῖς των ἃς καταμετρήσῃ τὴν ἀκράτητον ἀναρχίαν, μετὰ τὴν ὁποίαν τόσον ἐπιτηδείως ὁ κύριος Σακρλάτος εἶχε διοργανίσει τὰς ληστρικὰς ταύτας ὁρδὰς, τοὺς σκοποὺς μετὰ τοὺς ὁποίους ἀρχιλητταὶ τινες ἐξῆλθον, καὶ τὰ σκέδια τὰ ὅποια εἶχον νὰ βάλουν εἰς ἐνέργειαν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν των, ἃς ἀνυπολόγητον ὅλα ταῦτα, καὶ ἃς συμπεραγῇ καὶ τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὗρεθῇ τὸ τῆς 16. Μαΐου τοῦ 1851 ὑπουργεῖον, διὰ νὰ εἴῃ, τῷ ὄντι, εἰς ποῖον ἀνῶνα ἤθελεν εὗρεθῇ αὐτό, ἂν ἐλείπεν ἡ κατοχὴ καὶ τ' ὄνομα δὴ ἡ τριῶν ὑπουργῶν, τὸ ὅποιν διετρίβει εἰς συστολήν τὰ σίγη ταῦτα.

Καὶ ἐν τούτῳ τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Μαυροκορδαίου τοῦ εἶχε πολέμηται καὶ τοὺς ἐξοντώσει σχεδόν· διότι, καθὼς μὲν ἐπληροφόρησαν ἄνθρωποι γνωρίζοντες ἐκ τοῦ πλησίον τὰ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τὰ περὶ τῆς καταδιώξεως τῆς ληστείας, πῶποτε αὕτη δὲν κατεδιώχθη πανταχόθεν τόσον ἐπιτυχῶς, ὅσον ἐπὶ τοῦ ὑπουργείου τούτου. Ἀλλὰ μόλις ἤρχισε νὰ συνέλθῃ εἰς ἐαυτὸ καὶ ν' ἀπαλλαγθῇ ἀπὸ τῶν δὴ ὡς τρομερῶν ματιῶν, τῆς χολέρας καὶ τῆς ληστείας, καὶ ἐπῆλθε διὰ τὴν δυστυχίαν τοῦ ἔθνους ἡ ἀπεριστοφία ἐκείνη, ἥτις ἔφερε τὴν μεταβολὴν ὀλοκλήρως τοῦ ὑπουργείου, τὸ ὅποιν, ὅταν καὶ ἂν ἦτο, κατὰ μέγα μέρος, ἀπειρον καὶ ἀνίκανον, τὸ διεβίχθη δὴ ὡς ἄλλο ἀτυχερίῳ τῷ λόγῳ ἀπειρότερον καὶ ἀνικανότερον, σιερούμενον καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτῆς βαρύντητος, ἥτις εἰς μὲν τὸ κοινὸν ἐπιβίλλει σέβας, εἰς δὲ τοὺς κακούργους φόβον. Ἐκ τούτων λοιπὸν ἐνθαρρυνθέντες οἱ τελευταῖοι οὗτοι, ἐφθασαν εἰς τὴν σημερινὴν αἰσῶν ἀπόνοιαν, ἥτις ἐκαπιλεῖ τὴν γενικὴν τοῦ Κράτους παράλυσιν καὶ ἀποσύνθεσιν.

Εφημερίδα ΑΘΗΝΑ, αρ. 2347, ΚΔ', Σάββατο 3 Δεκεμβρίου 1855, σ. 2 (απόσπασμα).

— Τὸ ὑπουργεῖον παραζαλισθὲν ἐκ τῶν ληστειῶν καὶ νομίζον ὅτι τὰ πάντα τῷ πιαίουσι, καὶ ὅχι ἡ ἀνικανότης του, διορίζει, παύει, μεταθέτει, συγχωνεύει. Τὸ ἀρχηγεῖον τῆς χωροφυλακῆς συγχωνεύθη ἐκατοστὴν ἡδὴ φορὰν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἀποτελοῦν, ἰδιαίτερον τμήμα, ὃ δὲ ἀρχηγὸς αὐτοῦ διορίσθη Φρούραρχος Ναυπλίου, ἀντὶ τοῦ ἄχρι τοῦδε τοιοῦτου συσταγματάρχου Κ. Καλογεροπούλου.

— Κατὰ τὰς σημερινὰς ἐκ Χαλκίδος εἰδήσεις, οἱ λησταὶ ζοῦν καὶ βασιλεύουσιν, καὶ ἀναχωροῦντες ἐκεῖθεν ἐφώναζον αὐτοὺς ὡς ἐμπαιξάντες. Ἀλλὰ τὸ χεῖριςτιον εἶναι ὅτι στρατιωτικόν τι ἀπόσπασμα ἐξ 27 ἀνδρῶν συναντήσῃ με αὐτοὺς οὔτε καὶ συνεκρούσθῃ, ἀπῆλθον ἐλευθέρων τὴν διαδρομὴν εἰς τοὺς ληστὰς ὡς ἀνωτέρου ἀριθμοῦ ὄντας. Καὶ ἐν τοῖσις ἔχοντες στρατὸν, πληροῦναι τὸ ἔθνος 6.000.000 κατ' ἔτος, ἀνὰ πᾶσαν βασιλικὴν ἐορτὴν προβολάζομεθα, καὶ οἱ λησταὶ χορεύουσιν καὶ πηδοῦν, καὶ οἱ λησταὶ ἀρπάζουσιν κόρας ἀπαλὰς ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν γυναικῶν. Ἐπὶ λόγῳ εἰμὲθα ὑποταλεῖς φόρου εἰς τοὺς ληστὰς, ὡς πάλαι ποτὲ οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου εἰς τοὺς πειρατὰς. Ὁ τόπος ἀναξιοπαθεῖ. Τὸ ἔθνος ἔχει ἀνάγκην κυβερνήσεως ἰσχυρᾶς. Ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Γερουσία εἰς οὐδὲν χρησιμεύουσιν, ἀπὸ οἱ λησταὶ ἀνευ Βουλῆς, ἀνευ Γερουσίας, μὲν ἀρπάζουσιν ἐκ τῶν οἰκιῶν μας. Ταῦτα λέγουσιν ὅσοι οἱ φρόνιμοι συναντῶμενοι καὶ ὁμιλοῦντες περὶ τῆς παρούσης ἀθλίης καταστάσεως τοῦ ὅπου.

— Οἱ κάτοικοι τῆς Χαλκίδος μετὰ τὸ τελευταῖον ἀνήκουστον κακούργημα τοσοῦτον ἐδειλιάσαν καὶ ἀπηλπισθησαν, ὥστε πολλοὶ σιέπονται νὰ μεταικήσωσιν ἄλλαχοῦ. Ἰδοὺ ἡ κατάστασις τὴν ὅποιαν ἐξυμνοῦσι τὰ ἔμμισθα ὑπουργικὰ ὄργανα. Ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Σουλτοῦ ἀναμφιδέλωτος εἶναι πολὺ εὐτυχιστέρα ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, εἴτινες ἐν ταῖς πύλαις δὲν ἔχομεν ἀσφαλείαν. Ἀς ὀφώνται οἱ αἵτιοι τῶν δεινῶν.

— Ὁ Κ. Ν. Βουδούρης ἄλλὰ φθάσας εἰς Χαλκίδα, καὶ μάθων ὅτι ἐκτὸς τῆς ληστεύσεως τῆς οἰκίας του ἡ κηλυσία καὶ ἡ οἰκογένειά του τοσοῦτον κατεβλήθη ὑπὸ τῆς λύπης καὶ τῆς ἀπελπίσεως ὥστε ἠναγκάσθησαν οἱ ἱατροὶ νὰ τὸν ὑποβάλωσιν εἰς δύο ἀφαιμάξεις, διὰ νὰ σώσῃ τὰς ἡμέρας του. Καὶ ἐν τούτοις οἱ ὑπουργοὶ μὲνυσιν ἀτάραχοι εἰσεῖν, καὶ ἐν τούτοις Βουλὴ καὶ Γερουσία ὑπάρχουσιν ἐν ἀνεργείᾳ, τῶν ληστῶν ἀδόντων καὶ χορευόντων, τῶν ληστῶν κυρίων τῆς καταστάσεως ὄντων.

Εφημερίδα ΑΘΗΝΑ, αρ. 2347, ΚΔ', Σάββατο 3 Δεκεμβρίου 1855, σ. 2 (απόσπασμα).

3) Η απαγωγή του βουλευτή Σωτηρόπουλου (1866)

— Ἡ συμμορία τοῦ Λύγκου, ἥτις ὑπετίθετο ἐν τῷ νομῷ Λακεδαιμόνιος δικαιομένη, ἀνερνήτη αἵρνης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τριφυλλίας, καὶ συνέλαβεν ἐν τῇ ἐξουχικῇ τοῦ οἴκῳ τὴν 10 ὡρ. μ.μ. τῆς 28 Ἰουλίου τὸν πρῶτον ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν Κ. Σωτηρόπουλον, παρ' οὗ ζήταται λύτρα δρ. ἐξοδμήκοντα χιλιάδων.

Λυπούμεθα τὰ μέγιστα διὰ τὸ δυστύχημα τοῦτο τοῦ Κ. Σωτηρόπουλου· ἀλλ' οὐδὲν ἄλλ' αὐτὸ παρενεύθημεν. Ὑπαλληλίσκος ἐν τῷ ὑπουργείῳ ὁ Κ. Σωτηρόπουλος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ὀλιγοκρατίας κατώρθωσε νὰ ἐκλεχθῇ πληρεξούσιος ἐν τῇ Συνελεύσει· προστατεύσας, ὡς τοιοῦτοι, τὸ στοιχεῖον τῆς ἀναρχίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τριφυλλίας, ἐξελέχθη παρ' αὐτοῦ βουλευτὴς καὶ γενόμενος ὑπουργός κατεσχάθη τὴν κυβερνητικὴν δύναμιν ὑπὲρ τῶν ἐμπρηστῶν καὶ θολοφρόνων, τοὺς ὁποίους ἡ δικαιοσύνη κατεδίωκεν, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἐδίδεν ἄσυλον, προστασίαν καὶ συνδρομὴν, ἵνα ἐκφοβίξῃ τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἀντιπάλους τοῦ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοιοιυτοτρόπως συνεστῆναι τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ κοιμῶνται οἱ νόμοι ἐν Τριφυλλίᾳ, καὶ νὰ θρασύνῃται τὸ ἀκαθάρτον στοιχεῖον· ἀπὸ ἐξήλθε τοῦ ὑπουργείου, καὶ δὲν ἤδυνάτο πλέον νὰ προστατεύῃ ἀποτελεσματικῶς τοὺς ὁποίους πρότερον ἐπροστάτευε κακούργους, τινὲς αὐτῶν συνενωθέντες μετὰ τῆς συμμορίας τοῦ Λύγκου, ἥς πιστεύομεν ὅτι ἀποτελεῦσιν ἤδη μέρος, ἐγίνοντο ὁδοίγοι αὐτῆς διὰ τὴν συλλήψιν του.

Εφημερίδα Η ΕΛΠΙΣ, φ.1364, ἔτος Λ', Τρίτη 2 Αυγούστου 1866, σ. 2 (απόσπασμα)

Τηλεγράφημα τῆς σήμερον ἀναγγέλλει, ὅτι ὁ ἀρχιεπιστὴς Λύγκος, μεταβὰς εἰς Τριφυλίαν, συνέλαβεν ἐκεῖ αἰχμαλώτων τὸν πρῶτον ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργῶν Κ. Σ. Σωτηρόπουλον, ἐνῶ εὐρίσκειτο εἰς τὸ κτήμα του διὰ τὸν τρυγητὸν, ζητῶν λύτρα 80,000 δραχμῶν. Ἀπορίας ἄξιον πῶς ἡ ἐνεστώσα κυβέρνηση, ἡ τόσῳ ἐπιτιθεῖσα κατὰ τῶν προηγηθεισῶν, ὡς δὲθεν ἀμελήσασθαι τὴν καταδίωξιν τῆς ληστείας, τοιαῦτα ἀνέχεται νὰ διακράτῳ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ. Ποῦ εἴχεται; λαιπὸν τὸ κακόν;

Εφημερίδα ΑΙΩΝ, φ.2147, ἔτος ΚΗ', Δευτέρα 1 Αυγούστου 1866, σ. 2 (απόσπασμα).

4) Η απαγωγή των ξένων περιηγητών – Η σφαγή στο Δήλεσι (1870)

[illegible]

Ἐν τούτοις, ἐνῶς ἡ Κυβέρνησις ἀναπαύεται, β-
 σιζομένη εἰς τηλεγραφήματα τινὰ τῶν ὑπελλήλων
 της, φέροντα τὴν συνήθη διατύπωσιν· οὐδεμία
 ληστοπραξία ἐγένετο κατὰ τὴν ἐβδο-
 μάδα ταύτην· οἱ λησταὶ οὐδὲν ἤγχιτον ὑπάρχου-
 σιν ἐν τῷ Κράτει· καὶ ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν ἔρχονται
 ἀλεπάλληλοι πληροφόροι καὶ βεβαιώσεις πριγμα-
 τικαί, ὅτι οἱ λησταὶ ἐνήργησαν τὰς πλείους δη-
 μοτικὰς ἐκλογάς, ὡς δυνάμεις αὐτοτελῆς καὶ κυ-
 ριάρχικῃ· ὅτι οἱ λησταὶ διεξίχοντο τὰ ὑποθέσεις τῆς
 πολιτείας μὲ μείζονα ἀκρίβειαν καὶ δραστηριότητα
 ἢ ἡ Κυβέρνησις αὐτή· ὅτι οἱ λησταὶ φορολογοῦσι
 τοὺς κατοίκους τακτικῶς, ἀπειλοῦσιν ἢ πολεμοῦσι
 καὶ ἀποκτείνουσι τοὺς μὲν, προστατεύουσι δὲ, ἐκλέ-
 γουσιν ἄρχοντας, καὶ ἀμείβουσι τοὺς δέ. Οἱ κάτοι-
 κοι τῶν ἐπαρχιῶν ἀναγνωρίζουσιν ὡς κυβερνήσι
 τακτικὴν τοὺς ἀρχηγούς τῶν ληστῶν.

Εφημερίδα ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑ, αρ. 297-45, ἔτος Γ', Παρασκευή 5 Ἀπριλίου 1870, σ. 1
 (ἀπόσπασμα)

Ἐτυχῶς οἱ λησταὶ ἱπποτικῶς φερόμενοι, καὶ ἀ-
 ποδείκνυντες πολὺ ἀνωτέραν νοημοσύνην τῆς κυ-
 βερνήσεως, ἀπέλυσαν τὸν λόρδον Μουκχάστερ ἐπὶ
 τῷ ἀπλῷ λόγῳ τῆς τιμῆς του, ὅτι θέλει τοῖς κο-
 μιθεῖ αὐτὸς τὰ ἀπαιτούμενα λύτρα, εἰ δὲ μὴ, θέλει ἐ-
 πικνεῖσθαι εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν. Οἱ λησταὶ ἔδωκαν
 τῷ λόρδῳ ὁδηγούς ὑλοτόμους τινάς τοῦ χωρίου Κου-
 κουδιουνες, ἀπέχοντος τῆς πρωτευούσης μόλις 1,
 ὥραν. Ὁ λόρδος ἀφίκετο ἐν Ἀθήναις προχθὲς τὴν 1
 ὥραν Μ. Μ. ἀναγγέλλων τὰ μετὰ τῶν ληστῶν συ-
 νεμολογηθέντα. Ὁ δὲ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ὡ-
 φελήθει ἐκ τοῦ μέτρου τῶν ληστῶν, ἀπιστεῖλε διὰ
 τῶν ὑλοτόμων εἰς τοὺς λοιποὺς αἰχμαλώτους ἐνδύ-
 ματα καὶ τροφάς.
 Ἡ Κυβέρνησις λοιπὸν, ἢ μᾶλλον τὸ ὑπουργεῖον
 τῶν ἐσωτερικῶν, εἰς οὗτινος τὴν δικαιοδοσίαν ὑ-
 πάγεται κατὰ Νόμον ἡ τήρησις τῆς δημοσίας ἀσφα-
 λείας, καὶ ὅπερ διατιθῆσιν ἅπειρα μέσα, χρήματα
 περὶ τὸ ἥμισυ ἑκατομμύριον, τὴν στρατιωτικὴν δύνα-
 μιν, τὴν ἀστυνομίαν, τὴν Εὐνοφυλακὴν, τοὺς δε-
 μάρχους καὶ ὅλους τῆς κυβερνήσεως τοὺς φίλους,
 εἴτινες θεοσκόπως ἐπιθυμοῦσι τὴν ἐξάλειψιν τῆς λη-
 στείας, δὲν ἐδυνήθη ὁμῶς οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἔχνος
 τῆς παρυσίας στρατιᾶς ὅλης ληστῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ
 ν' ἀνικαλύψῃ.
 Οἱ λησταὶ τώρα, διαμένοντες μὲν ὥραν μακρὴν
 τῆς Πρωτευούσης, συνθηκολογοῦσι μετὰ τῆς κυβερ-
 νήσεως ὡς δυνάμεις κυριάρχικῃ, εἰς τῆς ὁποίας τὰς
 σκληρὰς ἀπαιτήσεις ἡ κυβερνήσις ὀφείλει νὰ ὑπακού-
 σῃ, καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπέπρωτο νὰ καταντή-
 σωμεν, ἀφοῦ ἡ κυβερνήσις παρέδωκεν εἰς τὴν τύχην
 τὴν ἀσφάλειαν, καὶ τὸ μέλλον τοῦ τόπου. Τὰ χρή-
 ματα ὁμῶς ὅλα, τὰ προσωρισμένα διὰ τὴν δημοσίαν
 ἀσφάλειαν κατεδαπανήθησαν ἤδη εἰς ἀσκόπους καὶ
 ἐπιβλαβεῖς μάλιστα ἰδιοτροπίας.

Εφημερίδα ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑ, αρ. 297-45, ἔτος Γ', Παρασκευή 5 Ἀπριλίου 1870, σ. 2
 (ἀπόσπασμα)

ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ

(Ἐνταῦθα συνδρ. ἔτηρ. δρ. 42) Ἀλλοδαπῶν Ἐκδιδομένη ἑκάς τῆς ἐβδομάδος. (Τιμὴ κατὰ χρο. ἰσὺν. στήλ. λ. 48.)
(Ἐν ταῖς ἑπαρχίαις * 46) δρ. 24.) (Ἐκδότης γνωστοπ. (10 στήλ.) δρ. 3.)

Τίς ὁ αἷτιος ;

Κατὰ τὸν «Αἰῶνα», ἐφημερίδα φίλην τῷ ὑπουργείῳ, ὁ ἀνακριτὴς Γκιῶν παρητήθη τὴν ἀναθεώσαν αὐτῷ ἀνάκρισιν, καθὼς μὴ ἀνεχόμενος ἐπὶ πλείον τὴν παρὰ τὸν νόμον εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀνάμειν τῶν Ἀγγέλων νομικῶν. Ἡ ἀναπόρροια τοῦτο ἐφημερίδας παραινέει τὴν κυβέρνησιν νὰ παύσῃται ἀνεχομένη τοῦ ἁπο τοῖς τοιαύταις κατὰστασιν καὶ νὰ προτιγῇ θαρραλέως ἀρνησθῇ εἰς ἀπαιτήσεις προσβαλλούσας τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτὴν τῆς ἡμετέρας χώρας. Ὁ «Αἰῶνα» ἔχει δίκαιον εἰς ὅσα λέγει ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἀλλ' εἶναι, ὡς βλέπομεν, καὶ ὁ ἡμέτερος συναδελφός ἐξ ἐκείνων, οἵτινες εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀπάτην θέλοντας νὰ πιστεύωσιν ὅτι ἀληθῶς καὶ πράγματι διατελοῦμεν ἀνεξάρτητοι. Χρὴς ἐλαλήταμεν ἱκανὰ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, καὶ δὲν πιστεύομεν νὰ δύναται τις νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐν Πικέρμι αἰχμαλωσίας τὸ μικρὸν τοῦτο βασίλειον κυβερνᾶται ὡς κράτος τῇ ὄντι ἀνεξάρτητον καὶ αὐθόπακτον. Ἄλλως τε ἡ σημερινὴ κυβέρνησις δύναται νὰ ἔχῃ μυρία ἄλλα προτερήματα καὶ χιλιάδας ὅλας ἀρετῶν, ἀλλὰ θαρραλότητα βεβαίως καὶ ὁμολογουμένως δὲν ἔχει.

Εἶναι ἀληθές ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐφάνησαν κάπως θέλοντες νὰ μὴ δεχθῶσι τὴν εἰς τὰς ἀνακρίσεις συμμετοχὴν ξένων προσώπων, καὶ, ἂν καλῶς ἐπληροφορήθην, ὁ κ. ὑπουργός τῆς δικαιοσύνης, ὅστις προχθὲς διὰ τοῦ «Ἐθνοφύλακος» ἀπάντων εἰς τινὰ ἐρώτησιν μᾶς, δικηρύσσειν λίαν ἀξιοπαιῶς ὅτι ἡ ἀκώλυτος ἐν ἐργασίᾳ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἂν οὐδ' αὖθις ὁ πρὸς ἐξέθεσιν ἐπηρείξας εἶναι γεγονὸς ὅπως ὑπὸ τῆς κοινῆς συνειδήσεως μαρτυροῦμεν, εἶχαν ἐκφράσει ὁριστικῶς τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ μὴ δεχθῇ τὰς περὶ τούτου προτάσεις τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἀκολούθως δὲν ἠξιοῦμεν τί συνέβη, καὶ ὁ ὑπουργός τῆς δικαιοσύνης ἐγένετο ἡπιώτερος, καὶ τόσον ὥστε ἀπέναντι αὐτοῦ, ἔαν αἱ πληροφορίες τοῦ «Αἰῶνος» εἰσὶν ἀκριβεῖς, εἰς ἀνακριτικὸς ὑπάλληλος ἐφάνη κάπως θαρραλεώτερος καὶ μᾶλλον σκληροτράχηλος ὅπως μὴ σῦνεται κατὰ τὴν θέλησιν δύο ξένων μὴ ἔχοντων εἰς τοῦτο καὶν παρὰ τοῦ νόμου δικαίωμα.

Ἀλλ' ἴσως προβάλλωσιν ἡμῖν ὅτι τὸ συμπεριεῖν αὐτὸ τῆς ἐπιματείας ἐπέβαλλεν ἡμῖν καὶ τινὰς θεωρίας κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην. Τὸ μέγα διαπραχθὲν κακούργημα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ κατέστησεν ὅλους ἡμᾶς ὑπόπτους εἰς τὰ ὅμματα τῶν κυβερνήσεων ὧν ἐπαθον οἱ ὑπῆκοι, ἐπομένως εὐρέθημεν εἰς τὴν ἀνίγκην ν' ἀφῶσμεν αὐτὰς ταύτας (τὰς κυβερνήσεις) νὰ ἀνακρίνωσιν ἡμᾶς ὅπως εὐρίνοι τοῦς ἐνόχους οὓς

ἡμεῖς εἴχαμεν συμπεριεῖν ν' ἀποκρύψωμεν ! Εἰς τοῦτο ἡμεῖς ποσὺς δὲν ἀντιλέγομεν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀρὰ γὰρ ἡ σημερινὴ κυβέρνησις ἡ αἰτία ὅλων τούτων τῶν δεινῶν, δὲν ἐφθάρμεν ἀρά γὰρ ἐκ τῆς ἀπρονοησίας καὶ ἀδεξιότητος αὐτῆς εἰς τὸ ἀκροσφαλὲς τοῦτο σημεῖον ; Ἀκούομεν πολλοὺς ὑπερασπιστομένους τὴν παροῦσαν κυβέρνησιν καὶ λέγοντας ὅτι ἐπαναλαμβάνοντες κατὰ κόρον, ὅτι ἡ ληστεία ὑπῆρχε καὶ κατὰ τὰς ἐποχὰς τῶν ἄλλων κυβερνήσεων, καὶ ὅτι ἡ σημερινὴ μάλιστα κατεδίωξε καὶ ἐφόνευσεν ἀναλόγως πλείστους ληστές πασῶν τῶν λοιπῶν. Ἐὰν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς παρούσης κυβερνήσεως συνέβη τὸ ἐν Πικέρμι δυστύχημα καὶ μετὰ ταῦτα τὸ ἐν Ὀρωπῷ κακούργημα, τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὴν τύχην, λέγουσιν οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἀνθρώποι. Τὸ κακὸν ἡδύνατο, λέγουσιν οὗτοι, νὰ συμβῇ ἀπαρραλλάτως καὶ ἐὰν ἄλλο ὑπουργεῖον ἠδύνατο εἰς τὰ πράγματα.

Εἰς τοὺς τὰ τοιαῦτα λέγοντας ἡδυνάμεθα πολλὰ νὰ εἰπώμεν εἰς ἀπάντησιν. Ἡδυνάμεθα, λόγου χάριν, νὰ ἀναμνησώμεν αὐτοὺς, ὅτι ἡ ληστεία, ἐξεληθὺσα κυρίως ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν μεσοβασίλειαν ἀταξίας, δὲν ἡδύνατο νὰ καταπολεμηθῇ ἀμέσως μετ' ἀποτελέσματος ἀξίου λόγου, ὅτι τοῦτο ἡδύνατο νὰ γένῃ μετὰ τινὰ χρόνον, καὶ ὁ χρόνος ὁ μᾶλλον εὐθετος πρὸς τοῦτο ἦτο ἀνταντιρρήτως ὁ χρόνος τῆς ὑπουργείας Ζαῆμη, διότι κατ' αὐτὸν μόλις ἔμενε τὸ κράτος ἐλευθέρου παντὸς ἄλλου περισπασμοῦ, ἀλλὰ καὶ ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα παραλείπομεν. Παραδεχόμεθα μάλιστα, πρὸς χάριν τῶν ἀντιπάλων μας, ὅτι ἡ ληστεία καταπολεμηθῇ δραστηρίως, ὅτι ἐφρονέθησαν καὶ συνελήφθησαν ἄπειροι λησται, ὅτι τέλος ἐγένετο πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ τόπου τοῦτου πᾶν ὅ,τι θὰ ἐγένετο ἔαν οἱ νομιμότεροι, οἱ δραστηριώτεροι καὶ οἱ συνετιώτεροι πολιτικοὶ τῆς χώρας ταύτης διεῖπον τὰ κοινὰ. Ἐρωτῶμεν ὅμως, πρὸς Θεοῦ ! νὰ εἰπώσιν ἡμῖν τοῦτο : ἔαν ἄλλοι ἠδύνατο εἰς τὰ πράγματα, θὰ συνέβαινεν ἡ ἀπαισία ἐν Πικέρμι ἱστορία ἀπαρραλλάτως ὡς συνέβη ; Θὰ ἡδύνατο δηλαδή νὰ κρυθῇ ἐπὶ ἐξήκοντα ὅλας ἡμέρας ἐν Μεγαρίδι μία τόσο πολυάριθμος ληστερικὴ συμμορία, καὶ ἐπὶ ἐπὶ τῇ δέκα ἡμέρας μετὰ ταῦτα νὰ κρυθῇ ἡ αὕτη συμμορία ἐν τῷ Πενταλικῷ χωρὶς οὐδεμίαν νὰ λάβῃ εἰδησιν ἡ κυβέρνησις ; Ἀς μᾶς εἰπώσιν οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς σημερινῆς κυβερνήσεως, ἔαν ἄλλοι ἠδύνατο εἰς τὰ πράγματα, θὰ ἔλεγον καὶ οὗτοι πρὸς τοὺς ἀποφασισαντας νὰ μεταβῶσιν εἰς Μαραθῶνα ξένους ὅτι κατ' ὁδὸν εἶναι πλήρης ἀσφάλεια, καὶ θὰ ἐδίδον αὐτοῖς τέσσαρας μόνον ἐπίπλους χωροφύλακας πρὸς φύλαξιν αὐτῶν ; Μετὰ δὲ τὴν γενομένην αἰχμαλωσίαν, θὰ ἀνέστελλον καὶ ἐκείνοι τοσοῦτον κατακρανῶς τὴν κα-

5) Η απαγωγή του Φίλωνα Φίλωνος (1870)

—'Η αιχμαλωτίσασα τὸν ἀτυχὲς Φίλωνα ληστρική συμ-
μορία συναντηθεῖσα προχθές μεθ' ἐνὸς στρατιωτικοῦ ἀπο-
σπάσματος ἐφόνευσε τρεῖς χωροφύλακας καὶ εἶτα ἐξηκο-
λύθησεν ἡρέμα τὴν πορείαν τῆς ἐχούσα ἐν τῷ μέσῳ αὐ-
τῆς τοὺς αιχμαλώτους. Ἐν τούτοις ἡ κυβέρνησις ἀπέλυσε
τὸν ἐπαρχὸν καὶ γραμματέα τοῦ ἐπαρχείου, τὸν δήμαρχον
καὶ τὸ πρῶτον δημαρχικὸν πρέσβηρον καθὼς καὶ τὸν δη-
μοτικὸν ἀστυνόμον.

Εφημερίδα ΕΘΝΟΦΥΛΛΞ, αρ. 2074, ἔτος Θ', Δευτέρα 5 Οκτωβρίου 1870, σ. 3

ΕΘΝΟΦΥΛΛΞ

Ἡ ἱππικὴ μαρτζία ῥαβδόβην ἀπέκρουσε τὸ ἐκ 1000 πεσόντων ἐννοφύλων 40 σῶμα ἐπὶ τοῦ Εὐρο πλη-
σίων τοῦ Cherky ἐπὶνευγὸν εἰς αὐτὴν μεγάλας ἀπαιτήσεις.

ΑΥΓΟΘΙ, 29|14.—(Ἐπίσημον). Ἐν στρατιωτικῇ σῶ-
μα ὑπὸ τὰς ἐξουσίας τοῦ στρατηγὸς Τάν ἐκ τοῦ στρατοῦ
τοῦ πρίγκιπος διαδόχου ἐνίκου γῆς μέρος τοῦ στρατοῦ
τοῦ Λαίγρος καὶ ἐκρίνουν 1000 αιχμαλώτους καὶ 13
πλοῦσας ὁ ἐχθρὸς ἀποστέλλεται ἐν ἀταξίᾳ.

ΑΥΓΟΘΙ, 30|12.—(Ἐπίσημον). Ὁ στρατὸς τοῦ Λαί-
γρος ἀπεκρούσθη γῆς μετὰ ἐνεδύων μάχην εἰς Ὀρεάν
καὶ πέραν τοῦ Λαίγρος. Ἡ Ὀρεάν ἐκρίνουν 12 ἐφ-
δου. Πολλοὶ γιλιὰδες αιχμαλώτων ἐπεσαν εἰς χεῖρας ἡ-
μῶν. Αἱ ἀπώλειαι ἡμῶν σχετικῶς οὐκ μεγάλα. Ἐν
μέρους ἡμῶν μετόπισθεν τῆς μάχης τὸ 1 βανερικὸν στρα-
τιωτικὸν σῶμα καὶ ἡ 22 μαρτζία τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ
πλοῦσας. (*Νουλόγος)

Ἡ τύχη τοῦ εὐκατρίθου καὶ ἀξιοτίμου ἡλίου μας
κ. Φίλωνος σπουδαίως μετ' ἐνδιαφέρει, καὶ διὰ τοῦτο δι-
ακρίως τὸ περὶ αὐτοῦ μαρτυροῦντες. Ἀλλὰ πρὸς τὴν λόπην
καὶ μέριμναν ἡμῶν ἀντιπρόκειται ἡ ἀγρία θέλησις τῶν
ληστών, τῶν ἐπὶ τὴν τῆς ἀγνοίας. Ἡ κατωτέρω
ἐκ Λαδοβίας ἀνταπλοῦσις καταπλήττει τὸν ἀναγνώστην
ἐκ τῆς ἐκτετατοῦς τομῆματι, λαβόντι γὰρ ἐν πολλοῖς
οἱ αἱ Λαδοβία, καὶ ἐν ὅρῳ καὶ ἡ ἐκτετατοῦς. Ἄν ἐξέ-
ρουν δὲ ἐν ἡ « Ἐρημίας τῶν Σχολῶν » ἔρπον νὰ
ἐξήρῃ ὡς μέσον παραγορίως διὰ τοὺς ὑπὲρ τοῦ κ. Φίλω-
νος ἀνδιαφερόμενους τὸ ἀπαιτητικὸν ἔστιν τῆς οἰκίας ἐν ἡ
ἐντοῖς ἐκτετατοῖς, ἀφ' οὗτο διακρίνεται ἐκ τῆς κατωτέ-
ρου ἱστορίας.

Τοιαῦτα ἐπαρτημένα διακρίνεται ἀνταπλοῦσις εἰς τὴν
ἐκτετατοῦς πλοῦσας καὶ πρὸς τὸν παθόντα καὶ ἀπαιτι-
ζοῦσι τοὺς ἐντοίμως πολίτας. Ὁ κ. Π. ὡς ὁ π. ο. ὡς ὁ γ. ὡς
ἐκτετατοῦς τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἀλλοθίαν καὶ τὴν ἐξο-
κλήν, ἀφ' οὗτο μάλιστα ἐκτετατοῦς τὴν ἀξίωσιν νὰ ἀνομάζεται ἡ θι-
κὸς π. ο. λ. κ. ο. κ.

Φέτε!

Ε. ΛΑΒΑΔΙΑ τῆ 3 Ὀκτωβρίου 1870.

Ἡ βασιλεὺς λόπην καὶ ἡ μεγάλη συγκέντρουσι δὲν μὴ ἀφῆκαν
νὰ εἶναι τρεῖς ἐκτετατοῖς τῆς αἰχμαλωσίας τῶν δυστυχῶν ἡ
λοιμὸς Φίλωνος καὶ Λαδοβίας.

Ἡ ληστεία οὖν καὶ ἡ αἰχμαλωσία τῶν δυστυχῶν τοῦτον ἡ
λοιμὸς εἶναι μενοειδὴ καὶ πρωτεύουστος διὰ τὸν τρόπον καὶ
ἐκτετατοῦς. Ἡ οἰκία τοῦ κ. Λαδοβίας καίτοι εἰς τὸ πρὸς
ἐκτετατοῦς σχετὶν τῆς πλοῦσας μέρος καὶ εἰς τὴν πρῶτον
ἐκτετατοῦς τῆς πλοῦσας, ἐν τῇ μέσῳ δὲ τὸ πλοῦσας, τὸ νὰ
ταπεινῶσαι τῆς Τριτοῦ καὶ τοῦ ἱππικοῦ, ἀπῆλθε δὲ διότι
βίματα τῶν κατωτέρων αὐτῶν. Ἐμπερὸν δὲ τῆς οἰκίας
ταύτης ἐκτετατοῦς ἡ μεγάλη ἐξοδὸς δὲ ἡ ἐκτετατοῦς εἰς τὴν πλο-
λὴν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἀλλὰ μέρος καὶ ἀπὸ τῆς οἰκίας εἰς ἀνθρώπων.

Εἰς τοιαῦτα ληστών οἰκίας καὶ εἰς ὅσον καὶ ἡ ὁδὸς ἡτο
πλοῦσας ἀνθρώπων καὶ ἐργατῶν ἐκτετατοῦς οἱ ληστές καὶ ἀπῆλ-
θον αἰχμαλώτους τῶν δυστυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἐργατῶν ἡτο
χρὸς καὶ ἀπῆλθον καὶ δὲ παρυσιαστέας νὰ εἶπὲν δὲ εἰς τοὺς
ληστές μαρτζίας ἐκτετατοῦς: δὲν τοὺς εἶδον, τοὺς εἶδον ἡτο
ἐκτετατοῦς τῆς οἰκίας τοῦ κ. Λαδοβίας καὶ εἶπὲν τι παρὰ κῆτον· εἰ-
κάζεται ἐκτετατοῦς δὲ οἱ ληστές ἐκτετατοῦς εἰς παρυσιαστέας τῶν
οἰκίας καὶ ἐκτετατοῦς τῶν ὅσον ἐκτετατοῦς δὲ ἐκτετατοῦς

Ἐμπερὸν τῆς οἰκίας ἐκτετατοῦς τῶν ὅσον ἐκτετατοῦς ἡτο
ἐκτετατοῦς δὲ παρυσιαστέας τῆς οἰκίας ἀπὸ τῶν ἐκτετατοῦς, εἰς τὴν
ἐκτετατοῦς τῶν τῶν ὅσον ἐκτετατοῦς ἡτο ἐκτετατοῦς τῶν ἀπὸ ἐξο-
κλήν ἡτο παρὺς ἀπὸ τῶν δὲ ἐκτετατοῦς τῶν ἐκτετατοῦς καὶ ἐκτετατοῦς
ὡς πρὸς τῆς ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς ἀπῆλθον ἀπῆλθον πρὸς τὴν ἐκτετατοῦς
εἰς δὲ ἐκτετατοῦς, χωρὶς δὲ νὰ ἐκτετατοῦς ἀλλὰ τι καὶ χωρὶς νὰ ἐκτε-
τατοῦς τῶν ἀπὸ τῆς ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς εἰς τῶν χεῖρας τῶν τῶν
αἰχμαλώτους καὶ ἀπῆλθον ἐκτετατοῦς, καὶ διὰ τῆς μεγάλης ἐξο-
κλήν ἀπῆλθον χωρὶς νὰ παρυσιαστέας παρυσιαστέας: δὲν εἰς εἰς νὰ
γῆν γῆν τῆς αἰχμαλωσίας τῶν, οἱ ληστές ἐκτετατοῦς τῶν
ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς εἰς ἐκτετατοῦς ὑπῆλθε παρὰ αὐτῶν μέρος τῆς
ὅσον τῶν (9 π. μ.). Οὐδὲποτε ἐκτετατοῦς δὲν ἡτο ἐκτετατοῦς
νὰ εἰς ἐκτετατοῦς ληστές εἰς Λαδοβίας καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐκτετατοῦς
παρυσιαστέας ἀλλὰ κατωτέρων καὶ κατωτέρων γῆν: δὲν εἰς στρα-
τιωτῶν ἐκτετατοῦς ὑπῆλθε καὶ ἐκτετατοῦς τῶν ἐκτετατοῦς, εἰς εἰς τοιαῦτα
ὅσον ἐκτετατοῦς νὰ εἰς τῶν ὅσον ἀπῆλθον ἡ δὲ ἐκτετατοῦς ἡτο
νὰ εἰς ἐκτετατοῦς, εἰς καὶ ἡτο ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς τῶν ἐκτετατοῦς
καὶ ἀπῆλθον τῶν ἐκτετατοῦς, καὶ εἰς εἰς ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς ἡτο
ἐκτετατοῦς ἡ ὅσον ἐκτετατοῦς εἰς εἰς καὶ εἰς τῶν ἐκτετατοῦς
ἐκτετατοῦς τῶν ληστών καὶ ἀπῆλθον τῶν ἀνθρώπων ἐκτετατοῦς ὑπῆλθε
ἐκτετατοῦς εἰς τῶν αἰχμαλώτων τῶν ἐκτετατοῦς πολλὰ
πρὸς καὶ Λαδοβίας. Ὁ χρόνος ἐκτετατοῦς νὰ τὸ ἀπῆλθον: δὲ
ἐκτετατοῦς οἱ οἰκίας τῆς ἐκτετατοῦς τῶν. Ἡ ἐκτετατοῦς, ὡς
ἐκτετατοῦς, ἐκτετατοῦς τῶν ἐκτετατοῦς ἀπῆλθον χωρὶς πρῶτος
δὲν ἡτο νὰ εἰς τῶν: ἡ ἐκτετατοῦς τοῦ Λαδοβίας εἰς τῶν
γῆν: ἐκτετατοῦς καὶ εἰς τῶν ἐκτετατοῦς νὰ παρυσιαστέας, ἀλλὰ ὡς
καὶ ἀπῆλθον εἰς: εἰς τὸν καὶ ἐκτετατοῦς δὲ ἐκτετατοῦς τῶν
καὶ ἐκτετατοῦς τῶν ληστών: δὲν ἐκτετατοῦς εἰς δὲ ἐκτετατοῦς
ἡ ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς πρῶτος: δὲν ἐκτετατοῦς ἀπῆλθον
δὲν καὶ εἰς τῶν: δὲν ἐκτετατοῦς πολλὴν ἐκτετατοῦς ἐν τῇ ἐκ-
τετατοῦς: τὴν νὰ ἐκτετατοῦς εἰς ἐκτετατοῦς εἰς εἰς οἱ ἐκτετατοῦς
εἰς τῆς ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς ἀπῆλθον: εἰς εἰς οἱ ἐκτετατοῦς καὶ
οἱ πρὸς τῶν: ἀπῆλθον εἰς ἐκτετατοῦς μετὰ τῶν ἐκ-
τετατοῦς ἀπῆλθον.

Ταῦτα τῶν ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς ἀπῆλθον
ἐκτετατοῦς εἰς τῶν ἐκτετατοῦς μετὰ τῆς ἐκτετατοῦς τῶν
ἐκτετατοῦς δὲ ἐκτετατοῦς καὶ εἰς ἐκτετατοῦς πρὸς χωροφύλακας ἐκτετατοῦς
μικροῦ ἀπῆλθον: τῶν ἐκτετατοῦς εἰς δὲ ἐκτετατοῦς
οἱ δὲ ἐκτετατοῦς μετὰ τῶν αἰχμαλώτων ἀπῆλθον: ἐκτετατοῦς
ἐκτετατοῦς τῶν ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς, εἰς τῶν ἀπῆλθον ἐκτετατοῦς
ἐκτετατοῦς νὰ τῶν ἐκτετατοῦς ἀπῆλθον χωρὶς νὰ ἀπῆλθον ἐκτετατοῦς
ἐκτετατοῦς τῶν ἐκτετατοῦς τῶν αἰχμαλώτων δὲ ἐκτετατοῦς δὲ ἐκτετατοῦς
χεῖρας τῶν: εἰς εἰς ἐκτετατοῦς καὶ ἀπῆλθον νὰ γῆν τῶν ἐκτετατοῦς
ἐκτετατοῦς, εἰς τῶν τῶν τῶν ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς. Ἐκτετατοῦς, ἐκ-
τετατοῦς, ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς, ἀλλὰ ποῖα ἡ
ἐκτετατοῦς, ἐκτετατοῦς ἡ ἐκτετατοῦς νὰ ἐκτετατοῦς τῶν
ἐκτετατοῦς πρὸς ἡ ἐκτετατοῦς τῶν αἰχμαλώτων, ἀλλὰ τῶν ἐκτετατοῦς
τῶν ἀπῆλθον ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς! Ἀλλοίμονον εἰς τῶν ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς
ἐκτετατοῦς, εἰς τῶν ἐκτετατοῦς ἀπῆλθον ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς
τῶν Ζαίαν, εἰς τὸ λέγει χωρὶς νὰ εἰς ἐκτετατοῦς, ἐκτετατοῦς αἱ
ἐκτετατοῦς, καὶ τὸ λέγει πρὸς τῶν τῶν, ἐκτετατοῦς εἰς εἰς ἐκτετατοῦς
οἱ ἐκτετατοῦς τῶν ἐκτετατοῦς.

Ὁ ἐκτετατοῦς

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἡ « Ἀλήθεια » ἐκτετατοῦς διὰ σημερινῶν παρ-
τημάτων τῆς τῆς ἐκτετατοῦς.

Σήμερον τῶν πρῶτων βεβαιῶται, κατὰ τηλεγραφικῶς
πληροφορίας.

1) Ὅτι εἰς Λαδοβία πρὸς τῆς ῥωσίας ἐκτετατοῦς
πρὸς τὸν ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς τῆς Μεγάλου
Βρετανίας ἐκτετατοῦς Γρανὸβλ, εἰς δὲ ἐκτετατοῦς τῆς ῥω-
σίας ἐκτετατοῦς.

Ἡ « Ἀλήθεια » ἐκτετατοῦς διὰ σημερινῶν παρ-
τημάτων τῆς τῆς ἐκτετατοῦς.

Σήμερον τῶν πρῶτων βεβαιῶται, κατὰ τηλεγραφικῶς
πληροφορίας.

1) Ὅτι εἰς Λαδοβία πρὸς τῆς ῥωσίας ἐκτετατοῦς
πρὸς τὸν ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς τῆς Μεγάλου
Βρετανίας ἐκτετατοῦς Γρανὸβλ, εἰς δὲ ἐκτετατοῦς τῆς ῥω-
σίας ἐκτετατοῦς.

Εφημερίδα ΕΘΝΟΦΥΛΛΞ, αρ. 2075, ἔτος Θ', Τρίτη 5 Οκτωβρίου 1870, σ. 3

6) Ληστεία τρένου Δοξαρά Λάρισας – Απόπειρα απαγωγής Αλ. Παπαναστασίου (1924)

Εφημερίδα ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, αρ. 152, έτος Α΄, Παρασκευή 11 Απριλίου 1924, σ. 7 (απόσπασμα)

Κατ' εὐχὴν ὑπαρχούσας πληροφορίας, οἱ θράττει τῆς ληστείας δὲν εἶναι ἐξ ἐπαγγέλματος ληστὴ, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι προσέβησαν εἰς τὴν ποσὴν τῶν ἐκ πολιτικῶν μάλλον λόγων, ἵνα δηλαδὴ ἐμπανισθῇ ἡ δημοσία ἀπράξια ὡς τελείως ἐκφυρμένος. Τὴν παροίθησαν τούτην ἐνισχύει τὸ γεγονός, ὅτι οὐδὲ ἀπήγαγον, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἐκκακοποίησαν τινὰ ἐκ τῶν ἐπιδικτῶν τῆς ἀμαξοστοιχίας οἱ λησταί.

Κατ' ἄλλας ὁμοῦς πληροφορίες, ὁ σκοπὸς τῶν ληστῶν ἦτο ἡ σάλληψις τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Παπαναστασίου.

Ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἀναχώρησε σήμερον τὴν 9.30 ἐκ Αῤῥισσης, ἐρχόμενος ἀντιόχεια.

Τὴν μεσημέριαν ὁ κ. ὀπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, κατόπιν συσκέψεως μετὰ τῶν κ. κ. Ἀρκεῖννοῦ καὶ Παγκάλου, συνεννοήθη τηλεφωνικῶς μετὰ τῆς Αῤῥισσης, ζήτησας συμπληρωματικὰς πληροφορίας καὶ δώσας διατιμὰς τινὰς.

Εφημερίδα ΕΣΤΙΑ, αρ. 10601, έτος Α΄, 10 Απριλίου 1924, σ. 7 (απόσπασμα)

Ὁ κ. ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἀν-
κοίνωσε τὴν μεσημβρίαν, ὅτι αἱ συγκεν-
τροῦμεναι ὅλον ἐν ἐνδείξει πείθουν, ὅτι
οἱ λησταὶ δὲν ἐσκόπουν τὴν λήττευσιν τῶν
ἐπιδικτῶν τῆς ἀμαξοστοιχίας Ἀθηνῶν—
Λαρίσσης, ἀλλὰ τὴν σύλληψιν τοῦ κ.
Πρωθυπουργοῦ. Τὸ γεγονὸς, ὅτι εἶχον
καταλάβει τὸν σταθμὸν Δοξαρά ἀπὸ τῆς
8ης νυκτερινῆς, ἐνφ' ἣ ἀμαξοστοιχία Ἀ-
θηνῶν—Λαρίσσης εἶνε γνωστὸν ὅτι διέρ-
χεται ἐξ αὐτοῦ μετὰ τὸ μεσονύκτιον,
ἀποδεικνύει τὴν τοιαύτην πρόθεσιν τῶν.
Ἀνέμενον προφανῶς τὴν διέλευσιν τῆς
ἐκ Λαρίσσης ἀμαξοστοιχίας, ἣ ὅποια ἐ-
πρεπε, ἐὰν δὲν ἐπῆρχετο καθυστέρησις,
νὰ εὐρίσκειται εἰς Δοξαράν περὶ τὴν
9ην μ.μ.

Εἰς συνάντησιν τοῦ μάλιστα πρὸς ἐξ-
νον ἀνταποκριτὴν ὁ κ. Κονδύλης ἐξέφραξε
τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ ληστεία διαπράχθη ὑπὸ
ἀποτίκτων ἀξιωματικῶν, προφανῶς διὰ πο-
λιτικοῦ σκοποῦς. Ἀποτοχόντος δὲ τοῦ
σκοποῦ, ἐλήττευσαν τοὺς ἐπιδικτὰς τῆς ἐξ
Ἀθηνῶν ἀμαξοστοιχίας διὰ νὰ συγκαλύ-
ψουν τὰ σκεδιδά των.

«Ὁπωσδήποτε—ἐπινέλαθεν ὁ κ. ὑπουρ-
γός—ἐλήφθησαν αὐστηρότατα μέτρα καὶ
ἐλπίζεται ἢ μᾶλλον ὑπάρχει ἡ βεβαιότης,
ὅτι ἡ σύλληψις τῶν ληστῶν θὰ ἐπιτευχθῇ
συντόμως. Κηρυττομένου δὲ ἀπὸ τῆς Δευ-
τέρως τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου, θὰ πατα-
χθῇ ἀμειλίχτως ἡ ληστεία.

Εφημερίδα ΕΣΤΙΑ, αρ. 10602, ἔτος Α', 11 Ἀπριλίου 1924, σ. 7 (ἀπόσπασμα)

Η ΔΟΞΑ ΤΟΥ ΔΟΞΑΡΑ
Μῆλον τῆς ἐριδος κατήντησαν
μεταξὺ τῶν πολιτικῶν μας οἱ λησταὶ
τοῦ Δοξαρά. Ὁ κ. Παπαναστασίου νο-
μίζει, ὅτι αὐτὸν ἤθελαν νὰ συλλάβουν.
Ὁ κ. Μεταξῆς φωνίζει σήμερον, ὅτι
αὐτὸν εἶχαν εἰς τὸ μίτον. Δὲν ἀμυβίλ-
λομεν, ὅτι καὶ ὁ κ. Γ. Ράλλης διεκδικεῖ
ὅπερ ἐαυτοῦ τὴν νέαν δόξαν.

Φανταζόμεθα, ὅτι ἀπειλεῖται ἔξοδος δ-
λων τῶν πολιτευομένων Ἀθηνῶν, Πει-
ραιῶς καὶ Περιχώρων πρὸς συνάντησιν
τῶν ληστῶν :

— Πιάσε με κι' ἐμένα, μπάρμπα...

Εφημερίδα ΕΣΤΙΑ, αρ. 10603, ἔτος Α', 12 Ἀπριλίου 1924, σ. 1 (ἀπόσπασμα)

91

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΥΚΤΟΣ

ΕΙΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ Ο Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ
ΚΑΤΗΓΟΡΕΙ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΩΣ ΣΥΜΜΑΧΗΣΑΣΑΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΛΗΣΤΑΣ
ΠΡΩΤΟΦΑΝΗ ΕΚΝΟΜΑ ΜΕΣΑ ΠΡΟΣ ΕΚΛΟΓΙΚΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΙΝ
ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΟΥ Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΞ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ λαϊκοῦ κόμματος κ. Π. Τσαλδάρης, ἐλάττει χάρις ἐς Ἰωαννι-
νων τὸ κάτωθι τηλεγράφημα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ αὐτοῦ λαϊκοῦ συνδυασμοῦ κ.
Μ. Γούδα:

[illegible]

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ

Εἰς ἀπάντησιν ὁ κ. Τσιολάρης ἀπάνειν χεῖς τὴν νύκτα πρὸς τοὺς κ. κ. Τσοῦαν καὶ Πάγγου τοὺς κατὰ τὴν τηλεγραφίαν εἰς Ἰουδαίαν·
«Μετὰ συλλήψεως δύο πολιτικῶν κατὰ τὴν πληροφορίαν τὴν μετὰ
διημέρου οὐλλήν ἐξελύκετο ὑπερὶ τὴν ἦν. Ταυτοῦ γεγονότος συγχέοντα
ὁμοίαν ἀποκρίσιν χώρας καὶ μελίστα ἐν παρανομίᾳ ἐκλογῶν, προκαλεῖται
δικαίαν ἀναγκαστικὴν κοινὴν νόμους. Δικτατορικὸς δὲ τοῦ τύπου, πρὸς
εἰς ἀναγκαστικὴν ἐνεργείαν ἀποκρίσιν. Ἀπὸ τούτου ἐκκαλεστικὴ ἐνδομῆρος

μου μέχρις απολυτρόσεως αιχμαλώτων, εύδειξας παραλειπομένης δυνατής δ-
νεργείας. Κρατήσατέ με ένήμερον.

Πράγματι ο κ. Τσαλδάρης προέβη εις τὰ ἀνδεικνύμενα διαθέματα τόσον πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν κ. Σαφειλῶν ὅσον καὶ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης. Πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ὑποθηκῶν εἰς εὐδὴν διάθεμα ἡ ἐνέργειαν προέβη ο. κ. Τσαλδάρης ἐφ' ὅσον ἀπὸ ἡμερῶν ἔχει ἐγκυκαλιεφθῆ τεύτο, μὴ ὑπάρχοντος ἀρμοδίου ὑπουργοῦ.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΣΥΜΜΑΧΕΙ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΛΗΣΤΟΝ

Ο κ. Τσαλιάρης εις νυκτερινήν συνεμίλιαν του μετά των αντιπροσώπων του Τύπου έπείνετο ότι είνε προφανές ότι και αι εν Ήπειρώ ληστεΐαι εις όσας πολιτικούς άντιπάλους της κυβερνήσεως αποτελούσι μέρος του συνόλου των πρωτογενών μέσων εις τα όποια κατέφυγεν αύτη διά να επιτύχ ηολοκληρήν επιτυχίαν.

«Μετά την αναστάτωση την οποίαν επέφερε, προσέδωκε ο κ. Γαλαρι-
νης, εις τὰς δημοσίας υπηρεσίας, τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον πατριόζουσα συμ-
μαχίη ἥδη ἡ κυβέρνησις καὶ μετὰ τὴν ληστών διὰ τὴν διεξάγην τελειοπο-
ρεῖ τὸν ἐναντιὸν τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων τῆς ἀγῶνης.»

ΑΛΛΑΙ ΕΚΝΟΜΟΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ

Ο κ. Τσαλδάρης επί τη κύρια ἀνεκοίνωσε ληφέν χθές την ἐπιστολήν τηλεγράφημα τοῦ λαϊκοῦ συνδυασμοῦ Ἀράμας ἀναφερόντων ἐπὶ εἰς ἐνίσχυσιν τῶν κυβερνητικῶν ὑποψηφίων ἐξήλθεν ἐπὶ ἐκλογικῇ περιορίσει ὁ Νεοεθνικὸς κέντρου τοὺς ἀντινεοεθνικοὺς πολλὰς διὰ τὴν ἀποσπάσειν δηλώσεις των ἐπὶ ὑπερψηφίσουσιν τοὺς κυβερνητικοὺς συνδυασμοὺς.

«Και τὸ σύμπτωμα αὐτό, κατέληξεν ὁ κ. Τσακλόαρης ἀποτελεῖ, μίαν ἐπιπλέον ἐκδήλωσιν τῆς καταστάσεως τὴν ὁποίαν δημιουργεῖ ἡ κυβέρνησις.»

Εφημερίδα Πρωία, αρ. (δυσδιάκριτοι), από 4/8- 8/8/1928 (αποσπάσματα)

ΗΠΕΙΡΟΣ

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

Έτος 1900

Περίοδος Η.΄

ΔΕΥΤΕΡΑ 6 Αύγουστου 1928

*Αριθ. Φύλλου 2995/1156

ΝΕΑ ΣΕΛΙΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΑΙΣΧΟΥΣ

Η ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΦΑΝΤΑΡΙΚΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ

Κ. Κ. ΜΕΛΑ ΚΑΙ ΜΥΛΩΝΑ

Η ΕΞΑΓΓΡΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ

ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΙΜΗΣ ΔΙΑ ΤΟΝ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΝ & ΤΟΥΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ

[illegible]

καὶ συγγλονισμοῦ μὲν ἡ
εἰδὼς, περιειρήνησεν
τὸν ἄερα, ὡς ὕψιστος
διακρυσταλλῶν κατὰ τὴν
ἐκλογικὴν αὐτῶν ποσειδῶ
ναι καὶ ἐμπαιγνῶν καὶ ἔ-
γινε κραυγὴ ἄγρια, βρον-
τὴ, θύελλα, κεραυνοί·
— Ἀλλὰ ὦ Μελέας καὶ ὦ
Μυλωνάς συνελήθησαν,
τώρα πρὸ μιᾶς ὥρας, τί φη-
μί πρὸς τοιοῦτον αὐτοῦ
ἐπῆναι, κύριε Πρόεδρος;

· Ἄλλ· δ κ· Προφῆτος καὶ
τὸν λόγον τοῦ, καὶ τὸ δι-
πλόν τοῦ μέχρι μεσσηνικῶν
ἐξηκολούθησεν, ἐν μέσῳ τῆς
διόδου τοῦ Φιλίππου ἑβραίων
δυναστῶν τῶν, ἐπάνειξεν τὸν
ἐξώστην τοῦ Ἀβερὰν. Καὶ
προπύσας διαφόροι ἡγήθη-
σαν καὶ λόγῳ διαφόρῳ ἐκό-
πισθησαν εἰς τοὺς ἀντικα-
τα καὶ κρηκοδεύσαν διασημῶν
τιμωρίαι ἐξεδιόχθησαν κατὰ
τὸ μέτρον τὸν ἐν ἀλλοίαν κατὰ

δίαι και συνειδήσεις ανθρώπων συνταράσσονται από τα αίτια και τις αθλιότητες; Ό Μελάς και ο Μελωνάς, οι Καφανταρικοί υποψήφιοι, συλληφθήσαν εις έκλογικην περιουδεΐαν μίαν ώρα έξω των Ιωαννίνων! Τι φλυαρείτε λοιπόν δλοι σεις αυτού έπο να προτινόντες και άλληλογούμενοι κοκοροδεΐτε...

Ποιους τους συνέλαβε, δια-
τι τους συνέλαβε, πως εούσης
νέλαβε—όλοι αυτοί αι λε-
πομενικοί δὲν ἐνδιέφερον
ἀπὸ προφῆς κανένας: Τὸ νῦν
αἰσχος, ἡ νέα αἰσθητικὴ
τοῦ ἀπαιροῦντος διδάσκει μί
ἀνάγκη ὄφιν, μὴν πλεονάζει
μὴν εὐδύνει: Ἀποτελεῖ τῆ-
τημα τιμῆς καὶ δια τὸν κ. Βα-
νέλου καὶ διὰ τὸν ἄλλον τοῦς πε-
ρὶ αὐτοῦ ἀναδοχοφύρουτος,
οἱ κ. Μελῆς καὶ Μολαῖνας
πρὶν παύσειν τριήμερον νὰ
ἐπανέλθουν ΣΩΟ, ZONTES

μέτρων κατὰ τῆς ληστείας.
Τὴν Ἑλπερωτικὴν συνείδησιν
καὶ τὸ Ἑλπερωτικὸν αἴσθη-
μα ἐν μόνον ἐνδοφέρει: ΕΝ-
ΤΟΣ ΤΗΜΕΡΟΥ Οἱ κ. κ.
ΜΕΛΑΣ καὶ ΜΥΛΩΝΑΣ νὰ
ἐπιανέλθουν καὶ νὰ λυτρω-
θοῦν ΣΟΙ ΚΑΙ ΖΩΝΤΕΣ ἐν
τῶν γενοῦν τῶν ληστῶν.

Αύτα εξήρασαν οι λοιπὰς πέπλος εκατομβέλων. Ὁ κ. Βενιζέλος, ἀγαθὸς Κράτους δημοσίων ταμίων, ταμίων συνδουλῶν, ὑπερταμίων, ἀλλὰ καὶ ΑΤΟΜΙΚῶν τῶν τηρῶν καὶ τῶν τηρῶν τὸν ΥΠΟ-ΨΗΦΙΩΝ τῶν συνδουλῶν τῶν, ἀντὶ ταύτης ἄλλω μέρει, τοῖς ὁποίοις ῥηθῆναι καὶ ΣΤΟΙΧΙΣΤΗΝ ΤΗΝ ΖΩΗΝ εἰς τοὺς ἀρχαίους, καὶ οὕτως καὶ πάλιν ἐκατομβυρία καὶ καὶ λιτοσύνη εἰς οὐρανὸν ἔθεντο ΑΜΕΛΕΣ. Ἀπὸ ταύτης, πολλὰ ἐβόλαι ἀπὸ τῆς, γὰρ καὶ κατὰ, καὶ τοὺς ἀναμνη-στὰς καὶ ΕΥΡΩΠῆ ἀνδὲς ἐκο-

ΛΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

MIKHAH TOYAAZ
BASILAIOS KOTRENTAS
GEORGIOS KONSTANTINIANS
EMMANOYHA KITEONAS
KONSTANTINOS IHNITOS
GEORGIOS TZABEALAS
XP. XPEOTOPASIAHS

δοθέντα καὶ ἀποπομπέστα-
τα, ἐν τῇ συνανομίᾳ τῆς
ἀληθείας καὶ τῶν ἀποστο-
λικῶν ἀντιοχίου ἀδελφῶν, ἐπο-
φύτοι πᾶν ὄντων κομίσαν-
τες, ἐν Παίσει, πλὴν τῶν φιλε-
λευθέρων, ἐδήλωσαν ὅτι ὁ ἅ-
ποστολὸς τῶν ἀποφαιρητι-
κῶν καὶ καλοῦντες τὸν Παίσι
ρωτικῶν λαὸν ὡς ἀπόστολόν
ἐκλογίον. Αἰδῶντες, ἄνα-
σθησι καὶ ἀνευθερίᾳ διὰ ἣ-
σαν καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ ἡγερω-
τικὸς λαὸς διὰ τὰ παρόντα
ἐνενοήσαντο πᾶσι τοῖς ἀπο-
στολικοῖς ἀνδοπατοῦντες
καὶ ἀντιοχίαν ἐκταῖν ἐν ὧ-
ν ὁ κ. Μελῆς καὶ Μιλοῦνης
ἐποφύτοι (βουλεύεται, διὰ ἧ-
τρεσκον πᾶσι δέον αἰμα-
λωσίαν κἀκὸν ἀπὸ τῆς μαχί-
ρας τῶν ἡγερωτῶν, αὐτοὶ μὲν
διὰ ἐπεστροφῶν ἐποφύριον

Εφημερίδα ΗΠΕΙΡΟΣ, αρ. 2995)1156, ετ. 19^ο, Δευτέρα 6 Αυγούστου 1928, σ. 1 (απόσπασμα)

8) Η απαγωγή του γερουσιαστή Χατζηγάκη (1929)

[illegible]

ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΟΥ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΚΤΑΞΕΛΙΔΩΝ "ΕΠΕΡ Η:Η.,

“Ο ΛΗΣΤΑΡΧΟΣ ΜΗΤΣΟΣ ΤΖΑΤΖΑΣ ΚΑΙ Η ΖΩΗ ΤΟΥ.,

Είναι η μεγαλύτερη ληστική ηρωική ομήα της Ελλάδος. Πώς έβγηκε στο κλαρί. Πόσους φόρους διέπραξε. Αληθής κροιάρχος Ήπειρον και Μακεδονίας. Οί περίφημοι έρωτές του. «Για σένα γε Κρινώ μου σφάζω και τη μάνα μου». Μία δραματική έρωτική περιπέτεια του ληστήρχου Τζατζά. Λιατί τον αγαπούν και τον υποθάλλουν οί χωρικοί. Ή εμφάνις τον εμπνέει φρίκην και σεβασμόν. Ο τρόμος των καταδιωκτικών αποσπασμάτων κ. λ. π. Αφήγησις ΖΩΝΤΑΝΗ και ΓΡΑΜΜΕΝΗ κατόπιν αὐθεντικών πληροφοριών τας οποίας εκόμισεν εκ Τρικκάλων ο εκ των απεσταλμένων μας κ. Άγγελος Σγοινρός οστις επέστρεψεν εις Αθήνας σήμερον την πρώτην.

ΤΑ ΝΕΩΤΕΡΑ ΤΗΣ ΛΗΣΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΙΚΚΑΛΩΝ

“ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΠΑΙΖΕΤΕ ΜΕ ΤΑ ΚΕΦΑΛΙΑ ΤΩΝ ΣΥΓΓΕΝΩΝ ΜΑΣ.,

ΠΩΣ ΑΝΕΣΤΑΛΗΣΑΝ ΤΑ ΚΑΤΑΔΙΩΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ. - Η ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΡΙΚΚΑΛΩΝ. - Ο κ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΕΓΕΛΟΙΟΠΟΙΗΣΕ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ. - ΟΥΔΕΜΙΑ ΕΠΑΦΗ ΑΚΟΜΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΛΗΣΤΑΣ. - ΑΓΝΟΕΙΤΑΙ Η ΤΥΧΗ ΤΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ. - Ο κ. ΚΑΝΝΑΒΟΣ ΟΜΟΛΟΓΕΙ ΟΤΙ ΚΑΙ Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΑΠ' ΑΚΡΟΥ ΕΙΣ ΑΚΡΟΝ ΛΗΣΤΟΚΡΑΤΕΙΤΑΙ

ΤΩΝ ΑΝΕΣΤΑΛΗΝΩΝ ΜΑΣ κ. κ. ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΓΟΙΝΡΟΥ ΚΑΙ ΜΗΤΣΟΥ ΔΕΙΛΙΝΟΥ

ΤΡΙΚΚΑΛΑ, 11 Σεπτεμβρίου. (Των απεσταλμένων συντακτών μας).—Τ: νῦν γὰρ εἰς τὴν ἐκδομένην τὴν κυβερνητικὴν ἀκτὴν πρὸς καταδίωξιν τῶν ληστῶν, οἱ συγγενεῖς τῶν αἰχμαλώτων ἀνάστασις κυριολογῶν καὶ ἐν καταστάσει συγ

στάτων χάριν τῆς σωτηρίας τῶν αἰχμαλώτων.

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

Ἡ συνάντησις τῶν συγγενῶν τῶν

οὐ πολὺ τοῦ τόπου τῆς ληστείας. Τὸς εἰκασίας ταύτας ἐνσχεῖ τὸ γεγονός ὅτι εἴτε δυσχερὲς ἡ μεταφορά ἐστὶ καὶ δ' ὑπολογισμοὶ τοῦ γενομένου. Κατ' ἐξέτασιν καὶ τὸ γεγονός εἶναι πᾶσι οὐκ ἄγνωστον.

[illegible]

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.